

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**GÜVENLİK KAPSAMINDA TERÖRİZMLE MÜCADELEDE SRİLANKA
ÖRNEĞİ**

**SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
GÜVENLİK ÇALIŞMALARI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan
Yaşar ÖZEL
Tez Danışmanı**

Dr Öğr. Üyesi: Zeynep Ece ÜNSAL

İSTANBUL – 2018

Boş Sayfa

TEZ TANITIM FORMU ÖRNEĞİ

YAZAR ADI SOYADI : Yaşar ÖZEL

TEZİN DİLİ : Türkçe

TEZİN ADI : Güvenlik Kapsamında Terörizmle Mücadelede Srilanka Örneği

ENSTİTÜ : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ANABİLİM DALI : Siyaset Bilimi Uluslar Arası İlişkiler

TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİN TARİHİ : 20.04.2018

SAYFA SAYISI : 112

TEZ DANIşMANLARI : Dr. Öğr. Üyesi:Zeynep Ece ÜNSAL

DİZİN TERİMLERİ :

TÜRKÇE ÖZET : Güvenlik kavramının bireyler, devlet ve sistemler düzeyinde ve/veya bunların aralarına farklı düzlemler yerleştirilerek değerlendiren yaklaşımlar ile beraber dış ve iç güvenlik olarak veya ekonomik, siyasi, sosyal, askeri, müşterek ve çevre güvenliği biçiminde kategorilere ayırıp değerlendiren yaklaşımların olduğu görölmektedir. Günümüzde gelinen noktada güvenliğin, böyle farklı bir ayrıma tabi tutulup birbirlerinden bağımsız alanlar olarak incelemenin mümkün olduğu görölmektedir.

DAĞITIM LİSTESİ : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**GÜVENLİK KAPSAMINDA TERÖRİZMLE MÜCADELEDE SRİLANKA
ÖRNEĞİ**

**SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
GÜVENLİK ÇALIŞMALARI BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Hazırlayan
Yaşar ÖZEL
Tez Danışmanı

Dr Öğr. Üyesi: Zeynep Ece ÜNSAL

İSTANBUL – 2018

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının ederlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin/projenin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez/proje olarak sunulmadığını beyan ederim.

Yaşar ÖZEL

.../.../ 2018

TEZ DANIŞMANI ONAY FORMU

.... /...../ 20...

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tez daniŐmanı olduğum / olduğumuz kayıtlı numaralı öğrenci'in yüksek lisans tez çalıŐmasının incelenmek üzere jüri üyelerine dağıtılması uygundur.

TEZ DANIŞMANI

Adı Soyadı :

Unvanı : Dr Öğr. Üyesi:

İmzası :

ÖZET

Dünyada yaşayan her canlının öncelikli hedefi varlığını koruyarak sürdürmektir. Bu durum bireyler kadar devletler açısından da en önemli unsurlardan biridir. Devletler adına varlığı koruma ve sürdürme konuları güvenlik kavramının özünü oluşturmaktadır. Günlük hayatın içinde sıkça telaffuz edilen ve Uluslararası İlişkiler disiplininde de yaygın olarak kullanılan güvenlik kavramının, üzerinde uzlaşılan tek bir tanımı da bulunmamaktadır. Tamil Kaplanları, Sri Lanka'da Tamil etnik grubunun yaşadığı bölgedeki bağımsızlık için mücadele içinde olan ayrılıkçı terör örgütünün adıdır. Tamiller'in Hindistan'ın güneybatısında bulunan Tamil Nadu eyaletinde ve Sri Lanka'nın kuzeyinde yaşayan etnik bir grup olduğu görülmektedir. Tamil Kaplanları'nın, kurulduğu 1983'den sonra Sri Lanka'nın kuzeybatısında bağımsız bir devlet kurabilmek için hükümete karşı kanlı bir mücadele yürüttüğünü belirtmek gerekmektedir. Ülkedeki Tamil ve Sinhala halklarının arasında başlayan bu mücadelenin, zamanla şiddet düzeyi artan toplumsal olaylara sebep olduğu ve dünyada en uzun süren silahlı çatışmalardan birine dönüştüğü görülmüştür. Bu çalışmada güvenlik kapsamında terörizmle mücadelede Sri Lanka örneği incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Güvenlik, Uluslararası güvenlik, Sri Lanka, Tamil Kaplanları

SUMMARY

The primary goal of every living creature in the world is to preserve its existence. This is one of the most important elements in terms of states as well as individuals. For states, protecting and maintaining their existence constitutes the essence of security concept. There is no single definition of the concept of security which is often pronounced in everyday life and widely used in the discipline of international relations. "Tamil Tigers" is the name of a separatist terrorist organization in Sri Lanka fighting for independence in the region where the Tamil ethnic group lives. "Tamils" is an ethnic group living in Tamil Nadu province, south-west India, and north of Sri Lanka. It has to be mentioned that the Tamil Tigers carried out a bloody struggle against the government for establishing an independent state in Sri Lanka's north-west, since 1983, when it was founded. It has been seen that this struggle which started between Tamil and Sinhalese peoples in the country resulted an increased level of violence over time turned into one of the longest run armed conflicts in the world. This study examined the Sri Lanka example in combating terrorism within the scope of security.

Key words: Security, International security, Sri Lanka, Tamil Tigers

ÖZET.....	i
SUMMARY.....	ii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE GÜVENLİK.....	5
1.1.GÜVENLİK KAVRAMI.....	5
1.1.1 Güvenlik Kavramının Tanımlanması.....	5
1.1.2. Güvenlik Kavramının Tarihçesi ve Değişen Güvenlik Tehditleri.....	9
1.2. GÜVENLİK KAVRAMINA TEORİK YAKLAŞIMLAR.....	14
1.2.1 Güvenlik Kavramına Klasik Yaklaşımlar.....	14
1.2.1.1. Realist Güvenlik Yaklaşımı.....	14
1.2.1.2. Liberal Güvenlik Yaklaşımı.....	17
1.2.2. Güvenlik Kavramına Eleştirel Yaklaşımlar.....	20
1.2.2.1. Eleştirel Güvenlik Yaklaşımı.....	20
1.2.2.2. İnşacı Güvenlik Yaklaşımı.....	22
İKİNCİ BÖLÜM.....	25
TERÖRİZM ve TERÖRİZMLE MÜCADELE.....	25
2.1. TERÖRİZMİN TANIMI, TARİHİ ve TÜRLERİ.....	25
2.1.1. Terörizmin Tanımı.....	25
2.1.2. Terörizmin Tarihi.....	28
2.1.3. Terörizmin Türleri.....	30
2.1.3.1. Ulusal Terörizm.....	30
2.1.3.2.Uluslararası Terörizm.....	32
2.2. TERÖRİZMLE MÜCADELE YÖNTEMLERİ.....	36

2.2.2.1. Hukuksal Mücadele	40
2.2.2.2. Operasyonel (Askeri) Mücadele	48
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	55
TERÖRİZMLE MÜCADELEDE SRİ LANKA ÖRNEĞİ	55
3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	55
3.2. SRİ LANKA TARİHİ ve HÜKÜMETLERİ	57
3.2.1. Sri Lanka'nın Tarihsel Geçmişi	61
3.2.2. Sri Lanka'nın Yönetim Biçimleri ve Hükümetlerin Durumu	63
3.3. SRİ LANKA'DA TERÖR EYLEMLERİNİN GELİŞİMİ.....	65
3.4. SRİ LANKA TERÖRİZMLE MÜCADELE UYGULAMALARI	67
3.4.1. Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları Terör Örgütü	67
3.4.2. Sri Lanka'nın Terörle Mücadelede İzlediği Yol	71
3.4.3. Sri Lanka'nın Terörle Mücadele Politikasının İngiltere ile Karşılaştırılması	77
SONUÇ	83
KAYNAKÇA	89

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

BM : Birleşmiş Milletler

LTTE :Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları

SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği

TABLolar LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1. Genişletilmiş Güvenlik Kavramları	7
Tablo 2. Soğuk Savaş ve günümüz güvenlik ortamının karşılaştırması	8
Tablo 3. Terör Örgütleri, Hami Devlet ve Teröre Maruz Kalan Ülke Arasındaki İlişkiler	34
Tablo 4. Türkiye'deki Terörizmi Önleme ve Güvenliği Sağlamaya Yönelik Temel Kanunlar	47
Tablo 5. LTTE'nin Yaşam Evreleri.....	68
Tablo 6. Sri Lanka Hükümeti ve LTTE temsilcileri arasında Yapılan Müzakereler ..	73

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1. Terörizmle Mücadele Yöntemleri	39
Şekil 2. İngiliz Terörle Mücadele Stratejisi	53
Şekil 3. Sri Lanka Devleti'nin Bayrağı	57
Şekil 4. Sri Lanka Haritası 1	58
Şekil 5. Sri Lanka Haritası 2	589
Şekil 6. LTTE'nin Eylem Sayısı ve Şiddeti	70

TEŞEKKÜR

Güvenlik Kapsamında Terörizmle Mücadelede Sri Lanka Örneği başlıklı tez çalışmamın hazırlanması sırasında büyük destek ve katkıları için değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Ece ÜNSAL'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Yüksek lisans yapmam için beni destekleyen ve her zaman yanımda olan en yakın arkadaşlarım ve

Berber yüksek lisans yaptığımız, öğrenimimiz boyunca ekip ruhu içinde paylaşımcı ve yol gösterici katkılarından dolayı her zaman yanımda olan arkadaşım'a

Son olarak yüksek lisans eğitimim için beni teşvik eden ve desteklerini benden esirgemeyen aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yaşar ÖZEL

GİRİŞ

Güvenlik kavramının bireyler, devlet ve sistemler düzeyinde ve/veya bunların aralarına farklı düzlemler yerleştirilerek değerlendirilen yaklaşımlar ile beraber dış ve iç güvenlik olarak veya ekonomik, siyasi, sosyal, askeri, müşterek ve çevre güvenliği biçiminde kategorilere ayırıp değerlendiren yaklaşımların olduğu görülmektedir. Günümüzde geleneksel noktada güvenliğin, böyle farklı bir ayrıma tabi tutulup birbirlerinden bağımsız alanlar olarak incelemenin mümkün olduğu görülmektedir. Güvenlik olgusunun insanlık tarihi kadar eski olmasının karşısında bu alan ile ilgili yapılan akademik/bilimsel çalışmaların henüz çok yeni olduğunu söylemek mümkündür. Uluslararası ilişkilerde temel alanlarından olduğu görülen güvenlik ile ilgili çalışmaların İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ortaya konulmaya başlanmıştır. Ancak ilk çalışmalarda kavramın çerçevesinin dar tutulduğu, güvenliğin askeri boyutunun esas alınıp uluslararası ilişkilerin geleneksel yaklaşımlarının realist yaklaşımlara uygun değerlendirmelerin yapıldığı görülmektedir. Uluslararası ilişkiler açısından kurucu teorilerden olduğu görülen realist teorinin, devleti uluslararası ilişkilerin temel aktörü olarak kabul etmektedir. Bunun yanında devletlerin güvenliklerini sağlayabilecek bir merkezi otoritenin olmayışından dolayı uluslararası sistemde anarşik bir yapının olduğu iddia edilmektedir. Uluslararası ortamda anarşik bir yapı özelliğinin olması en önemli sorunun devletin güvenliğinin sağlanması ve bu aşamalarda her devletin kendi güvenliğini sağlamakla yükümlü olması söz konusudur.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği (SSCB) ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nin liderliklerinde Batı ve Doğu Blokları'nın arasında kısmi ve gerginliğin çatışma biçimlerinde devam eden mücadele esnasında güvenliğin esasen realist yaklaşım çizgisinde tanımlandığı görülmüştür. Çift kutupluluğun sürdüğü 1990'lı yıllara kadar geçen dönem içinde birçok devletin kabul ettiği bu düşüncenin belirleyici özelliğinin askeri güvenlik odaklı, devlet merkezli ve güç maksimizasyonunu öngören bir yapısı vardı. Bu yapının net bir şekilde anlaşılabilmesi için realist olan dünya görüşünün belirlenmesi gerekmektedir. Buradan hareketle devletlerin uluslararası sistemin baş aktörleri olduğunu söylemek mümkündür. Tarihi süreç içinde kendilerine alternatif olan her çeşit şehir devletinin, feodal prenslik ile imparatorluğa üstün geldiği görülen devletin, kişilerin politik örgütlenmelerinin merkezinde bulunmaktadır. Bundan daha üstün siyasi bir otoritenin, karar alma organı olmaması gibi siyasi aidiyetlerin odaklandığı bir başka yapının da olmadığını belirtmek gerekir. Dolayısıyla bireylerle belli toplumsal gruplar

gibi devlet dışı aktörleri yakından ilgilendiren konuların hayati önemi vardır ve alt siyasetin konusunu oluşturmaktadır.

Soğuk Savaş'ın ardından gelen dönemlerde küreselleşme sürecinin itici gücü ile tehdit olgusunda niceliksel artışın niteliksel boyutlarda bir çeşitlenme yaşanmıştır. Bu yeni dönemle birlikte öncelikli olarak askeri olduğu kadar sosyal, ekonomik, kültürel ya da dini, ideolojik, toplumsal, çevresel ve sağlık ile ilgili yeni tehdit faktörleri ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte tehdidin tek boyutlu olması, devletten devlete klasik durumundan çıkarak, çok boyutlu ve asimetrik olduğu bir konuma ulaştığı aşikardır. Böylelikle tehdit ve risklerin kaynağı, zaman ve şeklinin daha önceden tahmin edilmesinin zorlaştığı, hatta neredeyse imkânsız bir duruma geldiği, yeni mücadele alanların tüm dünya şeklinde ortaya çıktığı bir duruma gelmiştir.

Dünyanın küreselleşmesi kimliklerin daha karmaşık, daha alternatifli, daha farklı boyutlarda ifade edilmesiyle kimliklerin bir tek ulus devlete bağlılıkla aktarıldığı geçmiş dönemlerde yaşanan basitliğin ortadan kalkma durumu önemli bir problemi de beraberinde getirmiştir. Öyle ki küreselleşme ile beraber bireylerin artık birden çok ulus devletin yurttaşı olması gibi birden çok devlete aidiyet hissetmiş ya da hem bir ulus devlete hem de devletin içinde bulunan devlet altı etnik gruba bağlı olabilmektedir. Kimlik tanımlamasında ortaya çıkan çelişki ve belirsizliklerin birey, toplum ve devletler bakımından rahatsız edici olabilmektedir. Bu rahatsızlıkların özellikle bireylerin aidiyet kazanma konusunda devlet ile rekabet edebilen hem sınır ötesi hem de devlet altı illegal grupların ortaya çıkmasıyla daha belirginleşmiştir. İlegal örgütlerin bir ucunda, içerisinde yaşanan ulus devletten ayrılmalar ya da bölünme gibi iddialarda bulunduğu görülen PKK gibi etnik temelli grupların olduğu, diğer ucunda ise herhangi bir ulus devlete bağlı olmadığı görülen fakat sistemlere karşı tutum ve tavırlarıyla varlık nedenini açıklayan El-Kaide gibi örgütlerin yer aldığını belirtmek gerekir.

Bu grupların özellikle küreselleşmenin sağlamış olduğu etkileşim ve iletişim imkanlarını kullanarak bireylerin aidiyet konusunda yaşadıkları belirsizliği yeni eleman devşirme amacıyla kullanabildiği görülmektedir. Her iki grubun faaliyetlerinin artması, özellikle gerçekleştirildiği görülen şiddet içerikli eylemlerin zamanla yerleşik dış ve iç güvenlik ayırımını belirsizleştiren unsurlara dönüştürmesi söz konusudur.

Etnik grupların, ülkelerin jeopolitik konumu, ülke koşulları ve uluslararası konjonktür gibi birçok farklı değişkenlerin rol oynadığı süreçler içinde siyasallaştığını söylemek mümkündür. Siyasallaşma sürecinde olan bazı etnik grupların, ortaya attıkları siyasi talep ve kullanmış oldukları terör yöntemleriyle kriz durumları ve ciddi çatışmalara neden olmaktadır. Etnik grupların siyasallaşması sürecinde ağırlıkla iç

politikadan yola çıktıkları görülmektedir. Etnik politikaların, dış güçlerin stratejik ve bölgesel çıkarlarını gerçekleştirmeleri ve diğer devletlerle olan ilişkilerini şekillendirmeleri konusunda etkili olduğu görülen araçlardır.

Tamil Kaplanları, Sri Lanka'da Tamil etnik grubunun yaşadığı bölgedeki bağımsızlık için mücadele içinde olan ayrılıkçı terör örgütünün adıdır. Tamiller'in Hindistan'ın güneybatısında bulunan Tamil Nadu eyaletinde ve Sri Lanka'nın kuzeyinde yaşayan etnik bir grup olduğu görülmektedir. Tamil Kaplanları'nın, kurulduğu 1983'den sonra Sri Lanka'nın kuzeybatısında bağımsız bir devlet kurabilmek için hükümete karşı kanlı bir mücadele yürüttüğünü belirtmek gerekir. Ülkedeki Tamil ve Sinhala halklarının arasında başladığı görülen bu mücadelenin, zamanla şiddete giden toplumsal olaylara sebep olduğu ve dünyada en uzun süren silahlı çatışmalardan birine dönüştüğü görülmüştür. Tamil halkının bu mücadelesinin, yarı devlet statüsünde bir yapı kurularak önemli ölçüde başarılı olmuş, ülkenin kuzey bölgelerinde dönem dönem hakimiyet oluşturmuştur.

İki etnik yapının arasında yaşanan mücadelede, aralarında tarihi sorunların gittikçe büyümesine sebep olarak; çatışmayı ilerletmiştir. Ayrılıkçı Tamil hareket ile hareketin geldiği noktaya bakıldığında, ayrılıkçı hareketler ile mücadele yöntemleri bakımından önemli bir örnek olduğu görülmektedir. Askeri önlemler ya da müzakere ve uzlaşma yöntemi mi sorularının etrafında şekillendiği görülen terörle mücadele sorununa Sri Lanka askeri hareket cevabını vererek, sorunu askeri önlemler ile çözmeyi seçmiştir. Uluslararası konjonktüre uygun oluşu, Sri Lanka devletinin neredeyse otuz sene boyunca mücadele ettiği yapının tasfiye etmesini sağlamıştır. Ayrıca bir adada uzun süre silahlı mücadele eden Tamil Kaplanları'nın yenilişine zemin hazırladığı görülmüştür. Tamil hareketlerinin içine girdiği çıkmazda tasfiye süreci hızlandırılmış ve Sri Lanka'nın güçlü ittifak modeli ortaya koyması sağlanmıştır.

Bu çalışmanın konusu güvenlik kapsamında terörizmle mücadele de Srilanka örneği olarak belirlenmiştir. Çalışmada terörizmle mücadele ve güvenlik kapsamında görüşmelere ihtiyaç duyulmasının nedenleri ve bu görüşmelerin ne zaman ve ne şekilde kullanılabileceği Sri Lanka üzerinden araştırılmıştır. Çalışma üç bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde güvenlik kavramı tanımlanarak, güvenlik kavramına yönelik geliştirilen teorik yaklaşımlar açıklanmıştır. İkinci bölümde terörizmin tanımı, tarihi, türleri ve terörizmle mücadele yöntemleri açıklanacaktır. Üçüncü bölümde ise Srilanka'nın tarihi, hükümetleri yönetim biçimleri, terör eylemlerinin gelişimi ile terörizmle mücadele uygulamaları ve mücadeledeki politikasının İngiltere karşılaştırılması anlatılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE GÜVENLİK

Güvenlik, uluslararası ilişki disiplininin en temel kavramları arasındadır. Bu sebeple disiplinin kurulduğundan bu güne kadar bu alanda birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Bunun yanında güvenlik kavramının ne ifade ettiğiyle ilgili üzerinde uzlaşmış bir tanıma rastlanmamaktadır. Bu bölümde öncelikle Güvenlik Kavramının ne ifade ettiği ile ilgili yapılan tanımlamalara yer verilmiştir. Ardından güvenlik kavramıyla ilgili geliştirilen teorik yaklaşımlar aktarılmıştır.

1.1.GÜVENLİK KAVRAMI

Dünyada yaşayan her canlının öncelikli olarak hedefi varlığını koruyarak sürdürmektir. İnsanlar adına şahsi olarak bu durumun geçerliliği kadar insanlardan oluşan devletler adına da geçerliliğini korumaktadır. Varlığı koruma ve sürdürme konuları güvenlik kavramının özünü oluşturmaktadır. Günlük hayatın içinde sıkça telaffuz edilen ve uluslararası ilişkiler konusunda yaygın olarak kullanılan güvenlik kavramının bu kadar yaygın kullanılmasına karşılık, uzlaşılan ve net olarak yapılmış bir tanımı da bulunmamaktadır. Kavramın tanımıyla ilgili yapılan açıklamaların muğlak olduğu söylenebilmektedir. Bunun temel sebebi de güvenliğin türetilen bir kavram olmasıdır. Bu türetilme, kişi ve toplumların kendilerine ait olan ideolojik ve siyasi düşüncelerinin bir ürünüdür.¹ Bu bilgiler ışığında güvenlik kavramı tanımlaması ve güvenlik kavramına yönelik teorik yaklaşımlar bu bölümde aktarılmaktadır.

1.1.1 Güvenlik Kavramının Tanımlanması

Güvenlik kavramını Gökbaş, genel olarak “toplumsal yaşamda yasal düzenlemelerin sekteye uğramadan yürütülerek kişilerin korkmadan yaşayabilmesi, güven içerisinde yaşamaları” olarak ifade etmiştir.² Güvenlik kavramı sosyal bilimlerde genel boyut ve çerçevede tekabül eden, konulara, bireylere ve toplumsal adetlerle değişen tarihi koşul ve durumlara uyarlanmış olan temel bir kavramdır.³ Bu kavram barış kavramıyla yakından ilgilidir. Ulus-devlet, devlet-dışı ve devlet-üstü

¹Pınar Bilgin, “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 14, 2010, ss. 69-96, s. 76.

²Seval Gökbaş, “Çok Kutuplu Yeni Uluslar arası Sistemde “Güvenlik” Algısı”, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/yeniguvenlikalgisi.pdf> (Erişim Tarihi: 10.10.2017)

³Hans Günter Brauch, “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 18 (2008), s. 1- 47.

aktörler için olağanüstü önlemler gerektiren bir hareket ve değer amacı olan bir kavramdır. Güvenliğin genellikle büyük çaplı olan kamu harcamalarının meşrulaştırılması için kullanıldığı görülmektedir. Toplumsal ya da kişisel siyasi bir değer anlamında güvenliği bağımsız bir şekilde ifade edilmediğini söylemek mümkündür. Güvenlik bir bağlam ve belli bir toplumsal ya da kişisel değer sistemiyle bunların yaşama geçirilmesi ile ilgilidir.⁴

Güvenlik kavramının tanımlamasında birçok değişken dikkate alınır. Değişen koşullara göre kavramın anlamının yeniden belirlenerek bu durumu herkesin kabul etmesi ve her dönem için geçerliliği olan bir tanımlamanın ortaya çıkmasına da engel olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra, güvenlik kavramıyla ilgili korku ve tehlikelerden uzak kalma ve bir tehdidin olmaması şeklindeki ifadelerin yapılan birçok tanımda kullanılması ortak bir anlayışın varlığı göstermektedir.⁵ Özetle güvenlik ile tehdit arasındaki ilişki doğrudandır ve güvensizlik durumları bir tehdidin varlığına işaret etmektedir. Bu tehdit bir taraftan gerçek olan olgu ve olaylara dayanmaktayken, bir taraftan da tahmin ve algılara dayanmaktadır.⁶ Güvenlik ile ilgili olarak yapılan değerlendirmelere bakıldığında objektif kriterlerin yanı sıra subjektif yaklaşımların da etkin olduğu görülmektedir. Objektif güvenlik, “tehlikenin olmadığını” ve subjektif güvenlik “şüphelenilecek bir tehlikenin olmadığına inanma” durumlarını ifade etmektedir.⁷

Kelime olarak incelendiğinde güvenlik, uluslararası kaynaklarda görülen İngilizce karşılık olarak “security”, Latince olarak “securitas” ya da “securusden” türetilmiş olan “security” kelimesinin bazı yazılı kaynaklardaki kullanımı 1432 yılından sonrasına denk gelmektedir.⁸ TDK sözlüğünde “toplumun hayatında yasal düzenin sekteye uğramadan yürütülerek, bireylerin korkmadan yaşayabilmesi durumları ve emniyet” şeklinde ifade edilmiştir.⁹ Başka bir tanımlamada ise güvenlik kavramı, “topluma, devlete, kişilere, eşya ve mallara yönelik kaza ve tehlikeleri önlemek adına alınmış ve hukuka uygun olan önlemlerin bütünü ve bu önlemlerin alınması” olarak açıklanmıştır.¹⁰

⁴Günter, a.g.m. s. 25.

⁵Arif Behiç Özcan, “Uluslararası Güvenlik Sorunları ve ABD'nin Güvenlik Stratejileri”, *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 22, 2011, ss. 451-470, s. 447.

⁶Beril Dedeoğlu, *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, Yeniüzyıl Yayınları, İstanbul, 2008, s. 22.

⁷Mesut Hakkı Çaşın, *Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi*, Nokta Kitap, İstanbul, 2007, s. 64.

⁸Dedeoğlu, a.g.e., s.64.

⁹Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58041935799333.17494660 (Erişim Tarihi: 10.03.2017).

¹⁰Nihat Dünder, *Emniyet Teşkilatı ve Hizmetleri*, Yiğit Ofset, Ankara, 1998, s. 16.

Tablo 1. Genişletilmiş güvenlik kavramları¹¹

Güvenlik Kavramları	Gösterilen (Kimin Güvenliği?)	Risk Altındaki Değer (Neyin Güvenliği?)	Tehdit Kaynağı/Kaynakları (Kimden/Neden Korunma?)
Ulusal Güvenlik [Siyasi, Askeri Boyut]	Devlet	Egemenlik, Toprak Bütünlüğü	Diğer Devlet, Terörizm (Devlet Dışı Aktörler)
Toplumsal Güvenlik [Boyutu]	Milletler, Toplumsal Gruplar	Ulusal Birlik, Kimlik	Milletler Göçmenleri, Yabancı Kültürler
İnsan Güvenliği	Bireyler, İnsanlık	Beka, Hayat Kalitesi	Devlet, Küreselleşme, Küresel Çevre Sorunları (GEC), Doğa, Terörizm
Çevresel Güvenlik [Boyutu]	Ekosistem	Sürdürülebilirlik	İnsanlık
Cinsiyet Güvenliği	Cinsiyet İlişkileri, Yerli Halk, Azınlıklar	Eşitlik, Kimlik, Dayanışma	Ataerkillik, Totaliter/Erktekelci Kurumlar (Hükümetler, Dinler, Elitler, Kültür), Hoşgörüsüzlük

Güvenlik ile ilgili yapılan çalışmaların tehlike yani emniyetten uzak olmanın güvencesi, genellikle emniyette olma yani tehditten uzak kalma kavramının etrafında şekillenmiştir. Genel anlamda güvenlikse birey, toplum ve topluluğun istenmeyen ve beklenmeyen durum, olay veya saldırılardan, yasal, maddi ve psikolojik araçlar ile

¹¹Hans Günter Brauch, "Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü", (çev. Zeynep Arkan,) *Uluslararası İlişkiler*, 2008, ss.5-18 s.11.

korunması anlamını taşımaktadır.¹² Güvenlik kavramıyla ilgili olarak geliştirilen çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu durumda özellikle kavramının yeniden şekillendirilmesinin bir göstergesi olarak kabul edilir. Bununla beraber güvenliğin üzerine yapılan değerlendirme ve tariflere dayanarak güvenliğin; dış ve iç güvenlik ve/veya bölgesel, ulusal, küresel ve uluslararası güvenlik, ekonomik, siyasi, askeri, çevresel ve sosyal güvenlik veya ortaklaşa, kapsamlı, işbirlikçi, yumuşak, tek renkli ve askeri olmayan güvenlik şeklinde sınıflandırılır.¹³ Özetle güvenlik kavramının tanımlamasını zorlaştıran çeşitli sebepler bulunmaktadır. Bu sebeplerden biri güvenliğin esas ve göreceli olarak tartışılan bir kavram olmasıdır. Tanımlamasının kişiden kişiye göre, bir toplumdun diğer topluma göre ve devlete göre değişiklik gösterebildiği görülmektedir.¹⁴ Aşağıdaki tabloda güvenlik algısının Soğuk Savaş ve günümüz güvenlik ortamının karşılaştırması yapılmıştır:

Tablo 2. Soğuk Savaş ve günümüz güvenlik ortamının karşılaştırması¹⁵

Soğuk Savaş	Bugün
Devlet merkezli uluslararası düzen	Küreselleşme /Ulusallaşan aktörler
İki kutupluluk	Güç: askeri, ekonomik
Ulusal güvenlik endeksli	Çıkar endeksli
Ulusal Savunma	Güvenliğin geniş boyutu
Tehlikeyi caydırmak ve savunmak	Çatışma kapsamının genişlemesi
Çatışma kaynakları belirgin	Çoğu çatışma kaynakları belirsiz

Güvenlik algısının psikolojik boyutunun her durumda fiziki bir saldırı gibi somut tehditleri içermediğini belirtmek gerekir. Bir devlet ve o devletin halkının kendisini güvende hissetmeleri soyut tarafları olan ve farklı algılamalardan kaynaklı bir olgu olduğu aşikardır. Güvenlik kavramının, çoğunlukla güvensizlik ihtimallerinin yok edilmesi durumunu ifade ettiği belirtmek gerekir. Bu, güvensizliğin tehdit

¹²Ergin Ergül, *Küresel Köyde Suç ve Adalet*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008, s. 129.

¹³Ahmet Küçükşahin, *Sempozyum, Türkiye'nin Enerji Stratejisi Ne Olmalıdır*, Harp Akademileri Komutanlığı Basımevi, İstanbul, 2006, ss.183-184.

¹⁴Münevver Cebeci, *Tehdit Algılamasında Yapısal ve Konjonktürel Nitelikler/İthal Tehditler. Türkiye'ye Yönelik Dış Kaynaklı Risk ve Tehditler*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 2007, s.34.

¹⁵*Güvenlik Ortamının Değişimi*, T.C. Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2007.

şeklinde görülmesi biçiminde de ifade edilebilmektedir. Bellemy güvenliği “savaş yapmama hali ya da savaştan bağımsız olma hali” şeklinde tanımlamıştır.¹⁶

Arnold Wolfers, güvenliği sahip olunan değerlere göre herhangi bir tehdidin olmayışı ve böylelikle bu değerlere herhangi bir saldırı olacağı korkusunun da bulunmama durumu şeklinde tanımlamıştır. Tehdit kavramındaki temel özelliklerinden birinin, bir yandan gerçek olay ve olgulara dayandığı görülürken diğer yandan da tahmin ve algılara göre şekillendiğini belirtmek gerekir. Tehdidin tahmin ve algı boyutunun, gerçek olmayan ya da gerçek olma ihtimali zayıf olan olguların da tehdit şeklinde kabul edilme olasılığını doğurduğu görülmektedir. Uluslararası ilişki disiplini açısından güvenliği, kavramın günlük hayattaki kullanımından daha farklı bir anlam taşıdığı görülmektedir. Toplumsal anlamda güvenlik kavramı, sosyal güvenlikle kişilerin fiziki güvenliği anlamını taşıması uluslararası alanda güvenlik büyük oranda güç politikalarına dayanır. Bir alanın uluslararası güvenlik konusu olup olmamasıyla ilgili ayırımın geleneksel askeri politik yaklaşım içinde bulunabildiği görülmektedir. Bu bakımdan güvenlik devletin geleceğiyle ilgili bir durumdur ve bu konuya yönelik yaşamsal bir tehdidin söz konusu olması muhtemeldir. Bu güvenlik anlayışının, tehdidin ortadan kalkması için kuvvet kullanımı dahil olağanüstü önlemlerin alınmasını meşru hale getirmiştir.¹⁷

Tarihi süreçte güvenlik sağlama olgusunun devletler için ön planda yer aldığı görülmektedir. Bu konuda devletlerin güç kavramına gereğinden çok önem verip bu durumu devletin korunmasının gerekçesi olarak açıkladıklarını belirtmek gerekir. Uluslararası ilişkiler disiplini içinde yer alan bütün aktörlerin amaç, güç ve iç dinamikleri bakımından farklı güvenlik anlayışı ve arayışlarına sahip olmaktadır. Aktörlerin çeşitli tehdit algılamalarının kendilerini bazı güvenlik arayışları ve faaliyetlerine yönlendirmesi olasıdır. Bu durumda, aktörlerin uluslararası sistem içinde sahip olduğu kapasite, güç, iç dinamik, sistemi algılama biçimi ve bununla paralel olarak sistem içinde kendilerine biçilen rollere göre değişiklik gösterirler.

1.1.2. Güvenlik Kavramının Tarihçesi ve Değişen Güvenlik Tehditleri

Güvenlik genel olarak, tarihsel anlamda bir geçmişe sahiptir. Bununla birlikte devletleşme ve imparatorluk zamanında güvenlik algısının dış ve iç güvenlik olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. İç güvenliğin asayiş dış güvenlikse sınırların

¹⁶Murat Yorulmaz, “Değişen” Uluslararası Güvenlik Algılamaları Bağlamında Türkiye-Yunanistan İlişkilerinde”, *Değişmeyen Güvenlik Paradoksu, Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, Temmuz, 2014, ss. 103-135.

¹⁷Barry Buzan, “Security Concept” konulu mülakatı, Canadian International Policy, 6 Aralık 2004, <http://www.international.gc.ca/cippic/discussions/securitysecurite/video/buzan.aspx?lang=eng>, (Erişim Tarihi: 22.10.2017).

dışarısından gelebilecek olan muhtemel/olası saldırılar şeklinde açıklanmaktadır.¹⁸ Modern güvenlik kavramının iç güvenliğin, askeri ve dış politika ve uluslararası alandaki hukukun temelindeki kavramlardan biri olan dış güvenlikten ayrıştığı 17. yüzyıldaki hanedanlık devleti gelişmiştir. Bunun yanında iç güvenlik kavramıysa Pufendorf ve Hobbes'ın egemenin topluma karşılık temel işlevi olarak vurguladığı görülmektedir. Amerikan anayasasında güvenliğin özgürlük ile ilişkilendirilmesi önemlidir. Fransız İhtilali zamanında yurttaş hakların bildirgesi çerçevesinde güvenlik, dört temel insan hakkından biridir. Wilhelm von Humbolt devletin dış ve iç güvenliği garantileyen başlıca aktörlerden biri olduğunu söyler. Fichte ise güvenliğin sağlayıcı devlet ile yurttaşların iletişim içerisinde olduğu karşılıklılık olarak vurgular. Kant'tan etkilendiği görülen Fichte ve Humbolt için Rechtsstaat yani hukuk temelli devlet ve Rechtssicherheit yani devletin hukuksal öngörülebilirliği kavramlarının 19. yüzyıldaki güvenlik düşüncesinin temel özelliklerinden olmuştur.¹⁹

İki kutuplu sistemlerdeki güvenlik çalışmalarının, Soğuk Savaş dönemlerine hakim olduğu görülen realizm ile neo-realizmin etkisinde şekillenmeleri söz konusudur. İki bloklu yapılarda realizmin temel varsayımları ile belirlenmiş olan güvenlik paradigmasının askeri güç eksenli ve devlet merkezli bir öze sahip olduğu aşıkardır. İki kutuplu sistem ve realist kuramların çizmiş olduğu geleneksel güvenlik anlayışları, Soğuk Savaş dönemlerinde hakim güvenlik paradigması şeklinde literatüre geçtiği görülmüştür.²⁰ Soğuk Savaş zamanında güvenlik çalışmalarının, Uluslararası İlişkiler bilim dalının bir alt dalı olarak gelişmeye başladığı belirtmek gerekir. Başlangıç aşamasında askeri odaklı geleneksel güvenlik anlayış benimsenmiştir.²¹

McSweeney'ın, güvenlik kavramının gelişmesini dört dönemde incelemiştir. Birinci dönemde, Birinci Dünya Savaşı'nın sonuyla İkinci Dünya Savaşı'nın sonu arasındaki, liberal akımların etkin olduğu dönemi kapsamaktadır. Bu dönem içinde güvenlik kavramının, çok boyutlu bir sorun olarak algılanıp demokrasinin, uluslararası kurum ve silahsızlanmaya teşvik edildiği görülmektedir. İkinci dönemde, 1950 ile 1980'lerin arasında, realist akımların etkinliği ve realist yazarların altın döneme nitelendirdiği döneme işaret etmektedir. Üçüncü dönemde, 1980'lerle

¹⁸Andaç Karabulut ve Filiz Değer, "Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı ve Realist Yaklaşım'a Genel Bakış", *İGÜSBD* Cilt: 2 Sayı: 2 Ekim 2015, ss. 70-79, s. 74.

¹⁹ Werner Conze, Sicherheit, Schutz, Werner Conze ve Reinhart Koselleck (der.) *Geschichtliche Grundbegriffe. Historische Lexikon zur politisch-sozialen Sprache in Deutschland*, Stuttgart, Ernst Klett Verlag, Cilt 5, 1984, s. 831-862. **Aktaran**; Brauch, a.g.e., s. 3

²⁰Bilgehan Emeklier ve Atilla Sandıklı, "21. Yüzyılda Yeni Güvenlik Anlayışları ve Yaklaşımları", Hasret Çomak (Ed.), *Uluslararası Balkan Kongresi Bildiriler*, Kocaeli, 2011, s. 22.

²¹Ayşe Zerrin Bakan, "Soğuk Savaş Sonrasında Yeni Güvenlik Teorileri ve Türkiye'nin Güvenlik Algılamaları". *21. Yüzyıl Dergisi*, 2007, 3, ss. 35-50, s. 37.

1990'lar arasında, realist akımların etkilerinin azalmaya başladığı dönemi ifade etmektedir. Bu dönem içinde güvenlik çalışmalarının, önceki dönemde politik bilim anlayışlarını eleştirip plüralist yaklaşımlara yönelme olmuştur. Dördüncü dönem içinde, Soğuk Savaş'tan sonra içinde bulunulan döneme işaret edilmektedir. Bu dönemlerde eleştirel teori, eleştirel güvenlik ve postmodernizm çalışmalarının yapıldığı görülmektedir.²²

Soğuk Savaş yıllarında güvenlik problemlerinin, ulus devlet merkezli değerlendirilmiştir. Bu dönem içinde güvenlik sorunlarının merkezini, devletin egemenliğinin korunmasıyla birey ve devletin fiziki güvenliğinin sağlanmasının yer aldığını belirtmek gerekir. Bu dönem kapsamında kurulan iki kutuplu sistemin silahlanma yarışlarının karşısında gerginliklerin sıcak çatışmaya dönüşmediği görülmektedir²³. Realist akımların etkisinde olduğu görülen Soğuk Savaş dönemlerinde iki kutuplu sistemin gittikçe sıkı bir yapıya dönüşmesi ve nükleer silahların güvenlik konusunda temel bir konuyu oluşturduğu dönemlerde, güvenlik çalışmalarının altın çağı olmuştur. Bu dönemlerde uygulanabilen nükleer caydırıcılık stratejileri, güvenlik çalışmalarına önemli katkılar sağlamıştır. Soğuk Savaş dönemlerinde güvenliğin merkezi tek boyutlu askeri kapasiteden oluşmaktaydı.²⁴

Güvenlik, toplumların kendilerine özgü değerleriyle var olmasında temel bileşke şeklinde ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte siyasal yaşamın da temel problem sahasını oluşturmuştur. Bu açıdan güvenliğin, özellikle de 1648 yılı Vestfalya Antlaşması'ndan bu güne uluslararası sistem içinde en güçlü aktörü olarak kabul eden devletlerin temel yükümlülüklerinden birine dönüştüğü görülmektedir. Devletlerarası ilişkilerin düzenlendiği bir üst otoritenin olmayışı ve devletlerin kendi kendilerine yeterliliğe dayalı olduğu görülen bir dünyada kendilerini korumanın dışında alternatiflerinin olmaması gibi konuların bu sorumluluğun gelişimini kuvvetlendirdiği görülmektedir. Belki bu sebeple uluslararası sistemi oluşturan aktörlerin, tarihin hemen her döneminde kendilerine yöneltilen tehditlerden korunabilmek için bütçelerinin büyük çoğunluğunu güvenliklerine harcama eğiliminde olmuşlardır.²⁵

Bu bakımdan uluslararası sistemdeki aktörlerin varlıklarını sürdürmek ve ulusal çıkarları koruyabilmek amacıyla farklı güvenlik arayışlarına girdikleri görülmüştür. Bu arayış aktörlerin uluslararası sistem içinde güçleri, kapasiteleri,

²²Suat Dönmez, Güvenlik Anlayışının Dönüşümü: İttifak Kavramı ve NATO, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 22. **(Yayımlanmış Doktora Tezi)**.

²³Zuhal Çalık, Yeni Güvenlik Kavramı, Hasret Çomak (Ed.), **Uluslararası Güvenlik Kongresi**, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli, 2014, s. 641.

²⁴Dönmez, a.g.e., s. 62.

²⁵Terry Terriff, **Security Studies Today, Malden**, Blackwell Publishers, Cambridge 1999, s. 1.

sistemi algılama biçimleri ve sistem içinde kendilerine biçmiş oldukları rollere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Bu düşünceden hareket ederek uluslararası güvenlik kavramının çeşitli düzlemlerde ele alınması muhtemeldir. Her şeyin öncesinde;

- a) **Küresel boyutta**; “uluslararası sistemin bütünü veya bütününe yakınının güvenliğinden”,
- b) **Bölgesel boyutta**; “coğrafi ya da alt sistemlerin güvenliğinden”,
- c) **Ulusal boyutta**; “ulus-devlet veya ülke içinde yaşayan toplumsal alt grupların güvenliğinden”,
- d) **Bireysel boyutta** ise” bireylerin güvenliğinden söz edilebilir”²⁶

Ancak, günümüzde uluslararası ilişkilerin küresel ve bölgesel yönleri çok daha fazla öne çıktığından güvenliğin ulus-devlet ve küresel boyutu daha fazla önem kazanmaya başlamıştır.

Dünya tarihine bakıldığında 20. yüzyılın en kanlı dönemlerinden biri olma özelliğini taşıdığı görülmektedir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları’nda insanların ölmesi, Nagazaki ve Hiroşima’da on binlerce insanın yaşamına mâl olmuş olan atom bombasının ileriki nesillerin hayatlarını tehdit ederek, Soğuk Savaşın oluşturduğu psikolojik yıkım bu dönemi özetlemektedir.²⁷ Yalnızca çatışma ve savaşlarla değil, küresel politik-ekonomik krizler ile katı bir jeopolitik-ideolojik bloklaşmayla geçmiş olan bu yüzyılın, dünya tarihi bakımından fırtınalı gelişmesi ve buhranların yaşanmasıyla kaynaklarda yerini aldığı görülmüştür.²⁸

II. Dünya Savaşı’ndan sonra SSCB ve ABD’nin liderliklerinde Doğu ve Batı Blokları arasındaki gerginlik ile kısmi çatışmalar şeklinde sürdürülen mücadeleler sırasında güvenliğin esas anlamda realist yaklaşım düşünce çizgisinde tanımlandığı dikkat çekmektedir. Çift kutupluluğun sürdüğü 1990’lı yıllara kadar geçen dönem içinde bazı devletler tarafından kabul gören bu düşünce çizgisini belirleyen özelliğin devlet merkezli, güç maksimizasyonu ve askeri güvenlik odaklılığı öngören bir yapının olması söz konusudur. Bu yapının iyi bir şekilde anlaşılabilmesinde realist dünya görüşünün genel hatlarının belirlenmesi şarttır.²⁹

Soğuk Savaş’ın ardından gelen dönem içinde küreselleşme süreci itici güç ile tehdit olgusu kapsamında niceliksel bir artış ve niteliksel bir boyutta çeşitlenme meydana gelir. Bu yeni dönem içerisinde, öncelikli olarak askeri kadar sosyal,

²⁶ Beril Dedeoğlu, **Uluslararası Güvenlik ve Strateji**, Yenyüzyıl Yayınları, İstanbul 2008, s. 21-22.

²⁷ Atilla Sandıklı ve Bilgehan Emekler, Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim Ve Dönüşüm, Uluslararası Balkan Kongresi’nde sunulan ve Ekim 2011’de **Uluslararası Balkan Kongresi: 21. Yüzyılda Uluslararası Örgütlerin Güvenlik Yaklaşımları ve Balkanlar’ın Güvenliği**, 28-29 Nisan 2011.

²⁸ Hüsamettin İnaç ve Ümit Güner, “Avrupa ve Amerikan Güvenlik Çatışmaları Bağlamında Türk Dış Politikası”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi** 6 1, 2006, s.139.

²⁹ David Baldwin, “Security Studies and the End of the Cold War”, **World Politics**, C. 48, 1995, ss. 119-125.

ekonomik, küresel, dini ya da ideolojik, kültürel, toplumsal, çevresel ve sağlık ile ilgili yeni tehdit unsurlarının ortaya çıktığı görülür. Bunun yanı sıra tehdidin tek boyutlu ve devletten devlete olma durumu klasik konumundan çıkmış ve çok boyutlu ve asimetrik olduğu bir konuma kadar ulaşmıştır. Bu durumla birlikte tehdit ve risklerin kaynağının, şeklin ve zamanın önceden tahmin edilmesinin zorlaştığı, hatta imkânsız duruma geldiği ve yeni mücadele alanlarının tüm dünya anlamında ortaya çıkması halini almıştır.³⁰

Yeni dönem içinde tehdidin anlaşılma biçimiyle ilgili fazlaca başvuru tanımlama olma bakımından Ullman'ın geliştirdiği tarifte güvenliğe tehdit "*...bir devletin sınırları içerisinde ikamet edenlerin hayat kalitesini aniden veya belirli bir zaman sürecinde esaslı bir şekilde düşüren ya da bireye, devlete veya devlet-dışı aktöre at politik tercihleri kısıtlayan bir davranış veya olaylar manzumesidir*".³¹

Uluslararası ilişkiler alanında güvenlik önemlidir. Hangi düzeyde değerlendirilirse değerlendirilsin önceliklidir. Güvenlik temel değerlerdendir ve o kaybedildiği takdirde sahip olunan neredeyse her şey kaybedilebilir ve insanların güvenliklerini tehdit eden şeylerin ortadan kaldırılması için güçleri yettiğinde her şeyi yapmaya çalıştıkları görülür³². Bireyler düzeyinde geçerliliği olan bu durumun devletler içinde aynı oranlarda geçerliliği söz konusudur. Bu durumun, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1987'de düzenlediği Silahsızlanma ve Kalkınma Konferansı'nda kavram tanımlaması yapılırken *güvenlik, tüm uluslar için başta gelen bir önceliktir...* ifadesiyle vurgulandığı görülmektedir.³³

Güvenlik kavramının birey, devlet ve sistem düzeyinde ve/veya bunların aralarına farklı düzlemleri yerleştirip ele alınmış yaklaşımlar ile beraber dış ve iç güvenlik olarak veya ekonomik, siyasi, askeri, sosyal, çevre ve müşterek güvenlik olarak kategorilere ayırıp o şekilde değerlendiren yaklaşımlar da bulunmaktadır.³⁴

Günümüzde güvenliğin bazı ayrımlara tabi tutup birbirlerinden bağımsız alanlar olarak incelemenin pek mümkün olmadığı görülmektedir. Dış ve iç güvenlik arasında yapılan ayrımın çoğunlukla ortadan kalktığı, devlet ve birey güvenliğini birbirlerinden ayırıp değerlendirme imkânlarının pek fazla kalmadığını belirtmek

³⁰ Erdoğan, a.g.e., s.269.

³¹Matt McDonald, "Constructivism", der. Paul D. Williams, Security Studies: An Introduction, Routledge, London, 2008, s. 68. **Aktaran**; Erdoğan, a.g.e., s.269.

³²Patrick M. Morgan, **International Security Problems and Solutions**, Washington ,DC: CQ Pres, 2006, s. 1.

³³Hasret Çomak, "Avrupa Güvenlik Yapılanmasının Yeni Parametreleri ve Türkiye'nin Durumu", <http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=comcontent&view=article&id=113:avrupa-guevenlik-yapilanmasnn-yeni-parametrelerive-tuerkiyenin-durumu&catid=70:ab-analizler&Itemid=134>,(Erişim Tarihi: 08.12.2017)

³⁴Fehmi Ağca, **AB'nin Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye'nin Konumu**, Papatya Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 45.

gerekmektedir. Bunun yanı sıra yapılan sınıflandırmaların bir taraftan kavramın ele alınarak incelenmesi konusunda kolaylık sağladığı görülürken diğer taraftan da bu sınıflandırma ihtiyacının ortaya çıkmasına neden olan etken ve tanımlarda görülen çeşitliliğin değerlendirme yapanların yaklaşım farklarından kaynaklandığı görülmektedir. Burada görülen yaklaşım farklarından ifade edilmesi istenilen ortaya koyulan teorilere ilişkin temel yaklaşımlardır³⁵. Bu teorik yaklaşımlar devam eden bölümde ele alınmaktadır.

1.2. GÜVENLİK KAVRAMINA TEORİK YAKLAŞIMLAR

Güvenlik olgusunun insanlığın tarihi kadar eski olmasının yanında bu konuda ilgili yapılan akademik çalışmaların yeni olduğunu söylemek gerekir. Uluslararası ilişkilerde temel alanlardan biri güvenlik ile ilgili çalışmaların İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ortaya konulduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra yapılan ilk çalışmaların kavramsal çerçevesinin dar tutulduğunu, güvenliğin askeri boyutunun esas alındığını ve geleneksel yaklaşım realist yaklaşıma göre değerlendirmelerin yapıldığını belirtmek gerekir. Güvenlik kavramına teorik anlamda geliştirilen yaklaşımlar Klasik ve Eleştirel Yaklaşımlar olarak ikiye ayrılmaktadır.

1.2.1 Güvenlik Kavramına Klasik Yaklaşımlar

Güvenliğin, değişen tarihi durum ve koşullara göre uyarlanabilen bir kavram olduğu görülmektedir. İdealizm felsefi temelini teşkil eden Milletler Cemiyeti'nin Birinci Dünya Savaşı'nın ardından güvenliği sağlamada yetersiz kalışı ve ikinci bir savaşa engel olamaması ile beraber realist yaklaşımda güvenlik tanımlamasının uluslararası ilişkiler alanında güç kazandığını söylemek mümkündür. Bunun yanında liberalizm, güvenlik kaynakları arasında önemli yer tutmaktadır. Kişisel özgürlük ve yaygın olan temsilin savunucuları olan liberalizmin ileri gelen düşünürleri John Lock, Jean Jacques Rousseau ve John Stuart Mill kabul edilmektedir. Klasik yaklaşımlar Realist ve Liberal Güvenlik Yaklaşımı olarak iki başlık altında incelenmektedir:

1.2.1.1. Realist Güvenlik Yaklaşımı

Devletlerin, 1648 yılı Vestfalya Anlaşması'ndan bu güne uluslararası sistemde açık farkla güçlü aktörler şeklinde kabul edildiği daha önceden belirtilmiştir. Devletlerarası ilişkilerin düzenlendiği bir üst otoritenin bulunmadığı bir ortamda, devletlerin siyasi meşruiyetin evrensel standardını oluşturduğu görülmektedir. Bu

³⁵Kadir Sancak, "Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar Ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü", *Sosyal Bilimler Dergisi*, ss. 123-134, s. 125.

durumda, güvenlik devlet hükümetlerinin temel sorumluluğudur. Devletlerin, kendi kendine yeterliliği olan bir dünyada, kendisini korumanın dışında alternatifleri olmadığı düşüncesini taşımaktadır. Ulusal güvenliğin nasıl sağlanabileceğiyle ilgili tarihi tartışmalarda, Hobbes, Rousseau ve Machiavelli gibi yazarların devlet egemenliğinin etkisi üzerine karamsar bir tablo çizme eğiliminde olduğu görülmüştür. Uluslararası sistemde, devletlerin kendi güvenlikleri komşularına rağmen sağlamaya çalıştığı sert bir alan şeklinde değerlendirilmiştir. Devletlerarası ilişkilerde, devletlerin devamlı birbirlerinden yararlanmaya çalıştığı bir güç mücadelesi olarak görüldüğünü belirtmek gerekir. Bu görüşten hareketle, Kantçı anlayışta kalıcı bir barışın sağlanması mümkün görünmemektedir. Devletlerin tek yapabildiği, devletlerden birisinin tam hegemonya elde etme durumunu önleyebilmek için, diğerlerinin gücünü dengelemeye çalıştıkları görülmektedir. Bu durum, İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda realist düşünce ekolünü gündeme getiren Edward H. Carr ile Hans Morgenthau gibi yazarlar tarafından paylaşılan bir fikirdir.³⁶

Soğuk Savaş zirvesinde Büyük Güç rekabeti varlığının inkâr edilmemesi veya tehlikelerin göz ardı edilmeyeceği bir zamana realizm güvenlik anlayışı teşkil etmiştir. Ancak Soğuk Savaş'ın ardından gelen dönem içinde ciddi eleştiriler ile karşı karşıya kalınmıştır³⁷. Bu anlayışa göre devletlerin uluslararası sistemin başat aktörleri olarak kabul edildiği görülür. Tarih süresince kendisine alternatif her çeşit şehir devleti, feodal prenslik ile imparatorluğa üstün olan devlet, kişilerin politik örgütlenmelerinin temelinde yer alır. Ondan üstün olan siyasi bir otorite ve karar alma organı yoktur. Aynı zamanda siyasi aidiyetlerin odaklanacağı başka bir yapı da yoktur.³⁸ Dolayısıyla da kişiler ve belli toplumsal gruplar gibi bazı devlet dışı aktörleri de ilgilendiren konuların önemli olduğu ve alt-siyasetin konusunu oluşturduğu söylenebilir.

Realist yaklaşım devlet davranışlarının asıl kısıtlanmasına neden olan unsurun uluslararası sistemin anarşik olan yapısı, aktörlerin arasındaki hiyerarşiden yoksun olan düzen olduğunu savunur. Herhangi üst bir yönetimin olmaması, yalnızca siyasi bakımdan eşit olduğu varsayılan aktörlerin düzenlediği uluslararası sistem içinde bir devletin varlığına sahip olunan güç ile doğru orantılı temin edilebilmektedir³⁹. Zira muhtemel askeri bir saldırı durumlarında başka ülkelerin

³⁶John Baylis, Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 18 2008, s. 69-85, s. 72.

³⁷Chris Brown ve Kirsten Ainley, *Uluslararası İlişkileri Anlamak*, Yayın Odası, İstanbul, 2007, s.28.

³⁸Jack Snyder, "One World, Rival Theories", *Foreign Policy*, 2004, C. 145, November-December s. 59.

³⁹Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics*, McGraw-Hill, New York, 1979, ss. 88-99 **aktaran** İbrahim Erdoğan, "Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı", *Akademik Bakış* Cilt 6 Sayı 12 Yaz 2013, ss. 265-292, s. 267.

yardıma etmesi kesin değildir. Böyle bir durumda geçerli olan kural ise kendine yardım (self-help) olarak tanımlanan ve herkesin kendini koruma ve ulusal çıkarlar doğrultusunda hareket etmesi durumudur. Üst ulusal çıkarın da devletlerin varlıklarını sürdürmesi, yani güvenliğin sağlanmasıdır.⁴⁰

Uluslararası ilişkiler alanında kurucu olan teorilerden biri olan realist teorinin, devleti uluslararası ilişkilerin ana faktörü şeklinde kabul etmesi ve devletin güvenliğini sağlayacak merkezi bir otoritenin olmayışından kaynaklı uluslararası sistemde anarşik yapı oluşturduğu savunulur⁴¹. Uluslararası ortamda anarşik yapı özelliğini taşıması durumundaki önemli sorunsal devletin güvenliğinin sağlanmasıdır ki; burada her devletin kendi güvenliğini sağlamak ile yükümlü olduğu görülür.⁴²

Realizm, güvensizliğe karşı tasarlanan güvenlik anlayışı çerçevesinde, 'insan doğasının kötü olduğu' kabulü ve uluslararası politikanın açıklanmasında kullanıldığı görülen 'anarşi' metaforunun bulunduğu dikkat çekmektedir. Hobbseyen terminoloji ile uluslararası ortamda anarşiyile betimlenen realist teorinin, uluslararası ilişkilerinin temel aktör şeklinde görmüş olduğu ulus-devletlerin arasında çıkar ve güç mücadelesine indirgenmektedir. Güvenliğin devletlerin askeri güç ve ulusal çıkarlarıyla sınırlandırılıp, determinist ve dar bir güvenlik tanımlamasını yaptığı bilinen realistler açısından devletlerin, amaç ve çıkarlarını potansiyelden kinetiğe dönüştürebilmek adına gereken gücü elde etmeleri gerekir.⁴³

Realist yaklaşımçılar savaşları doğal bir durum olarak görmektedirler. Bu nedenle devletlerin, kendi güvenliklerini sağlayabilmeleri için güvenlik durumunu temel sorumluluk şeklinde kabul ederler. Öyle ki geçmiş zamanda ve günümüzdeki devletlerin, eli silah tutabilen herkesi asker şeklinde kabul ettikleri ve devlet güvenliğinin de bu kapsamda dinamik duruma getirmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu durum tarihsel süreçte Perslerin vatan bilinci ve yurttaşlığıyla eli silah tutan herkesin askerliğe alınarak "kamu hizmeti" yapması "Atina" ve "Sparta"nın devamlı savaş halinde oluşu, günümüzdeyse az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin askerlik hizmetlerinin zorunlu olması örnek verilebilir.⁴⁴

Makyavelist bakış açısı ile gücün başlı başına bir hedef haline getirilmesi realistlerin çoğunluğu, ulusal gücün nitel ve nicel bileşenlerden oluştuğunun kabul

⁴⁰Erdoğan, a.g.e., s. 267.

⁴¹Tayyar Arı, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, MKM Yayıncılık, Bursa, 2010, s. 159.

⁴²Davut Ateş, "Uluslararası İlişkiler Disiplininin Oluşumu: İdealizm/ Realizm Tartışması ve Disiplinin Özerkliği", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, (10), 17, 2009, ss. 11-25, s. 17.

⁴³Niccolo Machiavelli, *The Prince*, (Wordsworth Editions, 1993), 81-83, 129-141 **aktaran**; Atilla Sandıklı, *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış Ve Çatışma Çözümleri*, Bilgesam Yayınları, İstanbul, 2012, s. 5

⁴⁴ Niccolo Machiavelli, *Askerlik Sanatı*, (çev. Nazım Güvenç), Anahtar Kitapları Yayınevi, İstanbul 2002, s. 52.

edilmesine karşın yine devletlerin kapasitelerinin askeri güçle özdeş tuttukları görülmektedir.⁴⁵ Realist teorisyenlerden hemen hemen hepsi, devletlerin gereken ulusal güce sahip olmaları için devamlı askeri hazırlık içerisinde bulunmalarındaki zorunluluğa dikkat çekmektedir ve devletlerin mevcudiyetlerini sürdürebilmeleri ve ulusal güvenliklerinin sağlanabilesinin ön şartının askeri güç olduğu vurgulanmaktadır.⁴⁶ Toplumun ve askerin siyaset ile olan ilişkisinin, devlet güvenliği ve çıkar ilişkisine dayalı olarak gerçekleştiği Machiavelli tarafından da belirtilmektedir. Sun Tzu da devlet güvenliği için realist yaklaşımlar sergilemiş, savaşların kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir.

1.2.1.2. Liberal Güvenlik Yaklaşımı

Antik Yunandan başlayarak Rönesans'a kadar gelen birçok düşünürün fikirlerinin arasında liberal düşüncelere ait düşüncelere bulunmaktadır. Örneğin; realizmi temsil eden önemli düşünürler arasında yerini alan Hobbes'ın kendisinden önceki düşünürlerden önemli bir bölümünden farklı olan devletin meşruiyet kaynağının Tanrı olduğu düşüncesine karşı çıkmıştır ve devletin özgürlüklerin korunarak ve devamının sağlanması için gerekli görmüştür. Liberalizmdeki kaynak çeşitliliğinin, düşünce dünyasında çeşitli fraksiyonlara da sebep olduğu görülmektedir. Bu sebeple günümüzdeki liberalizm; kültürel, politik, ekonomik, sosyal, muhafazakâr ve neoliberalizm olarak incelenmektedir.⁴⁷

Kişî merkezli kuram niteliği taşıyan liberalizm, bireylerin güvenliğini ve özgürlüğünü sağlama ve korunması konusunda temel aktör devleti görmektedir. Uluslararası kurumlar, sivil toplum kuruluşları, çokuluslu şirketler ile kişiler gibi devlet-dışı aktörlerin de analiz birimi şeklinde incelendiği görülmektedir. Liberalizm akımı, realizmin devletlerarasındaki güç politikalarına odaklanmış olan yaklaşımının tam tersine politika düşüncesinin bir ürünü olduğunu savlar. Liberalizm açısından düşünce ve algıların değişebildiği; böylece de devletlerarasındaki uzlaşma ve iş birliğinin tesis edilebilmesi söz konusudur.⁴⁸

İş birliği odaklı olan bir güvenlik anlayışını ortaya koyduğu görülen liberalizmin, uluslararası ilişkileri sıfır toplamlı bir oyun gibi görmemesi ve mutlak kazanç varsayımlarından hareket ederek aktörlerin iş birliklerine yönelmeleri

⁴⁵Hans J. Morgenthau, *Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi*, Cilt 1, çev. Baskın Oran, Ünsal Oskay, Türk Siyasi İlimler Derneği, Ankara, 1970, s. 157.

⁴⁶Mustafa Aydın, "Uluslararası İlişkilerin Gerçekçi Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği", *Uluslararası İlişkiler* 11, 2004, s. 39.

⁴⁷Fikret Birdişli, "Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel Ve Düşünsel Temelleri", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı: 31 Yıl:2011/2, ss.149-169 s.158.

⁴⁸Tim Dunne, "Liberalism", içinde *The Globalization of World Politics*, ed. John Baylis, Steve Smith, Oxford University Press, London, 2001, 163.

durumunda, tarafların kazançlı olmalarını sağlayacaklarını savunmaktadır. Çünkü liberalizm, çatışma ve rekabetin uluslararası sistemdeki anarşik yapıdan ya da devletlerin kötü olan niyetlerinden ziyade, yanlış olan algılamalardan kaynaklandığını ileri sürmektedir. Bu anlamda Dünya tarihinde yalnızca çatışmalardan yoktur bunun yanı sıra iş birliğinin de altını çizen liberal kuramcılarının, yanlış algılama ve güvensizliklere sebep olacak olan şartların düzeltilmesi durumlarında, rekabet ve çatışmaların azalabileceği, devletlerin birbirleri ile iş birliği yapabileceğini vurgulanır.⁴⁹

Liberal yaklaşım çerçevesinde; insan haklarının ihlal edilmesi, ulusal güvenliğin pekiştirilmesinin yerine, rejim ve devletin meşruiyet zemininin yok edilerek toplumsal güvenliğe ve barışa zarar verildiği iddia edilir. Oysa ki insan hakları, ulusal güvenliğin tehditte ziyade tahkim ederken, yaygın ve sistematik olan insan hakları ihlallerini yapan devletleri de sadece ulusal değil, küresel ve bölgesel güvenliğini de zora soktukları görülmektedir. Ulusal güvenliğin sağlanarak korunması konusunda kişisel güvenliğin önemli bir yeri vardır. Ulusal güvenlik ismi altında amaçlanan kolektif güvenliğin kişi merkezli bir anlayış ile yeniden/tekrar tanımlanmasının gerektiği düşünülebilmektedir. Devletin güvenliği öncelikle insanların güvenliğini esas kabul eden küresel güvenlik anlayışı ve ulusal güvenlik politikalarının gözden geçirilmesini gerektirir.⁵⁰ Bu yaklaşım kapsamında insanların güvenliklerinin toplamının ülke güvenliğini oluşturduğu görülmektedir. Bir devletin güvenlik çerçevesinde varlığının sebebi, vatandaşların gerek uzun gerekse kısa vadeli toplumsal güvenliğini sağladığı görülür. Bunu sağlarken de devletin, kimi zaman kişilerin kısa vadeli güvenliklerinin ötesine geçebilmesi söz konusudur. Bu sebeple ulusal güvenlik adına birey merkezli güvenlik anlayışı gereklidir ki bu da yeterli gelmeyebilir.

McSweneey, liberal akımlarının genel olarak kabul edildiği zamanlarda güvenliği daha ziyade kişilerin güvenliği ile irtibatlı bir şekilde ortak güvenlik kavramıyla açıklarken realist akımların etkin görüldüğü zamanlarda materyal güvenlik ile irtibatlı ve devlet merkezli olarak ulusal güvenlik ortaya çıkmıştır ve kabul görmüştür.⁵¹ Liberaller, bir devletin sahip olduğu yönetim biçiminin uluslararası güvenlik ile doğrudan olarak bağlantılı olduğu kabul edilmektedir. Bu anlamda

⁴⁹ Paul R. Viotti, Mark V. Kauppi, *International Relations Theory*, United States: Pearson, 2012, 161-162.

⁵⁰İhsan Dağı, *İnsan Hakları, Küresel Siyaset ve Türkiye*, Boyut Kitapları, İstanbul, 2000, s.210.

⁵¹Suat Dönmez, *Güvenlik Anlayışının Dönüşümü: İttifak Kavramı Ve Nato*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2010, s.21, (**Yayımlanmış Doktora Tezi**),

totaliter rejime sahip olan devletlerin savaşa daha çok meyilli oldukları; demokratik rejimlerinse daha ziyade barış taraftarı olduğu savunulmaktadır.⁵²

Liberal kurumsalcılık yaklaşımının, büyük oranda realist çerçeve kapsamında hareket ettiği görülse de, uluslararası kurumların istikrar ve işbirliğinin sağlanmasında yapısal realistlerin kabul ettiğinden daha çok önemi olduğu savunulmaktadır. Keohane ve Martin, “kurumlar bilgi sağlayabilir, işlemlerin maliyetlerini azaltabilir, taahhütleri daha güvenilir kılabilir, koordinasyon için odak noktaları kurabilir ve genel olarak mütekabiliyet mantığının işlemlerini kolaylaştırabilir.”⁵³ Bu nedenle, devlet gücü ile farklı çıkarlar kapsamında sınırlandırıldığı görülen bir dünyada, mütekabiliyet temelli faaliyetleri olan uluslararası kurumlar sürdürülebilir bir barışın ögesi olabilmektedir. Grotiusçu geleneği takip eden liberal kurumsalcıların, uluslararası kurumların savaşları yok etmesinin muhtemel görüldüğüne inanmalar bile devletlerin arasında sağlam bir işbirliğinin sağlanmasına yardım edebileceklerini savunmaktadırlar.

Bütün bunların yanı sıra uluslararası güvenliğin sağlanması için realistlerin alçak politika şeklinde değerlendirilen ticaret ve ekonomi gibi alanların önemini vurguladıkları düşünülmektedir. Devletlerarası kurulacak olan ticari ilişkiler, bu devletlerarasındaki karşılıklı ekonomik bir bağımlılık doğuracağı ve meydana gelebilecek olan savaşın maliyetinin bu sebepten dolayı ağır olacağını düşünen devletlerin savaşı bir çözüm gibi düşünmeyeceklerini öngörür. Bunun yanında savaşların olması silahlanma yarışının önemli payının olduğu düşüncesiyle silahlanmanın önüne geçileceği ve böylece silahsızlanma antlaşmalarının yapılmasının gerektiğini üzerinde durulmaktadır.⁵⁴

Bütün bunların yanında eleştirel yaklaşımların da literatürde önemli yeri olduğu görülmektedir. Soğuk Savaş'ın ardından değişen şartlarda öne çıkmış olan Kopenhag Okulu çerçevesinde güvenlik unsurları ve değerlerinin çeşitlendiği görülür. Çift kutuplu olan sistemin bitişiyle birlikte girilen dönemde güvenliğin kapsamı askeri boyutunun yanında ekonomik, siyasi, toplumsal ve çevresel dinamikleri ile tartışmaya açık bir konu olmuştur.⁵⁵

⁵²Arı, a.g.e., s. 370.

⁵³Robert Keohane ve Susan Martin, “The Promise of Institutional Theory”, *International Security*, Cilt 20, No 1, 1995, s. 42.

⁵⁴Şaban Çalış ve Erdem Özlük, Uluslararası ilişkiler Tarihinin Yapısökümü: İdealizm-Realizm Tartışması”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 230, 2007, ss. 225-243, s. 229.

⁵⁵Övgü Kalkan Küçüksoğak, “Güvenlik Kavramının Realizm, Neorealizm Ve Kopenhag Okulu Çerçevesinde Tartışılması”, *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi*, İlkbahar, Cilt: 4, Sayı: 14, 2012, ss. 202-208.

1.2.2. Güvenlik Kavramına Eleştirel Yaklaşımlar

1.2.2.1. Eleştirel Güvenlik Yaklaşımı

Uluslararası sistem içinde anarşik yapı kapsamında kavramsallaştırılmış olan askeri odaklı ve devlet merkezli güvenlik anlayışının, Soğuk Savaş'ın bitişi ve küreselleşme sürecinin de etkisiyle beraber yeniden değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda, eleştirel/yeni güvenlik yaklaşımlarının, güvenliğin nesnesi şeklinde devletin yerine toplumsal grup ya da bireyleri koyup güvenliği geniş ekonomik, sosyal, politik ve çevresel amaçlarla birleştirmektedir⁵⁶. Güvenlik kapsamında yaşanmış olan bu genişlemeyle birlikte, epistemolojik bir şekilde nesnel şartlara verilen tepkileri temsil eden geleneksel güvenlik anlayışının sorgulanır duruma geldiği görülmektedir.⁵⁷

Uluslararası politikada iki kutuplu sistemin olduğu dönemde düşman üzerinden tanımlanan askeri özellikteki güvenlik anlayışının yerini, kurallarının henüz tam anlamıyla belirlenmemiş yeni bir güvenlik anlayışı almıştır. Bu çerçevede yeni güvenlik kavramı şeklinde adlandırılan güvenlik düşüncesinin aşağıdaki esaslara dayandırıldığı görülmektedir.⁵⁸

1. Güvenlik anlayışı çok taraflı ve geneldir. Bir devletin güvenliğinin yalnızca kendi ülkesi ile ilgili olmadığı, diğer ülkelerin de güvenliğinin hesaba katılmasının gerektiği düşüncesi hakimdir. Diğer ülkelerin desteği göz ardı edilmemelidir.
2. Güvenlik işbirliği özelliği taşımaktadır. Güvenliğin belli bir düşmanı bulunmamaktadır; güvenliği kazanmanın yolu da işbirliğidir ve karşı koymak demek değildir.
3. Güvenliğin kapsamlı bir özelliği bulunmaktadır. Güvenlik, yalnızca askeri ve siyasi alanda değildir, aynı zamanda teknoloji, iktisat, iklim, kültür ve toplum gibi farklı alanları da kapsamaktadır.
4. Güvenliğin oluşturulması konusunda belirli bir mekanizma ve yasaya gereksinim mevcuttur. Karşı olan gücün zor durumlarda bırakılmasıyla Çin Halk Cumhuriyeti kendi güvenliğini sağlayamaması söz konusudur.

⁵⁶Keith Krause ve Michael C. Williams (ed.), *Critical Security Studies, Concepts and Cases*, UCL Press, London, 1997. **Aktaran**; Bülent Sarper Ağır, "Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı", *Güvenlik Stratejileri* Yıl: 11 Sayı: 22, ss. 97-131, s. 99.

⁵⁷ Ağır, a.g.e., s. 100.

⁵⁸ Ahmet Küçükşahin, *Güvenlik Bağlamında, Risk Ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir Ve Nasıl Belirlenmelidir?*, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/guvenlikstrrtj/article/viewFile/5000098939/50000921> 95 ss. 7-35, s. 7. (Erişim Tarihi: 10.09.2017)

Yeni güvenlik kavramının, görüş alışverişi, eşitlik, karşılıklı anlayış ve güven, üçüncü taraflara yönelik olmayan sistem içerisinde oluşturulması gerekir⁵⁹. Günümüzde insan birliktelikleri; sosyal, askeri, ekonomik, çevresel ve siyasi olarak beş temel faktöre bağlı olması ve her birinin güvenlik sorunsalının bir boyutunu oluşturduğunun ileri sürüldüğü görülür.

1. Askeri güvenlik, savunma kabiliyeti, devletin taarruz gücü ve diğer devletleri bu kapsamda algılayışıyla,
2. Siyasî güvenlik, hükümet sistemleri ve devletlerin örgütsel istikrarı ile bunların meşruiyet kazandırılmasını sağlayan fikir alt yapı güvenliğiyle,
3. İktisadî güvenlik, devletin refah eviyesi ve gücünün kabul edilebilen seviyeye ulaşımını sağlayan kaynak, pazarlara ulaşım ve finansla,
4. Toplumsal güvenlik, kültür, dil, din ve ulusal kimlikle geleneklerin kabul edilebilen şartlar altında sürdürülebilirliğiyle,
5. Çevresel güvenlik küresel ve yerel biyosferin korunmasıyla ilgilidir.

Yeni/eleştirel güvenlik yaklaşımlarının, geleneksel güvenlik yaklaşımını dış tehditlere ve özellikle de rakip olan devletlerden kaynaklı askerî tehditlere odaklanmakla eleştirmektedir. Bu yaklaşımda, çağdaş güvenlik tehditlerinin kökeni ya iç ve uluslar-üstüdür (devlet-dışı) ya da devletin kendinden kaynaklanır⁶⁰. Benjamin Miller konuyla ilgili olarak temel güvenlik tehdidinin, insan haklarını dini, cinsel ve etnik temelde ihlal edebilen, etnik temizlik ve kitlesel ölümlere neden olabilen devletlerin kendinden kaynaklanır.⁶¹ Ayrıca, insanlığa yönelik olarak çeşitli tehdit yalnızca saldırgan olan devletlerden kaynaklanmamaktadır. Açlık, çevresel kirlilik, salgın hastalıklar, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı, doğal felaketler ile kitle imha silahlarının yayılması sorunları gibi ulus-aşırı ve küresel bir doğaya sahiptir.⁶²

Yeni güvenlik yaklaşımını savunanlara bakıldığında, uluslararası sistem çerçevesinde bir değer değişimin yaşandığı ve yeni değerlerin de hem küresel hem de bireysel düzeylerde ulus-devletin merkeziliği yerini almaya başlaması durumunu savundukları görülmektedir. Bireysel düzeyde, yeni değerlerin, insan hak ve ihtiyaçlarıyla birleştirildiğini belirtmek gerekir. Küresel düzeyde ise, bir taraftan demokrasi ile serbest piyasanın yayılma durumu, diğer tarafta insanlığın refahıyla ilgili ortak tehditler olarak kabul edilen kirlilik, uyuşturucu, hastalıklar, suçlar ve

⁵⁹ Küçükşahin, a.g.e., s. 11.

⁶⁰ Benjamin Miller, "The Concept of Security: Should it be Redefined?", *The Journal of Strategic Studies*, 2001, Cilt: 24, Sayı: 2, ss. 16-17

⁶¹ Miller, a.g.m., s. 19.

⁶² Miller, a.g.m., s. 20.

konvansiyonel olmayan silahların artmasıyla mücadele gibi bütün insanlık için ortak olduğu görülen ulus-aşırı değerlerin üzerine odaklanılmıştır.⁶³

Yeni/eleştirel yaklaşımlarda, eskiden temel değer olarak görülen devlet egemenliğinin, yeni değerlerin ortaya çıkmasından ve sınırları aşan sosyo-ekonomik ve teknolojik güçlerin devletin kontrol ve gücünün zayıflatmasının bir neticesi olarak düşüşe geçmesi söz konusudur. Bu kapsamda, uluslararası ilişkileri tanımlayan bir özelliğe sahip anarşi nosyonlarını reddeden eleştirel güvenlik çalışmalarının, güvenliğin nesnesi şeklinde devletin yerine toplumsal gruplar ya da bireyleri koyup güvenliği geniş ekonomik, sosyal, politik ve çevresel amaçlar ile birleştirmektedir. Ayrıca özgürleş(tir)me şeklinde tanımlamaktadır.⁶⁴

Eleştirel teorisyenlerde, devletlerin, çeşitli niteliklerinin olması ve güvensizlik sorunlarının çözümlenmesinden ziyade parçası olmaları nedeniyle, analiz temelinde yer almaması gerekmektedir. Devletlerin, kendi halklarıyla ilgili güvenlik sağlayabilmeleri, tehdit kaynağı da olabilmektedir. Bu nedenle, devletin yerine bireylere odaklanılmaktadır. Güvenlik, en iyi biçimde, birey ve grupların normal şartlarda yapabileceklerinden alıkoyduğu görülen fiziki, sosyal, siyasi, ekonomik ve diğer kısıtlamalardan özgür kılma şeklinde tanımlanan birey özgürleştirilmesi ile sağlanabilmektedir. Özgürleştirme, “*ilerleme teorisi ve umut politikası sağlamak amacıyla ve direniş politikalarına*” bir rehber olarak tasarlanmıştır.⁶⁵

1.2.2.2. İnşacı Güvenlik Yaklaşımı

İki kutuplu sistemdeki düzen ve istikrarın anlatıldığı müktedir olan makro teorinin Soğuk Savaş'ın ardından sistemin parçalanmış ve çoğulcu resmin yorumlanamaması ve değişimin açıklanmasında yetersiz kalışı, güvenlik kaynaklarında yeni kuramsal bir arayışa sebep olmuştur. Yalnızca Ruanda, Bosna Hersek ve Afganistan örneklerinin dahi Soğuk Savaş mantığı çerçevesinde görülen “*tehdit = kapasite x niyet*” formülasyonu ile değerlendirilip, süper güçlerin karşılıklı olarak etkileşim içerisinde cereyan etmiş olan statik güvenlik anlayışı ve yapılması konusunun gözden geçirilmesi gerekmektedir.⁶⁶ Bunun nedeni de güvenlik olgusunun; sosyal gen, sosyal hafıza, norm, kimlik, inanç, algılama, önyargı ve değerleri ihtiva eden çok boyutlu bir özelliği vardır.

⁶³Bülent Sarper Ağır, “Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı”, *Güvenlik Stratejileri*, 2011 Sayı: 22, ss. 97-131.

⁶⁴Keith Krause, “Critical Theory and Security Studies: The Research Programme of ‘Critical Security Studies’”, *Cooperation and Conflict*, 1998, Cilt: 33, Sayı: 3, ss. 298-333.

⁶⁵Baylis, a.g.m., s.82

⁶⁶Martha Finnemore ve Kathryn Sicking, “International Norm Dynamics and Political Change”, *International Organization* 52, 4, 1998, s. 890.

İnşacı yaklaşım, bir devletin başka bir devleti tehdit gibi değerlendirmesi ya da değerlendirmemesi durumunu kendi kimlik tanımlamaları üzerinden oluşturulan diğer algıya bağımlı kılındığını belirtmektedir. Örneğin X devleti Y devletini tehdit gibi algılaması Z devletini de tehdit gibi görmemesine, X devletin kendini ve diğerini tanımlama biçimiyle yakından ilişkilidir. Wendt'in, bir devletin kendisini ne kadar tehlikede hissettiği diğer devletlerin de maddi olan güçleri tarafından ziyade, o tehdidin algılanma biçimi ile belirlendiğini vurgulaması önemlidir. O tehdidi, devletlerin birbiri ile kurmuş olduğu güven ilişkisi çerçevesinde açığa çıktığını söylemektedir. Bir devleti diğerlerinden hissetmiş olduğu tehdidin ölçüsünü, diğer devletlere karşılık oluşturulan güvenlik algılamaları ile ilişkisi vardır. Özetle inşaacı kuramında güvenlik ve tehdit etkileşimi, algılamada biçimlenen bir ilişki modelidir. Bunun nedeni de devletlerin de bireylerdeki gibi, kendi kişilik duygularını ötekiler üzerinden oluşturmaları ve güvenlik ilişkilerinin bu doğrultuda yönlendirmeleridir.⁶⁷

Kimlik ve güvenlik ilişkisi ve bunun dış politika analizi içerisindeki yerine inşaacı bir yaklaşım ile tekrar eğilmeyi hedeflemektedir. Konstrüktivizmin ısrarlı bir şekilde üzerinde durmuş olduğu sosyal inşa ve etkileşim konuları, geleneksel teorilerdeki, güvenlik ve sonrasında dış politika kavramlarına yüklenen bütün verili anlamların yeniden/tekrar gözden geçirmeyi önermektedir. Kimlik ve kültür gibi bazı soyut faktörlerin, dış politika ve güvenlik analizlerinin üzerinde dönüştürücü, değiştirici bir etki yaratması mümkündür.⁶⁸

Son dönemlerde, uluslararası güvenlikle ilgili kendine özgü ve farklı bir bakış açısının geliştirildiği diğer normatif uluslararası ilişki yaklaşımlarının ortaya çıktığını belirtmek gerekir. Genellikle bu yazarların dilinin kullanılması ve söylem analizlerinde inşaacı ontolojileri eleştirel normatif bir duruş ile birleştirmektedirler. Bu teorisyenlerin "post-modernistler" şeklinde isimlendirildiğini belirtmek gerekir.⁶⁹ Post-modernistlerin, düşünsel söylem ve yorum mantığının uluslararası politika ile güvenliği anlamada çok önemli olduğunu savunmaktadır. Realizmin, uluslararası politika kapsamında geçmişte hâkim olduğu görülen ve devletlerin arasında güvenlik rekabetini destekleyebilen bir güç ve hükmetme söylemi olduğu için, eleştirel güvenlik yaklaşımının desteklediği diğer teorisyenler gibi postmodernistlerin de realizmi uluslararası güvensizliğin temel bir sorunu olarak gördükleri aşıkardır. Güç politikalarının, dünyanın savaşın ortaya çıkışına yardım eden davranışların

⁶⁷Ayhan Kaya ve Günay Göksu, *Sınır Tanımayan Sorunlar Uluslararası İlişkilerde*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2003, ss. 93-94.

⁶⁸Helin Sarı Ertem, "Kimlik ve Güvenlik İlişisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: "Kimliğin Güvenliği" ve "Güvenliğin Kimliği", *Güvenlik Stratejileri*, Sayı: 16, 2008, ss. 177-237, s. 180.

⁶⁹Jim George, *Discourses of Global Politics: A Critical (Re)Introduction to International Relations*, Lynne Rienner, Boulder, 1994, s. 69.

desteklendiği düşüncesiyle tasvir edilmesini ifade etmektedir. Gücü dengelemeye çalışma konusunda, savaşa neden olan bu davranışların bir diğer parçasını ifade etmektedir. İttifakların barışa sebep olmaması, savaşa neden olması söz konusudur. Birçok postmodernist, realizm veya güç söyleminin farklı bir söylem ve tehlike ile ulusal güvenliğe tehdit olarak görülen şeylere yönelik farklı yorumlarla değiştirmek istemektedir. Görüşün ama fikri, “insanların kafalarında taşıdığı realist yazılım, işbirliğine dayanan normları temel alan yeni bir yazılımla değiştirildiğinde, bireyler, devletler ve bölgeler birbiriyle çalışmayı öğrenecek ve küresel politika daha barışçıl olacaktır. Post-modern yazarlar için, güvenlik ve öznellik yakından bağlantılıdır”. David Campbell’e göre:

“Uluslararası ilişkilerin geleneksel söylemleri, ittifakın, güvenliğin devlet tarafından kullanılacak bir dizi araçla sağlanacağı (örneğin, savunma ve dış politika) bir yer olduğu fikrini sürdürür. Fakat savunma ve dış politika arasındaki bağlantı, farklı bir şekilde anlaşılabilir. Dış politikanın kendi adına yürütülenlerin kimliğini oluşturması gibi, güvenlik işlevleri de hizmet ettiği öznelliğe delil sağlar. Dış politikanın bir parçasını oluşturduğu güvenlik, her şeyden önce siyasi düzeni oluşturan bir söylemdir: Ne de olsa, bir şeyi korumak, onun farklılaştırılmasını, tasnifini ve tanımlanmasını gerekli kılar. Kısacası, korunacak şey tespit edilmek zorundadır”⁷⁰

Realizm ile post-modernizm arasında görülen temel farklılığın, epistemolojiler ile ilgili olduğu görülmektedir. Post-modernistlerin, yorumlar arasından seçim yapabilmek için, güvenli olan, zamandan bağımsız, tartışmasız bir dayanak olmadığını savunmaktadırlar. Bu, teorinin ideolojik olarak değerlendirilişi ve değerlerden bağımsız olarak incelemenin söz konusu olmadığı görüşüne dönüşmesi söz konusudur. Bununla birlikte, realizmin, dünya politikası içinde oluşan küreselleşme eğilimlerine dokunulmayan durağan bir ideoloji ile yeni, daha barışçıl hegemonik bir söylem oluşturulma yolundaki esas engelin oluşmasına neden olan tehlikeli bir söylem şeklinde değerlendirilmektedir. Bu, realizmin, dünyanın ne şekilde örgütlendiği ile devletlerin hayatta kalabilmesi için neler yapması gerektiği konularında evrensel bir görüş sağlama iddiasına bağlıdır.⁷¹

⁷⁰David Campbell, *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Manchester, Manchester University Press, 1992, s.56.

⁷¹Baylis, a.g.m., s.8

İKİNCİ BÖLÜM

TERÖRİZM ve TERÖRİZMLE MÜCADELE

Terörizm, terör yöntemlerinin siyasi amaçlarla, sistemli, örgütlü ve sürekli bir şekilde kullanılmasını benimseyen strateji olarak, terör kavramını da kapsayan bir kavramdır. Bu bölümde genel olarak terörizm kavramının tanımlaması yapılmıştır. Bunun için de terörizm tarihi ve türleri aktarılmıştır. Ardından terörizmle mücadele yöntemleri ele alınmıştır.

2.1. TERÖRİZMİN TANIMI, TARİHİ ve TÜRLERİ

Terör ve terörizm kavramlarının, insanlığı yüzyıllarca meşgul ettiği görülen olgular olduğunu söylemek mümkündür. Buna karşın bu iki olgunun tanımıyla ilgili kesin olan bir yargının oluşturulamadığı görülmektedir. Yapılan tanımların, konuyla ilgili çalışma yapan araştırmacılarla, bilim adamlarının yaklaşımlarına, yaşamış oldukları ülke ve çalışma yapılan sahalara göre değişiklikler gösterdiği söylenebilir. Bugüne dek yapılan tanımların, terör ve terörizmi belirli ölçüler ile ifade ettiği görülmekle birlikte bir tanımın tek başına değerlendirilmesi durumunda da yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.⁷²

2.1.1. Terörizmin Tanımı

Terörizm kavramının anlaşılması için öncelikle terör kavramının tanımlamalarına yer vermek gerekmektedir. Latince kökünden gelen terrere kelimesinden türetilen terör kavramı “dehşete düşürme, korkutma, korkup kaçırma ve caydırma” gibi anlamlarda kullanılmakta ve ilk kez “Dictionnaire de l’Academia Française”nin 1789’daki ekinde kullanıldığı görülmektedir.⁷³ Türkçe karşılığı ise, “tedhiş, yıldırma ve korkutma” anlamlarına gelmektedir.⁷⁴ Özellikle Sosyal Bilimler Ansiklopedisi’ndeki terör tanımlamasına yer vermek gerekirse; sistematik olarak şiddet kullanarak hedeflere ulaşma amacını güttüğü görülen organize olmuş bir grubun metodu ve/veya teorisinin tasvir edilmesini için kullanılan kavramdır.⁷⁵

⁷²Sabri Dilmaç, *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, EGMGDB Yayınları, Ankara, 1997, ss. 28-29.

⁷³Necati Alkan, *Gençlik ve Terörizm*, Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi Şube Müdürlüğü, Ankara, 2002, s. 11 **aktaran**; Gürol Korkmaz, *Terör ve Medya İlişkisi*, Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara, 1999, s.9.

⁷⁴TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.589928fe099981.32779645 (Erişim Tarihi: 10.07.2017).

⁷⁵ Suat İlhan, *Terör: Neden Türkiye?*, İkinci Baskı, ASAM Yayınları, Ankara, 2002, s.50.

Türkiye’de “12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu”nda terör kavramı aşağıdaki gibi ifade edilmiştir:⁷⁶

“Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir”.

Bu tanımlamaya bakıldığında yalnızca terör kavramının ifade edildiğini söylemek yanlış olacaktır. Esasen vurgulanan kavramın terörizm olduğu söylenebilir. Çünkü terörizmin kavramı, genel olarak şiddet ile olguların birleştirildiği siyasal içerikli ve kurulu olan bir sistem/düzene yönelik olarak amaçlı eylemlere verilen isim olarak karşılaşılmaktadır⁷⁷. Korkutma terör örgütlerinin insanlarda oluşturmak istediği etkilerden birisidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde terörizm kavramını, dehşet ve korku havası yaratma ve dolayısıyla da politik veya sosyal değişiklikler getirme amacıyla kullanılan tehdit veya şiddet olarak ifade etmek mümkündür. Ancak uygulanan her şiddet olayının da terörizm olmadığını söylemek gerekir.⁷⁸

Şiddet faktörünün ön plana çıkarılan terörizm kavramını; korkutulan veya saldırılan masum ve sivil kurbanlar aracılığıyla amaçlanandan daha büyük bir kesimi korkutarak, yıldırıp, yasadışı siyasal ve stratejik amaçları gerçekleştirmek adına bir devletin veya grubun, planlı ve bilinçli olarak şiddet kullanma ve/veya şiddet kullanma tehdidinde bulunulması şeklinde ifade etmek mümkündür⁷⁹. Terörizm kavramını her açıdan değerlendirdiği görülen bir başka tanımlı Dönmezer yapmıştır: Şiddetin, ulusal, sosyal, dinsel, ırksal, fesat çıkartmak vb. diğer maksatlar ile sosyal sınıfların arasındaki çatışmak, savaş tahrik etme için hukuk dışı ve planlı bir şekilde kullanılmasıdır.⁸⁰

⁷⁶ Terörle Mücadele Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf>, (Erişim Tarihi 12.07.2017)

⁷⁷ Alkan, a.g.e., s. 14.

⁷⁸ Ertan Beşe. *Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s. 23.

⁷⁹ Doğu Ergil. "Terörizmin Mantığı ve Hedefi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, XLVI, 1-2, 1991, 171-181, s. 171.

⁸⁰ Sulhi Dönmezer, "Tedhişçilik Üzerine". *Devir*. 11 Aralık 1972.

Terörizmin yalnızca bir doktrin ve ideoloji, sistematik bir fikir olduğunu söylemek yanlış olur. Toplumun ve toplum yöneticilerinin dirençlerini kırmak amacıyla ortak korku yaratma ve dehşet salma amacını içermektedir. Çetinkaya, terörizmi zayıf olanların seçtiği bir yöntem siyasal şiddet biçimi olarak görmekte ve teröristin de zayıf olduğu için kendisini gizlediğini vurgulamaktadır.⁸¹

Yapılan tanımların artırıp genişletilebileceğini söylemek mümkündür. Ancak, sonuçta yapılan bütün tanımların çerçevesinde, başlangıç aşamasından bugüne kadar tüm tarih süresince yapılmış olan terör hareketlerini kapsayacak bir terör ve terörizm tanımlamasını yapmak zordur⁸². Bunun yanı sıra yapılan her tanım için bazı ortak kavramların olduğunu da belirtmek gerekmektedir.⁸³

- a) Siyasal şiddet içeren bir harekettir,
- b) Belli bir amacın gerçekleştirilmesi için yapılır,
- c) Örgütlü harekettir,
- d) Otoriteye, devlete ve politik rejime karşı uygulanır,
- e) Bir grubun gerçekleştirebileceği gibi bir kişi tarafından da gerçekleştirilebilir,
- f) Terör örgütüne mensup olanlar, yalnızca kişi ya da gruplara değil, masumlara da saldırırlar,
- g) Terör eyleminin kime ve ne zaman yapılacağını bilmek güçtür,
- h) Terör eylemlerindeki amaç, korku oluşturarak güçlenmek ve itibar sahibi olmaktır.

Bütün bu açıklamaların ardından, terör ve terörizmin ne/neleri ifade ettiği ile ilgili yanlış bazı yorum ve anlamlara sebep olan durumlarının da açıklanmasında yarar vardır. Terörizm kavramının sonunda bulunan 'izm' eki sebebiyle terörizmin tek başına bir ideoloji ya da doktrin olduğuyla ilgili iddia ya da kanaatlerin ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Bunun yanlış olduğunu belirten korkmaz, terörizm genel olarak bir yöntem ve hareket tarzı olduğunu vurgulamaktadır. Başka bir deyişle, şiddetin ideolojik ve siyasal hedeflerle, grup ya da kişiler tarafından, gizli olan bir örgütlenme ile bir dış veya iç desteğe dayanan, kitlelerin üzerinde korku atmosferi oluşturma, sosyal sınıfların arasında muhalif ve şiddete engelleyenleri sindirme, yok etme, kitlelerdeki yalnızlık düşüncesinin oluşturulması, belli düşünce

⁸¹İbrahim Çetinkaya, Ekonomik Ve Politik Faktörlerin Uluslararası Terörizm Üzerine Olası Etkileri, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2010, s. 12 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**).

⁸²Korkmaz, a.g.e. s. 13.

⁸³Yusuf Olca, Anayasal Hak Ve Özgürlükler Bağlamında Terörle Mücadele Ve Terör Örgütleri, Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep, 2014, s. 19 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans tezi**).

kalıplarının zorlukla kabul ettirilmesi şeklinde tanım ve sembol yönlerinin de düşünülüp gerçekleştirilen süreç olduğu anlaşılmaktadır.⁸⁴

Sonuç olarak terörizmi bir anlamda yöntem, strateji, taktik ve savaş biçimi olarak görmek mümkündür. Kavramın daha iyi anlaşılması için tarihsel bir inceleme yapmakta yarar vardır. Öyle ki terörün tarihine bakıldığında insanlık kadar eski olduğu görülmektedir.

2.1.2. Terörizmin Tarihi

Terörü kelimesinin anlamı açısından bakıldığında birçok ergümanın terörle beraber değerlendirebileceğini söylemek mümkündür. Terör ve terörizm dinsel olarak Habil'in kardeşi olan Kabil'i öldürüş zamanına kadar götürmek mümkündür⁸⁵. Terörün ilk örneği olarak M.S. 66-73 yıllarında Roma İmparatoru olan Julius Ceasar'ın öldürülüşünü vermek mümkündür. M.S. 66-73 yılları arasında da Roma yönetimine karşılık faaliyetleri olan ve kurbanlarını genelde ılımlı Yahudiler'in arasından seçtiği görülen bağnaz Yahudi bir fraksiyonuna dek uzanabilecek tarihi vardır. Siccariler'in yaklaşık olarak bin yılın ardından yani M.S. 1090-1275 yıllarının arasında Haşhaşin Hareketi'nin yoğun olarak yaşandığı görülmektedir. Hasan Sabbah'ın kurduğu ve Siccari gibi dini bir özellik taşıdığı görülen Haşhaşin Hareketi'nin de terörizmi bir anlamda mücadele yöntemi şeklinde benimsemiş ve uygulamışlardır.⁸⁶

Modern anlamda terörizmi Fransız ihtilaliyle ortaya çıktığı ve ihtilalin öncesi ve ihtilal sırasında hem monarşi hem de halkın elinde olan politik bir araç şeklinde kullanıldığını söylemek mümkündür. İhtilalin ardından 1793'de iktidarda olan ve Fransa'da yeni rejim kurmayı istediği görülen Jakobinler'in, terörizmi baskı ve şiddet politikasıyla sistematik olarak uygulamışlardır. Robespierre benzer olarak Fransız devrimcilerinin, terörü sistematikleştirdiği ve toplum içinde toplu olarak devrimin bir parçası şeklinde politik dönüşümün sağlanması için bir araç olarak kullandıkları görülmektedir.⁸⁷

Terörün tam anlamıyla sitemli bir hal alması 19. Yy. ikinci yarısına denk gelmektedir. Rus ihtilalcilerinin 1878-1891 yıllarında ve 20. yüzyılın ilk dönemlerinde otokratik olan hükümete karşılık; aynı biçimde radikal olan milliyetçi, Makedonyalı, İrlandalı, Ermeni ve Sırp grupların bağımsızlık ve otonomi için terör faaliyeti içeren

⁸⁴Korkmaz, a.g.e. s. 13.

⁸⁵Kübra Deren Ekici, Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Yöntemleri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s. 6 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans tezi**).

⁸⁶Hamide, Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, Beta Yayınları, İstanbul, 1998, s. 12.

⁸⁷Ahmet Hamdi Topal, Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004, s. 25 (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**).

eylemlerde buldukları görülmektedir. Günümüzdekine benzer olan terör faaliyetleri, Rusya'da yaşanan şiddet eylemleri ile başladığını düşünülmektedir.⁸⁸

İkinci Dünya Savaşı'nın öncesinde başladığı görülen ve 1947 yılında Hindistan'ın parçalanması ile sonuçlanan faaliyetlerin de terör eylemi olduğu söylenebilir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında "Filistin İç savaşı", "Kıbrıs'ta EOKA", "Cezayir'de Fransızlara karşılık bağımsızlık mücadelesi veren FLN", terör grupları arasında yer almaktadır. Özellikle de FLN şehir gerillası taktikleri bugünkü anlamıyla kullanan bir hareket oluşturmuştur ve kendinden sonrakilere de bunu öğretmiştir. Castro, Guevera ve Mao şehir gerilla taktiklerine kır gerillası taktiklerini uygulayarak, geliştirmişlerdir. Aynı dönemlerde İsrail devletinin kurulma aşamasında çeşitli Yahudi örgütlerinin terör eylemlerinden faydalandıkları görülmüştür. Türkiye'ye yönelik 1918'den sonra başladığı görülen Ermeni terörünün uzunca aranın ardından 1970'lerde tekrar eylemlerine başlamıştır.⁸⁹

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan terör dalgasının 1960'larda başladığı ve bazı ülkelerde çeşitli şekillerde kendini gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu dönemde yaşanan terörizm hareketlerinin üç farklı biçimde olduğu görülmektedir:

1. Kanada, İrlanda ve İspanya'da görülen 'ayrılıkçı terörizm',
2. Latin Amerika ülkelerindeki gibi 'kır ve şehir gerillacılığı',
3. Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya'da görülen Yeni Sol akımlarıyla başlayan 'şehir terörü' dalgasıdır.⁹⁰

İspanya'da ortaya çıkan ETA ve İrlanda'daki İRA 'Ayrılıkçı terör' hareketine örne olarak verilebilir. Latin Amerika'da yaşanan Bolivya'daki Che Guevara kır gerillasına, Brezilya'daki Carlos Marighella liderliğinde olan örgütlerin de şehir gerillasına örnektir⁹¹. Kır terörü teorik temellerinin Mao'ya dek uzandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, Şehir terörünün iki önemli teorisyeninden bahsetmek mümkündür: Uruguay'da yaşanan Tupamaro hareketi teorisyeni olan Abraham Guillen ile Şehir Gerillası El Kitabı'nı yazan Brezilyalı terörist olan Carlos Marighella.⁹²

20. yy.'da iletişim araçları ve ulaşım olanaklarının artışı terörizmin de gelişmesi ve yaygınlaşmasına neden olmuştur. Almanya'daki "Bader-Meinhof", Japonya'daki "Kızıl Ordu", İtalya'daki "Kızıl Tugaylar", Porto Riko'daki "Faln", Fransa'daki "Doğrudan Eylem", İngiltere'deki "IRA", İspanya'daki "ETA", Uruguay'daki "Milli Kurtuluş Hareketi", Brezilya'daki "Milli Kurtuluş Örgütü", "Halkın Devrimci Ordusu",

⁸⁸Sadi Bilgiç, *Terör ve Terörle Mücadele*. Türkiye'nin Vizyonu içinde, der. Atilla Sandıklı, ss. 91-122. BİLGESAM Yayınları, İstanbul, 2008, ss. 94

⁸⁹Bilgiç, a.g.e., ss. 94-95.

⁹⁰Korkmaz, a.g.e., s.25.

⁹¹Korkmaz, a.g.e., s.25.

⁹²Alkan, a.g.e., s. 24.

Guatemala'daki "Devrimci Silahlı Kuvvetler", Meksika'daki "Halk Silahlı Kuvvetleri", Türkiye'deki "PKK" ve son olarak uluslararası terör örgütü niteliği taşıyan "El Kaide" gibi birçok terör örgütünün teknolojinin olanaklarından ve diğer ülkelerin de yardımlarından yararlanarak günümüzde varlıklarını sürdürmektedirler.⁹³

2.1.3. Terörizmin Türleri

Terör ve terörizm kavramlarıyla ilgili olarak ortak tanımlamanın olmadığı önceden belirtilmişti. Bu nedenle terörizm türleriyle ilgili de ortak bir anlayışın olmadığı görülmektedir. Konuyu değerlendiren yazarların, yaptığı tanımlar ve yaşadığı ortamların ihtiyaçları açısından terörizm türlerini oluşturduklarını söylemek mümkündür. Bu nedenle birçok tanım olduğu gibi çok sayıda çeşit/türün gündeme geldiği görülmektedir. Bunun temel sebebi ise terörizmin özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın ardından en çok tercih edildiği görülen şiddet yöntemlerinden biri olmasıdır. Gerçekleştiği coğrafi bölgelerden, uygulanma biçimlerine, amaçlarına, sonuçlarına, gerçekleştirenlerin inanmış olduğu ideolojilere, manevi ve lojistik destek alıp almamalarından hedefledikleri kitle veya yapılara kadar terörizm türlerinin ortaya çıktığı görülmektedir.⁹⁴

Bu çalışmada genel olarak iki tür işlenecektir. Bu türler;⁹⁵

1. Ulusal Terörizm,
2. Uluslararası Terörizm.

2.1.3.1. Ulusal Terörizm

Terörizmin ilk ortaya çıktığı zamandan bu güne gelene kadar zamana ve koşullara göre farklılaşan bir kavram olma özelliği taşımıştır. İnsanoğlunun var olmasından bu yana terörizmin tanımı, yöntemleri, amacı ve aktörlerinin de değiştiği daha önceden belirtilmişti.⁹⁶ Terörizm özellikle tanımlama durumunda uluslararası alanda kabul görmüş bir tanımına rastlamak pek mümkün görünmemektedir. Terörizmin özellikle ulusal sınırlar içerisinde kaldığında, mücadelenin diğer örgütlü suçlarda yapılan mücadeleden farklılık göstermediği, ancak bugünkü terörizmin ulusal sınırlar içerisinde kalmadığını söylemek mümkündür. Bu durumun küreselleşme sürecine de yansıdığını belirtmek gerekir.⁹⁷

⁹³İlhan, a.g.e., ss. 13-14.

⁹⁴Ülfe Çınar Temel, Türkiye'ye Yönelik Terör Örgütleri Ve Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 32. (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**).

⁹⁵Çınar, a.g.e., s. 32 aktaran; Topal, a.g.e., s. 54.

⁹⁶Ercan Çitlioğlu, **Gri Tehdit Terörizm**, Ümit Yayınları, Ankara, 2005, s. 13.

⁹⁷Mehmet Aktel ve Muharrem Gürkaynak, "Muharrem, Küreselleşen Terörizm: Bir Etkileşim Çalışması", **Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi**, 2010, ss. 77-88, s. 79.

Devletin ülke içerisinde oluşan, dış kaynaklı olan terör örgütleriyle işbirliği içerisinde olmadan gerçekleştirilen ve bir başka devlet ve/veya şahsın menfaati ve/veya zararını hedeflemeyen eylemleri kapsar⁹⁸. Ulusal terörizm bir tek devlet içerisinde sınırlı ve yabancı bir faktör, katılım veya ilişkinin olmadığı şiddeti içermektedir.⁹⁹

Ülkelerin terörizm ve terör olgularına ulusal çıkarlar kapsamında yaklaşımları, bir gerçek olmasıyla birlikte ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Ülkelerin birbirleri karşısında kendi çıkarlarını gözetmek durumunda olmaları ve emelleri olduğu müddetçe terörün, hiçbir zaman ülkenin ulusal sınırları içerisinde ve o ülkenin kontrolünde olmayacağı görülmektedir. Başka bir ifadeyle, önceden de belirtildiği gibi, sadece bir ülke içerisinde, ülkelerin dışından destek almaksızın, yalnızca musallat olunan ülkelere ait olacak bir terör örgütü düşünülemez. Bu durumda özellikle bugün, 1991 yılında SSCB'nin dağılmasının ardından daha da belirginleşmiştir. Terörizmin uluslararası niteliğinin bu nedenle daha çok öne çıktığını belirtmek gerekir. Bu sebeple, terörizmle mücadelede, uluslararası düzeylerde ortak bir çıkardan bahsedilmesi hem fazla anlamlı gelmemektedir. Hem de uluslararası hukuka konu olan aktörlerin terörizmle olan bağlantıları, faydalandıkları ya da kullandıkları gerçeğinin değiştirmedini belirtmek gerekir.¹⁰⁰

Devletin ülkesi içerisinde yaşanan ve uluslararası herhangi bir özelliği olmayan ulusal terörizmin devletin hukuki düzenini hedef aldığı söylenebilir. Dolayısıyla da bu durum devletteki yargı yetkisi içerisinde olan cezai nitelik taşıyan bir eylem olduğu aşikardır. Terörist eylemleri gerçekleştiren grup veya bireylerin de adi suçludurlar. Bu terörizmin önlenmesi ve sorumlularının cezalandırılması her devletin kendisine ait iç meselesidir. Devletlerin evrensel hukuk kurallarını göz ardı etmeden terörizm ile mücadele etme hakkı vardır. 1995'de Timothy McVeigh'in Oklohama City'de Federal Binaya düzenlenmiş olan ve 169 kişinin öldüğü bombalı saldırının bu tarz bireysel terörist eylemlere bir örnek olduğunu söylemek mümkündür.¹⁰¹

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 8 Eylül 2006 tarihinde Küresel Terörizm ile Mücadele Stratejisi kabul edilmiştir. Stratejinin, terörizmin karşısında uluslararası, bölge ve ulusal düzeylerde mücadelenin yegane aracı şeklinde ele

⁹⁸ Zafer, a.g.e., s. 70.

⁹⁹ Murat Saraçlı, "Uluslararası Hukukta Terörizm", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* C. XI, Sa.1-2, Y.2007, ss. 1049-1078, s. 1056.

¹⁰⁰ Adem Alp, 1979 İran İslam Devrimi Ve Terörizm (1979'daki İslam Devrimi Sonrasında İran Ve Terörizm), Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015, s. 14. **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).**

¹⁰¹ Thomas Geraghty, "The Criminal-Enemy Distinction: Prosecuting a Limited War Against Terrorism Following the September 11, 2001 Terrorist Attacks", *McGeorge L. Rev.*, Vol. 33, 2002, s. 558.

alınmaktadır. Böylelikle terörizm ile mücadelede üye olan devletlerin tümünün ilk ortak fiili ve stratejik yaklaşımı kabul edilmektedir. Genel olarak 19 Eylül 2007 tarihinde strateji, resmi başlangıç tarihiyle yürürlüğe girmeğe başlamıştır. Stratejinin genel anlamda, bütün üye ülkelerin kolektif ve bireysel anlamda somut önlemler almaları gerekir. Bunun içinde, terörizmi ortaya çıkardığı görülen şartların tespit edilmesi, terörizmin önlenmesi ve mücadele edilmesi, terörizmle mücadele konusunda hem kolektif hem de bireysel yeterliliklerini geliştirilmesi, insan haklarının korunması ve hukuk kurallarının uygulanmasını ifade eder. Strateji bütün üyeleri, eylem planını yürürlüğe koyacak BM'le iş birliğine çağırılmaktadır. BM'in de üye devletlerin terörizmle mücadele faaliyetlerinde kendilerine yardımcı olacağını duyurmaktadır.¹⁰²

2.1.3.2.Uluslararası Terörizm

Terörizm, tarihi süreç içinde bilimsel ilerlemeler ile birlikte bu gelişmelerin toplum içinde yaratmış olduğu etkiler sonucunda uluslararası bir görünüm kazandığı görülmektedir¹⁰³. Uluslararası terörizmi uluslararası sonuçları olan terörist eylemler olarak kısaca tanımlamak mümkündür. Birden çok ülkenin toprakları ve/veya insanların hedeflenmesi ve belirgin olan uluslararası sonuçlarının olması uluslararası terörizmi, ulusal bir sistem, ülkenin dışından gelen bir şiddet ve/veya şiddet yüklü olan tehdit eylemi olarak ifade etmek mümkündür.¹⁰⁴

Terörizmin, ulusal sınırları aşması ve uluslararası sonuçlarının olması ve terörist eylemlerin de, ulusal sınırların dışında ve/veya yabancı olan devletlerin vatandaş ya da tesislerine yönelik olmasının uluslararası bir karakter kazandırmakta ve uluslararası terörizmi gündeme getirmektedir¹⁰⁵. Bütün bunların yanında terörizmin uluslararası görünümünün en önemli nedeni terör örgütlerinin yürütmüş olduğu işlerden devletlerin kazançlarıdır. Ülkesinde terör örgütlerinin olmasını destekleyen veya göz yuman devletlerin, bu örgütlerin sayesinde örgütün hedeflediği ülke/ülkeleri baskı altına alma durumları vardır. bunun yanında örgüt

¹⁰²Suna Tekel, Birleşmiş Milletler Ve Uluslararası Terörizm, <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/TEKEL-Suna>), ss. 1351-1368, s. 1361 (Erişim Tarihi: 10.10.2017)

¹⁰³Emre Kongar, *Küresel Terör ve Türkiye Küreselleşme*, Huntington,11 Eylül, Dokuzuncu Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003, s.97

¹⁰⁴Ahmet Hamdi Topal, "Uluslararası Terörizm ve Uluslararası Ceza Mahkemesi", *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 2005, Cilt: 1, No: 3, 77-92. ss.77-78.

¹⁰⁵Topal, a.g.e. s.78.

eylemlerinden zarar gören ülkelere silah satılmakta ve kazancı yüksek kirli işlerden kazanılan paraları da ülke ekonomisine katmaktadırlar.¹⁰⁶

Bir eylemin uluslararası terörizm olabilmesi için aşağıdaki etmenlerin olması gerekmektedir:

1. Belli bir ülkenin vatandaşlarına karşılık gerçekleştirilmesi,
2. Siyasi amacının olması,
3. Belli bir devlet ya da hükümetin hedeflerine hizmet ve/veya devlete karşı zarar amacının taşınması.¹⁰⁷

Aşağıdaki tabloda terör örgütleri, hami devlet ve teröre maruz kalan ülke arasındaki ilişkiler verilmiştir:

¹⁰⁶Yaşar Büyükanıt, **Güvenliğin Yeni Boyutları ve Uluslararası Örgütler Sempozyumu Açış Konuşması**, Dördüncü Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2007, s. 7.

¹⁰⁷ Mesut Hakkı Çaşın, **Uluslararası Terörizm**, Birinci Basım, Nobel Yayınları, Ankara, Şubat 2008, s.182.

Tablo 3: Terör Örgütleri, Hami Devlet ve Teröre Maruz Kalan Ülke Arasındaki İlişkiler¹⁰⁸

Hami Ülke	Terör Örgütü	Teröre Maruz Kalan Ülke
Teröre maruz kalan ülkeye (TMKÜ) silah satarak ekonomisini geliştirir.	Hami ülkeden lojistik, barınma ve eğitim ihtiyaçlarını karşılar.	Ekonomisinde silahlanmaya büyük miktarda para ayırmak zorunda kalır.
TMKÜ'ye karşı terör örgütünü dış politikasında siyasi bir güç olarak kullanır	Yaptığı kirli işlerden kazandığı paralarla silah alır.	Terör örgütünün yol açtığı zararlar yüzünden bütçesinde açıklar oluşur
Terör örgütünün yaptığı kirli işlerin getirisini ülke ekonomisine katarken, terör örgütüne silah satarak silah sanayine pazar oluşturur.	Hamisi olan ülkede yaptığı gösterilerle TMKÜ'ye yönelik dış baskı oluşturmaya çalışır	Eylemler yüzünden halkının devletine karşı güveni zedelenir.
Terör örgütü ülkesinde asayışı bozmadığı sürece faaliyetlerine göz yumar.	Hamisi olan ülkeyle ilişkiler bozulmadığı sürece uygulamaz.	Uluslararası dış baskıya maruz kalır.
TMKÜ, eğer hasım ülke ise hiçbir askerini tehlikeye atmadan hasım devletin güvenlik güçlerine büyük zararlar verir.	Hamisi olduğu ülkede yasadışı işlerini yürütür ve bu işlerden kazandığı paraları terör faaliyetlerinin finansmanı ve örgütü güçlendirmek için kullanır	Ülke, enerjisinin istenilen yerde toplayamaz.

Uluslararası terörizm ile ulusal terörizm arasında önemli farklılıklar vardır. Temel olan farklardan biri uluslararası terörizmin hedefinin muhakkak somut siyasi hedeflere ulaşma, bu yöntem ile siyasi değişikliklerin gerçekleştirilmesini sağlamaktır. Teröristlerin, dünya kamuoyu dikkatini kendi amaçlarına çekip, ülkelerin dış politikalarını etkileme ve/veya bir ülkenin zor durumda kalmasını sağlayarak dünya kamuoyunu mahkum etme amacını gütmektedir. Ayrıca, bu tarz eylemler ile en az iki devletin menfaatlerini de ihlal etme durumu vardır. Bir başka farklılık ise, uluslararası terörizm kapsamında terör örgütlerinin arasında işbirliğinin olmasıdır.¹⁰⁹

Modern olarak ilk uluslararası terör eyleminin, 1968 yılında Roma'dan kalktığı görülen İsrail havayollarına ait olan uçağı "Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)"nın

¹⁰⁸ Temel, a.g.e., s. 36.

¹⁰⁹Zafer, a.g.e., s. 73.

kaçırılmasıdır. İki yılın ardından aynı örgütün, çoklu uçak kaçırma olayının da bir parçası olarak İngiliz bir ticari uçağını kaçırp; Ürdün havaalanında asfalt bir alanda imha ettiği görülmektedir. Birçok ülkeyi hedef alarak tehdidin temelde dört kaynağının olduğunu belirtmek gerekir:

1. Afganistan/Pakistan sınırındaki El Kaide öncülüğünde ve onları destekleyenler;
2. Arabistan Yarımadası, Kuzey Afrika, Irak ve Yemen’de bulunan ve El Kaide’yle bağlantılı terör grupları;
3. El Kaide’yle bağlantılı olmasa da El Kaide’nin ideolojisine benzeyen bir ideolojiye sahip olan “kendinden zuhur” anlayışıyla hareket eden şebekelerle bireysel hareketler;
4. Geniş anlamda ideoloji benimsediği görülen ancak kendi isimlerini bölgesel hedeflerle duyuran terör örgütleri.

Bütün bu örgütlerin kendi yerlerinde bulunan sorun ve mağduriyetlerin karşısında teröre başvurdukları görülmektedir. Bununla birlikte El Kaide bunların hepsinin küresel hareket etrafında birleştirmeye çalıştığını belirtmek gerekir¹¹⁰.

2001 yılının Eylül ayından itibaren gerçekleştirilen karşı operasyonlarda ciddi kayıpları olduğu görülse de El Kaide’nin çekirdek kadrosu Bin Ladin ve Ayman Zevahiri önderliğinde Pakistan’ın FATA bölgesinde konuşlanmıştır. Günümüzde yüzleşmek zorunda kalınan terör tehditlerinin eski terörizm geleneğine göre son derece farklı olduğu bir gerçektir. Çağdaş terör örgütlerinin eylemlerinin meşrulaştırabilmek için dini öğretilere öncelik verildiği görülmektedir. Kısacası kendilerini yalnızca bir amaca ulaştırma konusunda sınırlandırmadıklarını söylemek mümkündür. Birçok toplu sivil kıyımları amaçlanmakta ve sıra dışı araçlar ile bunu gerçekleştirme azminde oldukları görülmektedir. Eylemlerini herhangi bir uyarı olmaksızın gerçekleştirmektedir. Aynı zamanda yeni eleman temin faaliyetleri de yürüttükleri görülmektedir.¹¹¹

Sonuç olarak, uluslararası terörizmin özellikle 1990’lı yıllardan sonra oldukça başkalaştığını söylemek mümkündür. Uluslararası eğilimler ile paralel olarak dini jargonun sıklaştığı ve dini hedef/amaçların diğerlerinin yerlerini aldığı fark edilmiştir. El Kaide yalnızca bir hedefi olan ve yerel eylemleri amaçladığı görülen bir örgütten ziyade, uluslararası ajandayla uluslararası hedef/amaçlara ulaşmaya çabalayan bir terör örgütüdür. Örgüt bütün dünyada birbirine benzeyen ideolojilere sahip kişi ve

¹¹⁰Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, 2nd ed. Columbia University Press, New York, 2006, p. 63.

¹¹¹Çetinkaya, a. g. e., s. 14.

gruplar için bir anlamda ilham kaynağı olan Müslüman ülke hükümetlerini devirip yeni bir dünya düzeni kurma mantığıyla eylem yapmaktadır.¹¹²

2.2. TERÖRİZMLE MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Terörizm ile mücadele konusunun geniş çerçevede incelendiğini söylemek mümkündür Ancak temelde iki akımdan beslendiğini belirtmek gerekir. Bunlardan birinin terör örgüt eylemlerinin kabiliyetinin azaltılması ve doğrudan bir şekilde örgütsel fonksiyonların akamete uğratılması; diğeryse terörizmi meydana getiren kökten nedenlerin zamanla çözülmesini amaçlamaktır. Öyle ki Crelinsten ile Schmid'in terörizm ile mücadele konusunda kullanılan araçların, baskıcı ve uzlaşmacı gibi iki temel başlıkta toplanabileceğini belirtmişlerdir. Uzlaşmacı yöntemlerin, terörizmin kökten nedenlerinin ortadan kaldırılmasıyla ilgili yapılan reform ve terör örgütleri ile yapılan görüşmeleri kapsarken; baskıcı yöntemlerse hukukun da yardımı ile terör örgütlerin güç kullanılarak bastırılmasını içermektedir.¹¹³

Terörizmi, klasik olarak asayiş yoksunluğundan kaynaklı bir sorun değildir, kökleri sosyal yapıda, toplumların siyasi oluş sürecinde, ulusal tarihte, idari güvenlik inisiyatifleri, inanç sistemi ve ekonomik koşullarda aranması gerekli olan kapsamlı toplumsal bir sorunu ifade eder. Bu açıdan terörizmle mücadele konusunun, çok yönlü iyileştirmelerle değişimleri kapsamaktadır. Bunun yanında, sonuç alınması ve kayıpların da en aza indirilebilmesi için zamanla yarışılmaktadır. Terörizm için alt yapının oluşturulma aşamasında durumların yok edilerek, yeni terörist grupların oluşmasını engelleme, iyi bir plan ve analizin yanında zamana ihtiyaç vardır. Teröristler insan, terörist grupların da bir nevi sosyal oluşumlar olduğu için, bu oluşumların yaşayan bütün organik mekanizmalar gibi meydana gelmek, gelişmek, bölünmek ve dağılma süreçleri olması muhtemeldir. Mücadele yöntemleri örgütün olduğu safhalara göre farklılıklar gösterecektir. Etkin bir mücadelede analizin iyi yapılması ve bunların doğru ve sürekli bilgilendirme gerektirdiği aşıkardır.¹¹⁴

Terörizmin ittifak kapsamında benimsenmiş bir tanımlamasının olmaması sebebiyle, her ülkenin kendi koşullarına uygun tanımlamalar yaparak yasal düzenlemelere gittiği görülmektedir. Terörizmle mücadele, yasalarının

¹¹²Gilles Kepel ve Pierre Milelli, *Knights Under The Prophets*, Banner, 2008, s.193

¹¹³Alex P. Schmid and Ronald D. Crelinsten, "Western Responses to Terrorism: A Twenty-Five Year Balance Sheet, Alex P. Schmid and Ronald D. Crelinsten (eds.), *Western Responses to Terrorism*, Frank Cass, New York, 1993, p. 309. **Aktaran;** Cenker Korhan Demir, "Terörizmle Mücadelede Örgütsel Yaşam Evreleri Yaklaşımı", *Güvenlik Stratejileri* Yıl: 11 Sayı: 22, ss. 131-167, s. 134.

¹¹⁴ İbrahim Sönmez, Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Yeri Ve Önemi, Haliç Üniversitesi SBE, 2013, ss. 26-27, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

demokratikleşme süreci kapsamındaki ülkelerdeki yumuşama eğilimleri dikkat çekerken, terörizm ile sonradan tanıştığı görülen ülkelerde de sertleşme eğilimlerine neden olduğunu söylemek mümkündür. Yasal düzenleme ve polisiye önlemlerin sorunları çözmekten öte, kamufle eden ve bastırıcı bir özelliğe sahip ise, sonuçların aldatıcı olabileceğini de belirtmek gerekir. Teröristlerin yakalanmaları, eylemler için önlem alınması, terörizm tehdidi ve yeni teröristlerin oluşma ihtimallerini ortadan kaldırmamaktadır. Yakalanan teröristlerin kendilerini bir suçlu olarak değil de savaştığı gücün elinde bulunan bir esir gibi görmesi sebebiyle, terörle mücadele kanunları kapsamında yapılacak olan düzenlemeler ceza kanunları ile olan ilişkiler çerçevesinde iyi irdelenmesini gerektirir. Yapılacak olan yasal düzenlemelerin terör eylemlerinden vazgeçmeye yönelik olmalıdır¹¹⁵. Hamilton'un, terörizm ile mücadelenin belirtilme konusunda önemli hususları aşağıdaki gibi sıralamıştır:¹¹⁶

1. Teröristlere barınmaları için imkan tanıyan devletlerin çökmesini engellemek,
2. Politik ve sosyal hakların geliştirilmesiyle hukukun üstün olduğu prensibinin uygulanmaya geçirilme yolu ile terörizmin büyümesinin önlenmek,
3. Terörist potansiyeli oluşturan, işsizlik ve fakirlik gibi sosyoekonomik sorunlara çözüm bulmak,
4. Eğitim sistemi kapsamında kalıcı gelişim ve yenilikler yapmak,
5. Radyoaktif materyal gibi tehlikeli olan kaynakların kontrol edilmesi,
6. Devletler arası konsensüs oluşturmak için diplomasiden yararlanmak,
7. Sınırdan ve ülke içi güvenlikte terörist hareketliliğinin önlenmesini sağlayacak dizaynın yapılması,
8. Teröristlerin sağladığı finansal bağlantılarının engellenmesine yönelik tedbirler almak.

Görüldüğü gibi terörizm ile mücadelede belirlenen bu maddelerden birçoğu, askeri olmayan yöntemlerden oluşmaktadır. Terörizmle mücadele, terörizmin iyi analiz edilmesiyle başlamaktadır. Terörizm; terörist eylemlere girişme güdüsüyle bu güdünün gerçekleştirilme kabiliyetlerinin karışımı kapsayan bir denklemdir. Bu iki temel koşul, geçmişte, bugün ve gelecekte karşılaşılan terörizminin bir anlamda belirler.¹¹⁷

¹¹⁵ Sönmez, a.g.e., s. 27.

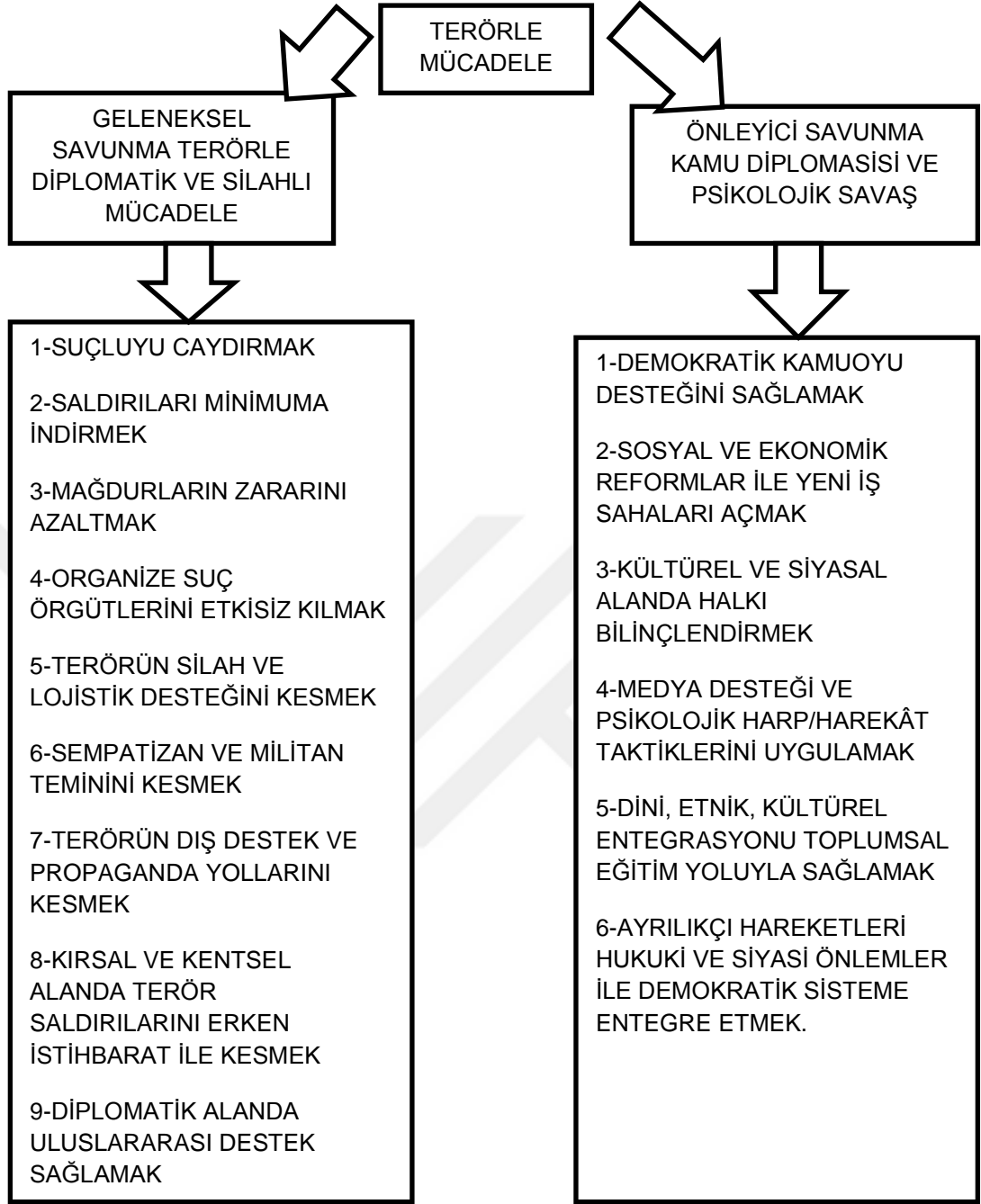
¹¹⁶ Lee Hamilton, "Fighting Terrorism", *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 2005, Vol. 12, No. 2, ss. 379-390, s. 38383.

¹¹⁷ Boaz Ganor, Soğuk Savaş Döneminden Geçiş ve Terörizm, *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu*, Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, Ankara, 2006, ss. 19-32, s. 26.

Terörizmle mücadele kapsamı, bir toplumun bir devletin güvenliğiyle ilgili hassasiyetin yüksek olduğu bir süreci ifade eder. Öyle ki teröristlerin, araç olarak silahlı eylemleri kullandıkları, esas amaçlarının kültürel, siyasi ve sosyal bazı hakları kazanmak olduğunu vurgulasalar da, devamlı olarak şiddetten beslenerek ve devletleri şiddet ortamlarına sürükleyip, mücadelelerdeki meşruluğu sorgulanır bir hale getirmek istedikleri görülmektedir. Bu nedenle terörizmle mücadele konusu kapsamında önemli esas nokta, mücadeledeki demokratik yöntemler ile hukuki olarak yürütülmesinin gerekliliğidir. Bunun nedeniyse bu yöntemlerden uzaklaşılmasının sonucunda yapılacak olan gayrimeşru uygulamaların, terör örgütlerinin istismar alanlarını genişletip, terörizmle mücadeleye zarar verebilmesidir.¹¹⁸

Terörizm ile mücadele konusu hukuki çerçeve kapsamında yürütülmesi zorunlu olan, devlet ve uluslararası organizasyonların zorlandığı bir önkoşuldur. Aşağıda gösterilen şekilde terör ile mücadele “geleneksel ve önleyici savunma” şeklinde ikiye ayrıldığı görülmektedir.

¹¹⁸ Burak Tangör ve Sevinç Sayın, “Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı mı?”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 2012, Cilt: 11, No: 1, sayfa: 85-118, s. 87.

Şekil 1. Terörizmle Mücadele Yöntemleri¹¹⁹

¹¹⁹Mesut Hakkı Caşın, **Uluslararası Hukuk Açısından Terör ve Organize Suçlar, 21. Yüzyılda Türk Dış Politikası**, (ed. İdris Bal), Lalezar Kitabevi, Ankara, 2006, s. 840.

Geleneksel mücadele saldırılarının minimum düzeye indirilmesi, mağdurlara verilen zararların azaltılması, erken istihbaratla saldırıların engellenmesi gibi olgulara odaklanılır. Demokratik yöntemler kamuoyunun desteğinin sağlanması, kültürel ve dini etnik bütünleşmenin sağlanması, ayrılıkçı hareketlerin demokratik sisteme uyarlanması düzenlemelerin üzerinde durulur.¹²⁰

Terörle mücadele stratejileri her ülkenin kendisine özgü dinamik ve şartlarına göre değişebilmektedir. Ancak ülkelerin mücadele konusunda yaşadığı deneyimlerden yapılması ve yapılmaması gerekenlerle ilgili önemli bilgiler alınabilmektedir. Terörün kaynağının ne/neler olursa olun ülkeler birbirlerinden birçok şey öğrenmektedir.¹²¹ Bu bilgiler ışığında teröre mücadele konusu bu çalışmada hukuksal ve operasyonel mücadele olarak ele alınmıştır.

2.2.2.1. Hukuksal Mücadele

Uluslararası hukuk yolu, terör eylemlerinin suç özelliği taşıyan eylemler şeklinde kabul edilmekte ve teröristlerin sıradan suçlular gibi olağan olan hukuk sistemi kapsamında yargılanıp cezalandırılmalarını öngörmektedir. Bu yaklaşımda, terörizm ile mücadelenin, hukukun üstün olduğu anlayışı kapsamında suçlama, yargılama ve cezalandırma prosedürü çerçevesindedir. Bunun yanında terörizm ile mücadelede sorumluluk ve yükün soruşturmacı ve koruyucu hizmetleriyle polise verildiğini de belirtmek gerekir.¹²²

Bu yaklaşımdaki esas amacın teröristlerin eylemlerinden caydırmak ve suç işleyenlerinse muhakkak yargılanmalarını sağlanmaktır. Suçlar ülke içerisinde terörizm kapsamındaysa faili/failleri yargılamayı da o devlet yapmalıdır. Failin eylem(leri) yapmış olduğu devletten bir başka devlete kaçması gibi durumlardaysa faili ya elinde tutan devlet yargılamakta ya da yargılanması için eylemi yaptığı devlete iade etmektedir. Dolayısıyla da devletlerin arasındaki adli yardımlaşmanın, suçluların iade ve istihbarat bilgilerinin paylaşılması gibi konularda işbirliği gerekmektedir.¹²³

Bunların yanında terör eylemlerinden olumsuz olarak etkilendiği görülen devletlerin sayılarının fazla oluşu, faili kendilerinin yargılaması için elinde tutan devletten failin iade edilmesini isteme ve iade edilmediği zaman elinde tutan devletten adil bir şekilde yargılanıp yargılanmayacağını ve sonunda hak ettiği

¹²⁰Asiye Körpe, Güvenlik Algılamalarıyla Değişen Terörle Mücadele Politikalarının Türkiye'de Uygulanabilirliği, Yalova Üniversitesi SBE, 2013, s. 43, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

¹²¹ Körpe, a.g.e., s. 44.

¹²² Beşe, a.g.e., s. 120.

¹²³Fatma Taşdemir, **Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi**, USAK Yayınları, Ankara, 2006, s. 62.

cezaları alıp almayacağı konusunda kuşkulması gibi hususların devletleri farklı yollar aramaya sevk ettikleri görülmektedir.¹²⁴

Terörizme karşılık kapsamlı ve çok yönlü, devletler üstü olan mücadelelerin yürütülmesiyle ilgili, dünya genelinde kabul gören anlayışın yavaş yavaş oluştuğunu söylemek mümkündür. Her teröristin eylem ile beraber, terörizm lokal bir sorun olması, gittikçe geçerliliğini de kaybetmiştir. Günümüzde teröristin, ortaya çıktığı ve geliştiği ülkeden başka bir ülkede faaliyet göstermesi de önemli bir konudur. Birçok terörizm hareketi ya uluslararası terörist örgütleri ya da en azından maddi, finansal, ve istihbat gibi konularda desteklenmesi de bu durumu kanıtlar niteliktedir.¹²⁵

Terörizmin varlığının sürdürülebilmesinde temel şartın uyuşturucu ticareti, insan kaçakçılığı/ticareti, silah ticareti ile kitle imha silahı kaçakçılığı gibi bazı finansman kaynaklarının etkisiz hale getirilmesi ve terör örgütlerinin bu kaynaklar ile bağlarının koparılabilmesinde önemli bir aşamalıdır. Nitekim terör örgütlerinin finansal ağlarının takip edilmesi ve etkisiz hale getirilmesi oldukça zordur. Terör uzmanı olan Pillar'ın "terörizm ucuzdur" cümlesine burada değinmek gerekir.¹²⁶

1993'de Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalama eyleminin yalnızca "400 dolara" mal olduğu görülmektedir. Bunu destekleyen bir eylem de 11 Eylül saldırılarındaki maliyettir ki "300.000 ile 500.000 dolar" civarında olduğu belirtilmiştir. Bu rakamların, her eylemde milyarlarca dolara ulaşması dünya piyasası içinde takip edilmesi de zor miktarlara geldiği göstermektedir. Bu bakımdan terörizm finansmanı ile mücadele konusunda işbirliğinin kritik önemi vardır. Uluslararası terörizmle mücadele konusunda işbirliğinin olması yalnızca finans boyut açısından yanıltıcı olabilmektedir. Bunun konuda Bensahel, terörizme karşılık tek boyutlu işbirliğinin eksik olduğunu belirtmekte ve koalisyonların koalisyon şeklinde nitelendirdiği düşünceden hareketle; ekonomik, askeri, hukuki, istihbat ve yeniden yapılanma konuları tümünden kapsayacak biçimde bir işbirliğiyle koordinenin kurulmasının gerektiğini savunmuştur.¹²⁷

Uluslararası terörizm konusunda mücadelenin uluslararası düzeyde işbirliğinin zorunluluğu ve önemli olması devletlerin kabul ettiği bir gerçek olmuştur. Ancak bu kabullenme durumunun uygulamaya geçmesi çok kolay değildir. Gerçekçi yapılan bir değerlendirmede devletlerin kültürel ve sosyal yapıları ve siyasi duruşları,

¹²⁴ Doğan Şafak Polat, "Uluslararası Terörizmle Mücadele Yaklaşımları", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015, 6(1), ss. 117-131, s.119

¹²⁵Richard Clarke ve B. Mccaffrey. "NATO's Role in Confronting International Terrorism", *Atlantic Council Policy Paper*, 2004, ss. 1-47, s. 9.

¹²⁶ Pillar Raul, "The Diffusion of Terrorism", *Mediterranean Quarterly*, 2010, Vol. 21, Nbr 1, ss. 1-14, s.94.

¹²⁷Nora Bensahel, "A Coalition of Coalitions: International Cooperation Against Terrorism", *Studies in Conflict & Terrorism*, RAND, 2006, 35-49, s. 36-37.

terörizme verilebilecek tepkileri, uygulanacak olan politikaların düzeyini ve çerçevesini de yakından etkilemektedir.¹²⁸

Devletler, terörizmi tehdit olarak görmelerine karşın, mümkün olduğu kadar egemenliklerin kontrollerini de ellerinde tutmayı istemektedirler. Bu nedenle uzun vadeli önlemlerin yerine, yaşanan sorunlara tepkisel karşılığını çıkarıcı, öngören ve geçici işbirliklerin oluşturulması gerekir. Dış güvenlikle savunma politikaları gibi konuların, devletlerin kendi ulusal egemenliklerin merkezinde bulunan bir mesele şeklinde değerlendirilmektedir. Bu konuda yetkilerin bir tek merkezde toplanmasının karşısında direnişlerin sergilendiği görülmektedir. Bütün bu konular, terörizm ile mücadele konusunda ortak strateji ve tutumun belirlenmesini engellemektedir.¹²⁹

Terörizmle mücadele, bir yandan çoktan uygulamaya konulan planların elde edilmesini, diğer yandan istihbaratın geliştirilmesi ile teröristlerin eylemler içinde kullandıkları araçlara gittiği görülen yolların kapatılması gibi adımlarıyla eş zamanlı yürütülmesini gerektirmektedir. Bu hedeflerin tümünün sağlam ve dirençli uluslararası organizasyonel bir yapılanmanın olmadan gerçekleştirilmesi neredeyse imkansızdır.¹³⁰

Terörizmle mücadele uluslararası organizasyonlar için önemli olduğu, resmi yetkililerce her durumda vurgulanan bir konu olmuştur. Örneğin “Eski ABD Başkanı olan Barack Obama’nın yapmış olduğu bir açıklamada,¹³¹ *“birbirlerine bağlı bir dünyada, uluslararası terörizmi alt etmek birçok ulusun işbirliği yapmasını gerektirecektir”* cümleleri ile konunun önemli olduğuna dikkat çekmiştir. *Birleşmiş Milletler’in Eski Genel Sekreteri Ban Ki Moon bir konuşmada; “önümüzdeki sorun gayet açıktır. Terörizmin insanlığın var oluşuna karşı bir tehdit oluşturmasını önlemek için toplu ve uyumlu şekilde hareket etmeliyiz”* demiştir.¹³²

Terörizm ile mücadelenin hukuksal yollarla yapılmasında en büyük sorunun, terör, terörizm ve terörist gibi kavramların üzerinde ortak olan bir tanımlamanın olmayışıdır. Ancak terörizm ile mücadele çerçevesinde devletlerin, bir yandan kendi iç hukuk mevzuatlarını güçlendirirken diğer taraftan uluslararası terörizm ile mücadele konusunda evrensel bir yargı sisteminin oluşturulmasına katkı sağlamaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda terörizmle mücadelede başarılı olabilmek için, öncelikli olarak egemen devletlerin uluslararası işbirliğinde istekli olmaları gerekmektedir. Bu şekilde bir işbirliği girişiminde bulunmaları ilk etapta çok

¹²⁸Umut Kedikli, “Avrupa Birliği’nin Terörizmle Mücadele Politikaları ve Hukuki Boyutu”, **Uluslararası Hukuk ve Politika**, 2006, Cilt: 2, No: 7, ss. 54-79, s.79.

¹²⁹ Kedikli, a.g.e., s. 79.

¹³⁰ Bensahel, a.g.e., s. 35.

¹³¹ NATO, Terörizmle Mücadele, **Bilgilendirme**, 2011, ss. 1-15, s. 11.

¹³²NATO, a.g.e., s. 4.

önemlidir. Terörizmin, ulusal sınırları aşmış ve uluslararası bir hal almasının karşısında devletlerin, en azından anlayabildikleri, bu alanda mustarip oldukları, terör suçlarının yok edilmesi için gereksinim duyulan düzenlemelerin acilen yapılması için bir araya gelmiş ve çeşitli sözleşmelerle protokoller yapmışlardır.¹³³

Sözü konusu bu konvansiyon ve sözleşmelerden bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.¹³⁴

1. 1937 tarihinde imzalanan “Terörizmle Mücadele ve Terörizmin Önlenmesine Dair Sözleşme” (Cenevre Sözleşmesi)
2. 14 Eylül 1963 tarihli “Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Bazı Eylemlere İlişkin Sözleşme” (Tokyo Sözleşmesi)
3. 16 Aralık 1970 tarihli “Uçakların Kanun Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Hakkında Sözleşme” (Lahey Sözleşmesi)
4. 23 Eylül 1971 tarihli “Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanun Dışı Eylemlerin Önlenmesine İlişkin Sözleşme” (Montreal Sözleşmesi)
5. 27 Ocak 1977 tarihli “Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi” (Strasbourg Sözleşmesi)
6. 17 Aralık 1979 tarihli “Rehine Alımına Karşı Uluslararası Sözleşme”
7. “Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme” (1980)
8. 1987 tarihli “Terörizmin Önlenmesine Dair Bölgesel Kalkınma İçin Güney Asya Birliği Sözleşmesi” (Kathmandu)
9. “Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasadışı eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi” (1988)
10. “Plastik Patlayıcıların tespit Edilmesi Amacıyla İşaretlenmesi Hakkında Sözleşme” (1991)
11. Nisan 1998 tarihli “Uluslararası Terörizmle Mücadeleye Dair İslam Konferansı Örgütü Sözleşmesi” (Kahire)
12. “Terörizmin Finansmanın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi” (1999)
13. “Nükleer Terörizm Faaliyetlerinin Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme” (2005)

Terörizmi önlenme ve terörizmle mücadelede genel bir çerçeve oluşturulmasıyla ilgili hazırlanmış olan bu sözleşmelerin, terör suçlarının tanımlanmasından ziyade devletlerin rehine ve uçak kaçırma gibi belirli olayların iç hukuklarında

¹³³Polat, a.g.e., s.119

¹³⁴İbrahim Kaya, “Uluslararası Terörizmin Yasaklanması Çabaları”, *Türk Harb-İş*, 2004, S: 210, Ekim, ss. 27-40, s. 30.

yasaklamalarının öngörüldüğünü belirtmek gerekir. Bu açıdan, olayların arkasında bulunan siyasal amaç ve hedeflerin göz ardı edilmesi söz konusudur.¹³⁵

Milletler Cemiyeti'nin terörizmle uluslararası alanda mücadele konusunun ilk olarak 1934'de gündeme getirdiği ve "Terörizmin Cezalandırılması Ve Önlenmesi İçin Konvansiyon"un 1937'de kabul edilmiştir. Ancak bu konvansiyonun etkin olamadığı görülmüştür. Bu sözleşme kapsamında terörizm, bir devlete yönlendirilmiş olan ve belirli bir grup ve/veya kişilerin ve/veya genel kamuoyu içinde terör durumu yaratmayı hedeflenen ya da hesaplanmış olan suç eylemleri şeklinde ifade edilmiştir.¹³⁶

Avrupa'da terörizmle ilgili ilk girişimin 1977 yılında yürürlüğe giren "Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi" olduğu görülmektedir. Bu sözleşmenin merkez Strazburg'da bulunan Avrupa Konseyi'nin gerçekleştirdiği görülmektedir. Bu anlaşmada terör saldırılar şeklinde tanımlanabilecek olan eylemlerin listesi oluşturulmuştur. Sözleşmede geçen 1. Maddedeki suçlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

"16 Aralık 1970 tarihinde Lahey'de imzalanan Uçakların Yasa Dışı Zapt Edilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi kapsamında bir suç,

Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesine Dair 23 Eylül 1971'de Montreal'de imzalanan Sözleşme kapsamında bir suç,

Uluslararası olarak korunan kişilerin, diplomatik ajanlar dâhil, yaşam, fiziksel bütünlük ve özgürlüklerine karşı bir saldırı içeren ciddi bir suç,

Adam kaçıрма, rehin alma veya yasa dışı gözaltına alınmaları içeren ciddi bir suç;

Kişileri tehlikeye atarak bomba, el bombası, roket, otomatik ateşli silah veya mektupla ya da kargoyla bomba kullanımını içeren bir suç,

Bir suçu işlemeye karar veren veya bu suçu işleyen bir kişinin suç ortağı olarak yukarıdaki suçlardan birini işlemeye katılımını taahhüt eden bir suç".

Bu sözleşme kapsamında Avrupa Konseyi'nin geniş çaplı terör eylemlerinin listesi çıkarılabilişlerken, kesin sınırlarının belirlendiği bir terörizm tanımının yapılamaması da ciddi bir durumdur. 2001'de ABD'de gerçekleştirilen saldırılar ile 2003'de, Avrupa Konseyi sözleşmedeki yenilenmeyi resmi bir şekilde duyurulduğu görülmüştür. "Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi Ek Protokol 2003"

¹³⁵Ben Saul, "Attempts to Define Terrorism in International Law", *Netherlands International Law Review*, 2005, V.52, N.1, pp. 57 – 83

¹³⁶Murat Saraçlı, "Uluslararası Hukukta Terörizm", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Haziran 2007, Cilt:11, ss.1049-1078, s. 1053.

ismiyle anılan bu ekte Protokol ile terörizm tanımını ilgilendiren eylemlerin siyaset dışına çıkartıldığı görülmektedir.

11 Eylül saldırılarının ardından AB içinde uluslararası durumun analiz edilmesi ve terörizme karşı mücadelenin öncelikli amaçlar içine girmesinde Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi toplanmıştır. 11 Eylül saldırılarının Avrupa genelinde terörle mücadele politikalarının oluşturulmasının hızlandırmasında etki yapmış da olsa bu yöndeki girişimlerin 1999 yılında yapılan Tampere Zirvesi'nde gerçekleştirilmiştir. Tampere Zirvesi'nin Sonuç Bildirisi'nde özellikle insan kaçakçılığı, uyuşturucu ve terörizmle mücadele konusunda ortak araştırma yapan grupların kurulmasıyla ilgili kararlar alınmıştır.¹³⁷

Avrupa ve Müslüman dünyayla fanatik grupların arasında doğrudan bir şekilde bağlantının olduğu iddialarını reddetmenin vurgulandığı Avrupa Konseyi - Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi- 21 Eylül 2001 tarihinde gerçekleştirdiği oturumda terörizme karşılık en geniş koalisyonun oluşturulması amacı ile "Eylem Planı" geliştirilmiştir. Bu plan, özellikle adli ve polis işbirliği ile uluslararası yasal araçları kapsadığı görülmüştür. Konsey'in ABD'ye yönelik olarak gerçekleştirilen terör saldırısının esasen bütün Batı dünyasına yönelik olarak düzenlendiğiyle ilgili görüşlerin kamuoyu ile paylaşıldığı ve bu çerçevede terörle mücadele konusu AB'nin öncelikli hedefleri arasında olduğu belirtilmiştir. Toplantının sonrasında yayınlanan metin içinde terörizmle mücadele için alınacak olan önlemlerle ilgili eylem planının temel başlıklar kararlaştırılmıştır. Başlıklar aşağıdaki gibidir:¹³⁸

- a) "Polis ve adli işbirliğinin artırılması,
- b) Uluslararası hukuk mekanizmalarının geliştirilmesi,
- c) Terörizmin finansmanı ile mücadele,
- d) Hava güvenliğinin güçlendirilmesi,
- e) AB'nin bu alandaki küresel eylemlerinin koordine edilmesidir".

Konuyla ilgili olarak Avrupa Birliği'nin terör ile mücadele hususunda üye olan devletlerin arasında tekdüzeliğin sağlanması ve terörle etkin bir mücadelenin gerçekleştirilebilmek için "Çerçeve Karar" alınmıştır:¹³⁹

"Çerçeve Karar" öncesinde yalnızca üye devletlerden bazılarının ayrı terör ile mücadele yasalarını çıkarttıkları, üye olan devletlerin çoğunluğunun da bu

¹³⁷Zeynep Ece Ünsal İğdeler, Avrupa Birliği'nin Terörle Mücadele Politikalarının İncelenmesi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2015, s.131 (Yayımlanmış Doktora Tezi).

¹³⁸COM, "Delivering an Area of Freedom, Security and Justice for Europe's Citizens", **Action Plan Implementing the Stockholm Programme**, 20 April 2010, ss. 1-5.

¹³⁹Mehmet Özcan ve Serkan Balcı, **Avrupa Birliği Ve Terörizmle Mücadele, Terörizm: Terör, Terörizm, Ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal Ve Bölgesel Deneyimler**, (Der.) İhsan Bal, USAK Yayınları, Ankara, 2006, 215-216.

kapsamdaki suçların ceza yasalarına göre genel suçlar bağlamında değerlendirildiğini belirtmek gerekir. Bu maddeyle bütün üye olan devletlerde kabul edilen terörizm tanımlarının da birbirleri ile uyumlu hale getirildiği görülmüştür. Avrupa Birliği kapsamında geçerli olan ortak bir terörizm tanımlaması yapılmıştır. Burada kast faktörünün ön plana çıkarılarak; esasen her yerde görülmesi muhtemel sıradan suç eylemlerinin bu niyeti taşıma kaydı ile terör suçları olarak kabul edildiği görülmektedir. Ayrıca maddi unsurun ki bu eylemlerdir ve manevi unsurun bu da kasttır şeklinde iki unsurun Çerçeve Karar'da tanımlanmış olan terör suçuna yer verildiğini söylemek mümkündür.¹⁴⁰

Burada Türkiye'de terörle mücadelede yürütülen hukuksal mücadeleye değinmek gerekir. Terör sorununun çözülmesi için yapılan hukuksal düzenlemelerin iki bölüme ayrıldığını söylemek mümkündür (Tablo). 2000 yılından önceki yasaların yalnızca terör suçlarının cezalandırılmasının üzerinde yoğunlaştığı görülürken 2000 yılından sonra, sorunlara yapıcı bakış açısı ile bakılmıştır, zararların giderilmesiyle ilgili kanunun olduğu gibi telafi eden mekanizmaların da devreye girdiği görülmektedir.

¹⁴⁰ Özcan ve Balcı, a.g.e., 217.

Tablo 4. Türkiye'deki Terörizmi Önleme ve Güvenliği Sağlamaya Yönelik Temel Kanunlar¹⁴¹

Kanunun adı	Yaptığı Düzenleme
785 sayılı TAKRİR-İ SÜKÛN KANUNU 03.03.1925	İrtica ve isyanın önlenmesi, toplumsal düzenin, huzur ve sükûnun bozulması tehlikesini doğuracak örgütlenmeleri, kışkırtmaları ve yayınları yasaklama konusunda hükümete tam yetki verilmiş ve muhalifleri yargılayan ve verdiği sayısız idam cezalarıyla ünlenen İstiklal Mahkemeleri kurulmuştur.
765 sayılı TÜRK CEZA KANUNU 13.03.1926	Devlete karşı işlenen suçlar; 141, 142 ve 163. madde gibi güvenlik gerekçesiyle insan haklarını sınırlayan düzenlemeler getirilmiştir. Bu maddeler, 12.04.1991 tarihinde çıkarılan Terörle Mücadele Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır.
1402 sayılı SIKIYÖNETİM KANUNU 13.05.1971	Ülkenin tamamında ya da bir bölümünde tam bir askeri yönetimin oluşturulmasına ve komutanların olağanüstü yetkilerle donatılmasına imkân sağlamıştır
2845 sayılı DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİNİN KURULUŞU VE YARGILAMA USULLERİ HAKKINDA KANUN 16.06.1983	Devlet aleyhine ve Cumhuriyet'e karşı işlenen suçlara bakmakla görevli ve güçlendirilmiş yetkilerle donatılmış özel mahkemeler kurulmuştur. Bu mahkemeler, 16.06.2004 tarihinde kaldırılmıştır
2935 sayılı OLAĞANÜSTÜ HAL KANUNU 25.10.1983	Doğal afet, salgın hastalık, ağır ekonomik bunalım ya da kamu düzenini bozacak çapta şiddet eylemleri karşısında uygulamaya konulan bir başka olağandışı rejim düzeni geliştirilmiştir. Bu kanun, esasen 12 Eylül askeri darbesinin izlerini unutturmak amacıyla sıkıyönetim dışında, biraz daha sivil görünümlü bir istisnai yönetim düzeni getirmiştir. Bu sistemde de valiler özel ve çok güçlü yetkilerle donatılmıştır
3713 Sayılı TERÖRLE MÜCADELE KANUNU 12.04.1991	Terör suçları ve bu suçlara verilecek cezalara ilişkin sistematik bir düzenleme yapılmıştır.
5233 sayılı TERÖR VE TERÖRLE MÜCADELEDEN DOĞAN ZARARLARIN KARŞILANMASI HAKKINDA KANUN 17.07.2004	Terörden ve/veya terörle mücadeleden zarar görenlerin zararlarının karşılanması amacıyla düzenlenmiştir.
5237 sayılı TÜRK CEZA KANUNU 26.9.2004	"Terör örgütünün amacının propagandasını yapmak" gibi (Md. 220/8) yeni suçlar ihdas edilmiştir. Terörle Mücadele Kanunu Madde 8 gibi, AB Uyum Paketleriyle kaldırılan kimi düzenlemeler, küçük değişikliklerle bu kanuna sokulmuş ve yeniden yürürlüğe konulmuştur
5271 sayılı CEZA MUHALEMESİ KANUNU 04.12.2004	DGM'lerin yerine görev yapacak "Özel Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri" kurulmuştur.
5532 sayılı TERÖRLE MÜCADELE KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINADAİR KANUN 29.06.2006	Eski kanundaki hükümler yeniden düzenlenmiş, bazı cezalar ve güvenlik görevlilerinin yetkileri artırılmıştır.

¹⁴¹ Körpe, a.g.e., ss. 80-81.

Demokratikleşme sürecinde PKK terörü için bir zemin olduğu ortamın koşullarından uzaklaşmaya çalışıldığı dikkat çekmektedir. Bunun nedeni ise Kürtçe konuşma yasağının kaldırılmasıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki uzun süre uygulanmış olan ve halkı usandıran “Olağanüstü Hal Yönetimi”nin sona erdirilmesi, TRT kapsamında Kürtçe yayınların devreye girmesi, bölgede sıkça görülen faili meçhul cinayet ve sistematik olarak sürdürülen işkence ortamları da sonlandırılmıştır. Diğer taraftan 2004’de “5233 Sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılama Hakkındaki Kanun”, 2005’de “Bakanlar Kurulu”nun kabul ettiği, “Yerinden Olmuş Kişiler Sorunu ve Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (KDRP)” ve 2010’da yürürlüğe giren “6008 Sayılı Teröre Bulaştırılmış Çocukları Koruma Amaçlı Kanun” toplumsal barışı amaçlayan yasal çalışmalar arasındadır. Bu çalışmalar ile terörden zarar gören kişilerin mağduriyetlerinin önemli derecede giderilmiş olduğu ve boşaltılan köylere geri dönmeyi de kolaylaştırdığı görülmektedir.¹⁴²

2.2.2.2. Operasyonel (Askeri) Mücadele

Ülkenin dışından kaynaklı terör eylemlerinin sıklıkla yaşanması ve uluslararası toplumun terörizm ile mücadele konusundaki başarısız olunması gibi durumlar devletleri kuvvet kullanmaya itmiştir. Uluslararası barışın sağlanması ve güvenliğin korunması için kurulan Birleşmiş Milletler sistemi kapsamında, uluslararası anlaşmazlıklarda kuvvet kullanılmadan çözüm esas alınır. Ancak bu kuvvet kullanmama ilkesi kapsamında iki istisna bulunur. Bunlar;¹⁴³

1. Meşru müdafaa hali
2. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı ile kuvvet kullanımıdır.

BM şartının 51. Md. Meşru Müdafaa hakkı şöyle ifade edilmiştir;¹⁴⁴

“Bu antlaşmanın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya kadar, bu üyenin doğal olan bireysel ya da müşterek meşru müdafaa hakkına hanel getirmez. Üyelerin bu meşru müdafaa hakkını kullanırken aldıkları önlemler hemen Güvenlik Konseyi’ne bildirilir ve Konsey’in iş bu antlaşma gereğince

¹⁴²Kenan Arınç, “Siyasi ve Tarihi Coğrafya Perspektifiyle: Türkiye’nin Terör Sorununun Analizi ve Jeopolitik- Jeostratejik Açından Değerlendirilmesi”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2010 14 (2), ss. 1-34, s. 25.

¹⁴³Körpe, a.g.e., s. 50

¹⁴⁴ <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter7.shtml> (Erişim Tarihi 10.02.2017).

uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez”.

Terör eylemine hedef olan ülkelerin, bu saldırıları BM şartının 51. Md. ifade edildiği görülen silahlı saldırıların kapsamında değerlendirilip, sorumlulara karşın kuvvet kullanılması doğal bir hak olarak görülmektedir. Terörle mücadelenin daima hantal ve ağır kalan ve her daim açık hedef oluşturduğu görülen düzenli ordu birlikleri, vur-kaç taktiklerinin karşısında devamlı olarak fiziki ve psikolojik anlamda yıpranmış taraf olacağı ve başarılı olabilmesinde mümkün olmayacağı açık ve nettir. Bunun yanında operasyon maliyetlerinin de ülkenin bütçesini etkileyen seviyede olması ayrı bir durumdur. Düzenli ordu birlikleri cephesinin olmadığı bu tarz savaşlarda uyumsuzluk ve bu tarz hedeflere tamamen aykırı olduğunu söylemek mümkündür.¹⁴⁵

ABD’de terörizmle mücadele konusunda operasyonel boyutu çok taraflı ve ikili işbirliği süreçleriyle hükümet ve polisiye birimlerin arasında geliştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu konuda en ciddi girişimin TREVI gruplarının oluşturulmasıyla olmuştur. 1976’da kurucu antlaşmalardan daha bağımsız AT üyesi devletlerin kurduğu TREVI’nin temel amacının bu alanda bilgi paylaşımlarını güçlendirmektir. Sistemin iç işleri bakanları, adalet ve polis müdürlerinden oluşturulduğu görülmektedir. Kurumsal toplantıların, istihbarat ve polis birimlerinin arasındaki düzenli iletişime imkan sağladığı görülmektedir. Bu mekanizma içerisinde anti-terör konusunda uzmanların olduğu iki operasyonel grubun oluşturulduğunu belirtmek gerekir. 1987’ye kadar “TREVI danışma mekanizması” süreci içerisinde “AT Komisyonu” yer almamıştır. Bu tarihten sonra Komisyon temsilcilerinin ad-hoc toplantılara katılmaya başladıkları görülmüştür.¹⁴⁶

ABD’nin “terörle savaş” ismi altında başlatmış olduğu Afganistan savaşından da burada bahsetmek gerekir ki uluslararası hukuka uygunluğunun, meşru müdafaa olduğu için kabul edilebilir özellik taşıdığı görülmektedir. Öyle ki Bush Doktrini’nde temel anlamda “pre-emptive” ve “preventive” kavramlarının üzerine kurulduğu görülmektedir. Uluslararası ilişkilerde bu kavramların kendi ülkesini korumak amacıyla önce davranmak ya da “saldırıdan önce saldırma” anlamlarını taşımaktadır. Ancak savaşın sonrasında yapılan insanlık dışı davranışlar ile dış politika ve insan hakları politikası kapsamında tepkiler almışlardır. Özellikle de

¹⁴⁵İdris Bal, *Değişen Dünyada Uluslararası İlişkiler*, Lalezar Yayınları, Ankara, 2008, s. 309.

¹⁴⁶ Körpe, a.g.e., s. 34.

“Guantanamo Kampı” yargılama ve soruşturulmadan tutsak edilen askerlerin insan hakları ihlalinin belirgin örneklerindedir.¹⁴⁷

ABD terörle mücadele stratejileri kapsamında yerküreye sunmuş olduğu reçeteyle göstermiş olduğu yolun çok trajik olduğunu söylemek yanlış olmaz. Aşırı güç kullanımının sıradan ve gerekli bir durum gibi, sorgulama veya istihbarat toplamada kullanılmasının normalleştiği, bu yöntemler ile elde edilen bilgilerin doğru ve meşru olup olmadığı konularının tartışıldığı bir dönem olmuştur ancak, vahşette hiçbir hukuk devletinin teröristler ile yarışamayacağı görülmüştür.¹⁴⁸

İngiltere'nin Fransa'ya benzer olarak teröre kendi içerisinde ayrı bir anlam yüklemiş ve başka devletlerin terörist gruplar olarak gördükleri örgütleri önemsememişler ve ülkelerinde barındırmışlardır. Örneğin “11 Eylül”e kadar DHKPC, PKK ve HAMAS gibi birincil amaçlar İngiliz'lerin çıkarlarına dokunmadığı görülen örgütlerin İngiltere'de faaliyet gösterebildiği dikkat çekmektedir. İngiltere genel olarak terörle mücadele ile ilgili düzenlemelerin, IRA tehdidinin ortadan kaldırılmasına yönelik yapıldığı görülmüştür. 1969 ile 1985 yılları arasındaki Kuzey İrlanda'da polis ile beraber ordunun da görev aldığını belirtmek gerekir. Prensipite polise yardımcı olmak için bölgedeki ordu birliklerinin ilk görevlendirdiği dönemlerde yerleşim yerlerinde konuşlandırılmıştır. Bu uygulamanın askerlerin görev tanımına uymadığı için birçok olay içinde deneme yanılma yolunun askere deneyim kazandırılmaya çalışılmıştır.¹⁴⁹

İngiltere'de 1969-1985 yılları arasında IRA ile mücadelenin hemen hemen tüm ülkelerdeki gibi tepkisel yaklaşıldığı görülmektedir. Ayrıca orduyu kullanarak konunun bertaraf edilmeye çalışıldığını da belirtmek gerekir. Bu yöntemin teröre yeni propaganda malzemesi verdiğini de söylemek mümkündür. Öyle ki IRA'nın, askerlerin işkence yaptıkları gerekçesi ile bunu propaganda malzemesi şeklinde kullanmıştır.

1974 yılı Kasım ayı içinde bir eğlence merkezi bombalanmıştır ve bunun neticesinde 21 kişi hayatını kaybetmiş, 180 kişinin yaralanması da eylemin ardından “Geçici Terörle Mücadele Yasası PTA” çıkarılmıştır. Yasa her sene parlamentoda görüşülmesi benimsenmiş, yasanın getirmiş olduğu sınırlayıcı hükümlerdeki geçici düşünce canlı tutulmuştur. Geçici olarak hazırlandığı görülen yasanın zamanla kalıcı hale geldiği görülmüştür¹⁵⁰. Yasadaki önemli özelliklerden biri de, her sene

¹⁴⁷Körpe, a.g.e., s. 63.

¹⁴⁸Körpe, a.g.e., s.64.

¹⁴⁹İdris Bal, **21.Yüzyılda Türk Dış Politikası**, Nobel Yayınevi, Ankara, 2004, s. 270.

¹⁵⁰Ünal Acar ve Ömer Urhal, **Devlet Güvenliği İstihbarat ve Terörizm**, Adalet Yayınları, Ankara, 2007, ss. 334-335

parlamentoda görüşülerek şartlara göre değiştirilip güncellenmesi durumudur. Terörizmin şekil değiştiren yapısının dikkate alınması mevcut olan hükümlerin, gelişmelerin gerisinde kalmamak bakımından getirilen önlemin caydırıcı ve yararlı olduğunu söylemek mümkündür.¹⁵¹ PTA yasasında, İngiliz polisi geniş yetkiler ile donatılmıştır. Bu yetkilerden bazılarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;¹⁵²

1. *“Polise terör olaylarına karışan kişileri 48 saat gözaltında tutmak, İçişleri Bakanının izniyle bu süreyi 5 güne kadar uzatmak yetkisini vermiştir.*
2. *İçişleri Bakanına, terörle ilgili şüpheli kişileri İngiltere ve Kuzey İrlanda dışına çıkarma veya girişimlerini engelleme yetkisi vermiştir.*
3. *IRA’ya verilen desteği azaltmak ve caydırıcı olmak için tutuklu ve hükümlülerin af koşullarını hukuki olarak zorlaştırmaktadır.*
4. *Terör örgütü üyeleriyle mülakat yapılması ve yayınlanması yasaklanmış ve yasak terör örgütünü destekleyen yan kuruluşları içerecek şekilde genişletilmiştir.*
5. *Terör örgütü üyelerine 10 yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.*
6. *Terör eylemlerini önceden öğrenebilmek için belli durumlar ve esaslar dahilinde polise telefon dinleme ve postaya müdahale yetkisi vermiştir.*
7. *Limanlardaki inceleme ve alıkoyma ile kontrol alanları yeniden düzenlenmiş, polisin yetkileri artırılmıştır.*
8. *Umuma açık yerlerde terör örgütünün renklerini giyenler, işaretlerini gösterenler, söz ve eylemleriyle terör örgütü üyesi veya destekçisi oldukları değerlendirildiklerinde, 6 aya kadar hapis cezası verilmesi söz konusudur.*
9. *Terörizm suçunun kapsamı genişleterek, terörizmin mali kaynaklarını önlemek ve kesmek için terör örgütlerinin mallarının müsadere edilmesi esası getirilmiştir”.*

Mevcut yasada, umuma açık olan mahalle içlerinde terör örgütlerine ait olan flama ve bayraklarda kullanılan renklerin olduğu havi elbisesi giyenlerle, terör örgütlerini destekledikleri kabul edilip “6 ay” hapis cezalarına çarptırılmaktadır. Bu yasada İngiliz Polis ve istihbarat örgütleri; terör eylemlerinden önceden haber alabilmek için belirli durumlarda postaların açılması, telefonların dinlenmesi ve elektronik haberleşmenin izlenmesi gibi yetkiler de verilmekteydi. Bu yetkilerin kullanılması için polis, ilgili olan bakanın onayının alınması yeterli görülmüştür.¹⁵³

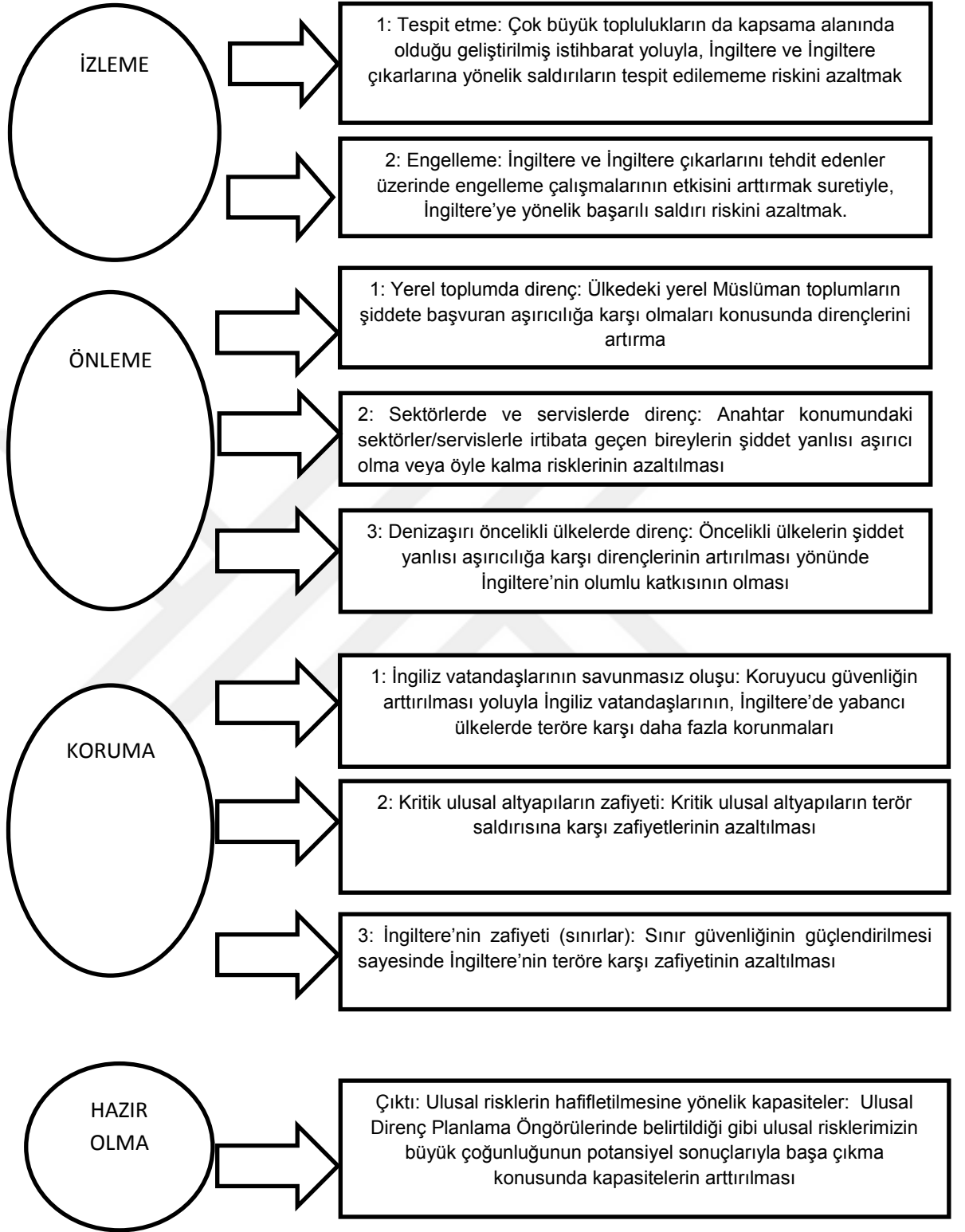
¹⁵¹Ercan Çitlioğlu, “Küresel Terörün Kökleri”, *Stratejik Analiz Dergisi*, 2005, Cilt 6, Sayı 64, Ağustos, s.191.

¹⁵²Ünal Acar, *A’dan Z’ye Terörizm*, Kripto Yayınları, Ankara, 2010, ss.227-228

¹⁵³Çitlioğlu,a.g.e.,s.193.

İngiltere'nin terör ile mücadele stratejisinde sertlik taraftarı politikalardan vazgeçilmesi ve sorunların temel sebeplerine ilişkin kültürel, sosyo-ekonomik ve siyasal yönler'e yoğunlaştığını belirtmek gerekir. Ötekileştirdiği İrlandalıların kazanılması için yapısal ve yasal değişikliklerin yapıldığı görülmektedir. Farklı güvenlik ve istihbarat birimlerinin arasında eşgüdümlülük konusunda etkin bir koordinasyon merkezi oluşturulur. PTA ile polis güçleri ve içişleri bakanının yetkilerinin artırıldığını da belirtmek gerekir.

Şekil 2. İngiliz Terörle Mücadele Stratejisi¹⁵⁴

¹⁵⁴Polis Akademisi, *İngiltere'nin Uluslararası Terörizmle Mücadele Stratejisi*, Utsam Yayını, Ankara, 2009, s. 65.

İngiliz terörle mücadele stratejisinin yukarıda gösterilen şekildeki gibi “izleme, önleme, koruma ve hazır olma” başlıklarında oluşturulmuştur. İzleme, istihbarat yolu ile geldiği görülen bilgilerin ayıklanarak, saldırı risklerinin azaltılmasını öngörür. Önleme, toplumun özellikle de Müslüman toplulukların şiddete başvurma potansiyellerinin düşürülmelerine odaklanır. Koruma kapsamında sınır güvenliğinin güçlendirilmesi, İngiliz vatandaşlarının İngiltere ve yabancı olan ülkelerde korunması ve hazır olmadaysa ulusal risklerin hafifletilmesiyle ilgili kapasiteler bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERÖRİZMLE MÜCADELEDE SRİ LANKA ÖRNEĞİ

Sri Lanka son dönemlerde isminden sıklıkla bahsedilen ülkelerden biri olmuştur. Sri Lanka adasında bulunan ve azınlık olan Tamiller'le çoğunluğu oluşturan Sinhalalar'ın arasında yaşanan gerilim ve çatışmaların, tarihsel anlamda uzun bir geçmişe dayandığı görülmektedir. Sri Lanka nüfusu yaklaşık olarak yüzde 75'i Sinhala, geri kalanıysa büyük oradan Tamillerdir. Çoğunluğunun Hindu olduğu görülen Tamil azınlıkla çoğunluğunun Budist Sinhala arasında dini ve etnik farklılıklara dayalı yoğun çatışmaların yaşandığını belirtmek gerekir. İki grubun arasında yaşanan ilk çatışmaların, Sri Lanka adasını işgal altına alan ve bir Tamil krallığı Chola krallığı dönemine kadar uzanmaktadır. Bu bölümde Sri Lanka tarihi, terör eylemlerinin gelişimi ve Sri Lanka terörizmle mücadele uygulamaları anlatılacaktır.

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada betimsel literatür tarama tekniği kullanılmıştır. Bununla birlikte Alan Yazını olarak da isimlendirilmektedir. Araştırmaya kuramsal temel kazandıran ve yapılan çalışmalara benzer çalışmaları ve sonuçlarını görmeyi sağlamaktadır. Araştırmacı sorunla ilgili çalışmalara başlamadan önce belirlenen konulardaki diğer makale ve bulgular incelenmektedir. Diğer araştırma sonuçlarının incelenerek bilgi artar ve rapor aşamalarında diğer çalışmalara atıf yapma imkanları bulunur. Bunun yanı sıra çok önceden makale şeklinde yayımlanmış bir konuyu aynı biçimde uygulamak ve daha öncelilere atıf yapmama durumlarında fikir hırsızlığıyla suçlanabilmektedir. Bu nedenle literatür taraması araştırmaların geleceği bakımından önem taşımaktadır.¹⁵⁵

Betimsel, ilişkisel veya deneysel olsun her araştırmada yapılan iyi bir literatür taraması ileriye dönük olan araştırmalara ışık tutmadır. Mevcut araştırmaları daha sağlıklı dayanakların üzerine temellendirebilmek için önem taşımaktadır. Teori geliştirme çalışmalarının, mevcut olan uygulamanın eksikliklerinin belirlenmesine dönük durum ve/veya olay araştırmalarının, belirli bir konuda yapılan bir grup

¹⁵⁵Niyazi Karasar, *Araştırmada Rapor Hazırlama, Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Yayınları, İstanbul, 1994, s. 68.*

araştırma/çalışmanın meta analizleri, metodolojik değerlendirme çalışmalarının betimsel araştırma türleri arasındadır.¹⁵⁶

Literatür taraması, yalnızca akademik çalışmalarda değil, yenilikçi olan her alanda başvurulan ilk adımlardandır. Gash'ın bu süreci, belli bir konuda yayınlanmış olabildiği kadar çok eserin derinlemesi ve sistematik anlamda araştırılma ve belirlenmesi şeklinde ifade ettiği görülmüştür. Gall, Borg ve Gall literatür taraması¹⁵⁷;

1. *“Araştırma probleminin sınırlarının tanımlanmasına,*
2. *Yeni araştırma konuları yakalanabilmesine,*
3. *Daha önce denenmiş fakat işe yaramayan yöntemlerin elenmesine,*
4. *Gelecek çalışmaların neler olabileceğinin belirlenmesine,*
5. *Kullanılabilecek yöntemler açısından fikir edinmeye katkı sağladığını tespit etmiştir”.*

Genel anlamda amacın çalışmanın hangi açıdan yürüyeceği ve özellikle de süregelen çalışma/araştırmalarda sentez yöntemiyle hangi boşlukların doldurulmak için hedef alındığının gösterilmesini ifade etmektedir. Bununla birlikte bir araştırma/çalışmanın sunmuş olduğu makale veya bir proje başvurusunda yazılan öneri yazılarına nispeten daha az yayına yer verilir. Bu çalışmada da daha önceden yazılan kitaplar, makaleler, tezler ve internet kaynakları taranmıştır.

Vakalar kurgusal ya da gerçek bir iş durumunu temel aldığı görülen, belirli gerçek ve verileri kapsayan çalışmalardır. Vakalarda konuların belirli bir kişi, şirket ya da iş kollarına ait olmadıkları ve genel olarak birden fazla strateji maddelerini ele almayı gerektirmektedir. Bazen vakalarda sunulan içeriğin kesin yargılar içermeyebileceğini belirtmek gerekir. Vaka analizi yöntemi, seçilen ya da tasarlanmış olan ilginç uygulama ve gerçek yaşam sorunlarını metin halinde paylaşarak, bu problemlerin analiz edilip bir eylem planı ortaya koyup, konuyla ilgili bilgileri kullanmak, kritik düşünme ile karar verme becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir.¹⁵⁸

¹⁵⁶Gülşah Başol, “Bilimsel Araştırma Süreci Ve Yöntem”, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Dergisi*, ss. 1-26, s. 2.

¹⁵⁷Serdar Aytekin Köroğlu, “Literatür Taraması Üzerine Notlar Ve Bir Tarama Tekniği”, *GİDB Dergi*, Sayı 1, 2015, ss. 61-69, s. 62.

¹⁵⁸ TED Üniversitesi, Öğrenme ve Geliştirme, <https://ctl.tedu.edu.tr/tr/ctl/gundem/etkinlikler/vaka-analizi-yontemi-ile-ogretme-ve-ogrenme> (Erişim Tarihi: 01.06.2017).

3.2. SRİ LANKA TARİHİ ve HÜKÜMETLERİ

Güney Asya'nın sömürge tarihi açısından en uzun süre olma özelliğine sahip olduğu görülen Sri Lanka yani Sri Lanka Demokratik Sosyalist Cumhuriyeti, Hindistan'ın 31 km. güneyi ve Hint Okyanusu'nda bulunan gözyaşı damlasını andıran, 65,610 km² büyüklüğünde bir ülkedir. Srilanka adasının uzunluğu yaklaşık 435 ve genişliği 225 km dir. Yaklaşık 21 milyon nüfusu vardır. Sri Lanka, tabiat manzarası açısından dünyanın güzel ülkeleri arasındadır. Yemyeşil orman ve bitki örtüsü, rengarenk çiçek ve kuşlarla çeşitli hayvanların varlığıyla önemli bir yere sahiptir. Kendine özgü geleneklerini koruduğu görülen Sri Lanka'da özellikle balıkçılık ve çay tarımının önemli gelir kaynaklarından olduğu görülmektedir. Batı Asya, Doğu Afrika ile Güneydoğu Asya arasında bulunan ana deniz rotalarının üzerinde ve doğal limanları olan, antik İpek Yolu'ndan tüccarların önemli ve tabii bir uğrak yeri Sri Lanka, eskilerden bu yana stratejik bir konuma sahiptir. Bunun yanında Hint Okyanusu'nun İncisi olarak da adlandırılmaktadır.¹⁵⁹

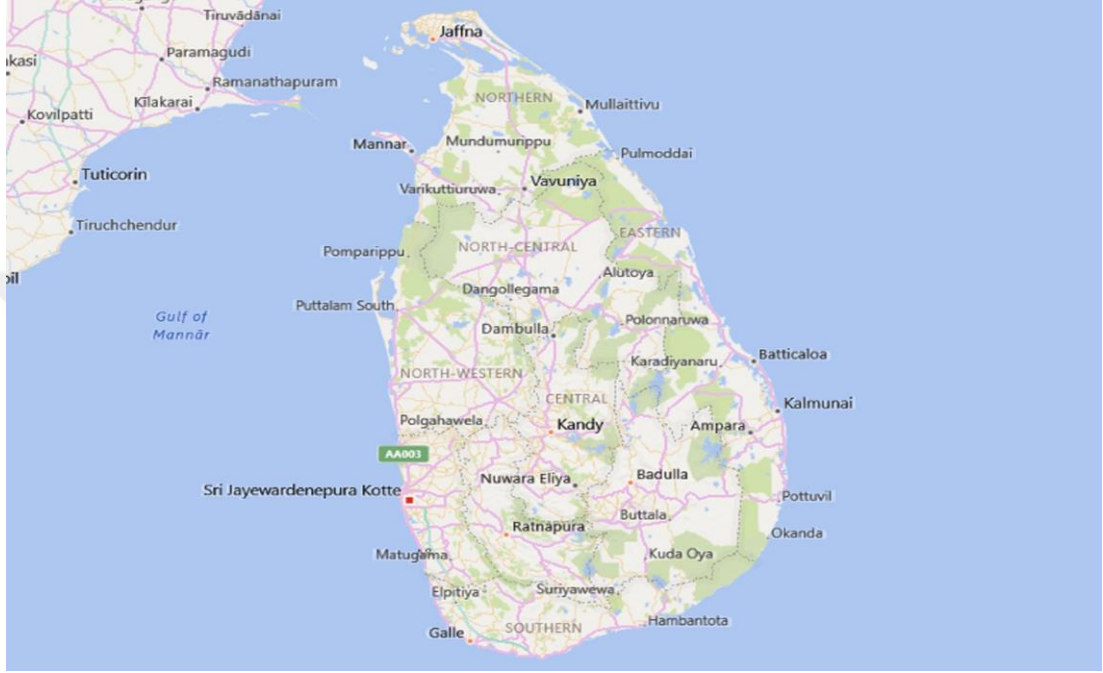

Şekil 3. Sri Lanka Devleti'nin Bayrağı

Sri Lanka ekonomisi ticaret ağırlıklı bir yapıya sahiptir. Toptan ve perakende ticaret iç pazardaki ürün ve hizmet ticareti ile dış ticareti kapsamaktadır. Özelleştirme süreci kamunun imalat sanayindeki varlığını küçültmüştür, ancak devletin mali sektördeki, eğitim ve sağlık sektörlerindeki ağırlığı devam etmektedir.

¹⁵⁹Emruhan Yalçın, "Terör Ve Terörizmle Mücadelede Bir İç Savaşın Analizi: Sri Lanka Ve Tamil Kaplanları Örneği", *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 2016, Yıl:3 Sayı:5 Temmuz, ss. 143-183, s. 145.

Buna ek olarak, ülke topraklarının %90'ı kamuya ait olduğundan, devlet aynı zamanda ülkedeki en büyük emlak sahibidir. Ayrıca kamu hizmetinde ve yarı-kamusal kurumlarda 1 milyondan fazla kişi istihdam edildiğinden, kamu çalışanlarının nüfusa oranı bakımından, Sri Lanka Asya ülkeleri arasındaki en yüksek oranlardan birine sahiptir.¹⁶⁰

Şekil 4. Sri Lanka Haritası 1¹⁶¹

¹⁶⁰Jzmir Ticaret Odası, **Sri Lanka Ülke Profili**, Dış Ekonomik İlişkiler Ve Uluslararası Organizasyonlar Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2014, S. 2.

¹⁶¹

https://earth.google.com/web/@7.8453072,80.70749919,101.72426198a,1406168.27121913d,35y,0h,0t,0r/data=CmkaZxJhCiUweDNhZT11OTNjZjY1YTFiOWQ6MHhIMTNkYTRiNDAwZTJkMzhjGTHCr5o8bR5AldMv_dlvLVRaKibgt4Hgt4rigl3gtrvgt5MK4La94LaC4Laa4LePCINyaSBMYW5rYRgCIAE, (Erişim Tarihi: 10.05.2017).

Şekil 5. Sri Lanka Haritası 2¹⁶²

Sri Lanka adası, tarihi olarak çoğunlukla Chola krallıklarıyla Sinhala hanedanlıklarının arasındaki mücadeleler ekseninde şekillenmiştir. Bu adanın Avrupa sömürgeciliği tanışmasıyla adanın 1619'da Portekiz kontrolüne geçmesiyle başlar. Ardından adaya geldiği görülen Hollandalıların, 1656'da Portekizlileri yenmiş ve adayı ele geçirmişlerdir. İngilizlerin adada bulunan en uzun soluklu sömürge imparatorluğudur. İngilizler ilk defa 1796'da Sri Lanka adasına gelmiştir. 1815 yılında da adanın kontrolünü tamamen ele geçirmişlerdir. İngiltere'nin adada farklı etnik grupları uyum içerisinde yönetebilmek için geliştirdiği sistemin, 20. Yüzyıl başlarında adaya kısmi de olsa bir huzur getirmiştir. Bu dönemde, Tamil ve Sinhala grupları birbirleriyle çatışmamıştır. Bununla birlikte İngilizlerin adadan ayrılmasından hemen önce 1931 Donoughmore reformlarını getirmesi, dengeleri Tamillerin aleyhine değiştirmesi söz konusu olmuştur. Bu durum da büyük tepkilere yol açmıştır. Sri Lanka adası 1948'de bağımsız olsa bile, iki grup arasında yaşanan gerilim bitmemiştir. Tam tersine Sinhalaların pervasız ve tek yanlı politikaları neticesinde çatışma dönemine girmiştir.¹⁶³

¹⁶² <https://www.lonelyplanet.com/maps/asia/sri-lanka/> (Erişim Tarihi: 10.11.2017).

¹⁶³ Yusuf Çınar, *Kimlik ve Etnik Çatışma: Tamil Örneği*, Ukam Yayınları, İstanbul, 2015, s.1

Sri Lanka nüfusu iki temel etnik gruptan oluşmaktadır. Bunların Sinhali ve Tamiller olduğu belirtilmişti. Sinhaliler nüfusun yüzde 74'nü, Tamiller yüzde 18'ni oluşturur. Ülkenin üçüncü etnik grubu, yüzde 7/5, yaklaşık 1.600.000 kişi Müslümanlardır. Müslümanların yüzde 14'ü Kolombo'da yaşamaktadır. Ülkede iki resmi dil vardır. Bunlar Sinhali ve Tamilce'dir. İngilizcenin de yaygın bir şekilde kullanıldığını da belirtmek gerekir¹⁶⁴. Ülkenin büyük bölümünü oluşturduğu görülen Sinhaliler bugünden 2.500 yüzyıl öncesinde Hindistan'ın kuzeyinden göç ederek, Sinhali Krallığı kurmuşlardır. Sinhaliler Budist dini mensubudur. 2.300 yılda Budizm'in hamileri şeklinde hükümlerlik yapmışlardır. Neredeyse İki asır öncesinde krallığın Başkenti olan kendi şehrini İngilizler alınca, krallığın sonu da gelmiştir. Krallığın yıkılmış olan tarihi saray, el yazmaları, bina kalıntıları, mağaralarda bulunan resim ve çizimlerin uzmanlarca ve bilim adamları tarafından Sinhalilerin eski dönemlerdeki büyük kültür ve medeniyetlerinin göstergesi şeklinde değerlendirilmektedir.¹⁶⁵ Sinhaliler'in iki koldan oluştuğu görülmektedir.

1. "Low Country Sinhalese"
2. "Kandyan Sinhalese".

Sinhali kültürünün, inanç sistemi, devlet anlayışı ve yargı değerlerinin ülkenin genel siyasal gidişatına damgasını vurduğunu söylemek mümkündür. Devlet mekanizmasına hakim olmuştur. Ülkede yaşanan etnik çatışmalar esnasında aşırı milliyetçi olan Sinhaliler'in, Tamillere karşılık "Sanga Milli Konseyi" isimli harekette örgütlendikleri görülmektedir. Etnik çatışmaların başlamasının ardından ülkenin her alanında ciddi hasarlara neden olmuştur. Siyasi ve ekonomik buhranların meydana geldiğini söylenebilir. Ülkenin üst yönetim kademelerinde bulunan Sinhali devlet adamlarının, Tamillerin tarafından düzenlenen suikastlarda hayatını kaybettiği görülmektedir.¹⁶⁶

Tamiller de ülkenin en önemli gruplarından. Tarihsel süreç içinde Hindistan'da bulunan güney eyaletlerinden biri Tamil Nado'dan göç ederek adanın doğu ve kuzey bölgelerine yerleştikleri görülmektedir. Tamil Nado eyaleti, tarihi Medres kentini merkez kabul etmiştir. Bu eyalette yaklaşık 60 milyon kişinin Tamilce konuştuğu bilinmektedir. Sri Lanka'ya gelen Tamiller'in ana vatanları olarak gördükleri Tamil Nado ile bağları kesmemişlerdir. Atalarından öğrendikleri adet, örf, gelenek ve göreneklerini halen daha uygulamaktadırlar. Tamiller'in Hindu dinine

¹⁶⁴Vigari, Mecit, **Asya (Asya Buhranları 7)**, Ebrar Uluslararası Araştırmalar Merkezi Yayınları, Tahran, 2004, s.178

¹⁶⁵Abbas Karaağaçlı, **Sri Lanka ve Tamil Kaplanları**, BİLGEM Yayınları, İstanbul, 2009, s. 26.

¹⁶⁶Karaağaçlı, a.g.e. s.26

inandıkları, toplumsal anlamda Sinhalilerden daha ayrı tuttıkları görülmektedir¹⁶⁷. Tamiller'in kendilerini bu ülkenin esas sahipleri olarak gördükleri, Sinhalileri'nse, Afganistan'ın kuzeyinden gelen göçmenler şeklinde görülmektedirler. Tamillere göre daha önceden Sri Lanka'da Tamil Krallığı bulunmaktaydı. Yine onlara göre tarihinin Pole Narava kentinin Hindu dinine mensup olan Tamil soyundan Çolas kirlarının başkenti olarak kabul edilmektedir. 1014' kadar Tamillere ait olan bu krallığın adanın tamamına hakim olduğu ve bu tarihlerde Sinhaliler'in krallığa savaş açtığı görülmektedir. Bunun ardından Tamiller yenilmesinin ardından bu krallığı yıkarak kendi hakimiyetlerini kurmuşlardır. Bununla ilgili de Tamilce yazılan tarihi belgelere bakıldığında doğru olduğu görülmektedir.¹⁶⁸

Sinhaliler ise bu konuyla ilgili farklı düşünceler ortaya atmaktadırlar. Onlar, Tamillerin çoğunluğunun 1925'de kahve ve çay bahçelerinde çalıştırılmak için İngilizler tarafından Hindistan'ın güneyinden adaya getirildiğini vurgulamaktadırlar. Sinhaliler'in bu konuları İngilizlerin "böl yönet" siyasetleri, buhran ve kriz çıkarma politikaları kapsamında değerlendirilmektedirler. Sinhaliler, İngilizlerin sömürge altındaki topraklarda her daim krizlere temel oluşturabilecek tohumlar ektikleri ve zamanı geldiği zaman bunları filizlendirip kullanmayı planladığı ve bunda başarılı olduklarını ileri sürmektedirler. Sinhaliler'in İngilizlerin bu kapsamda on binlerce Tamil'i Hindistan'dan getirip kendi ülkelerine yerleştirdiğini vurgulamıştır.¹⁶⁹

3.2.1. Sri Lanka'nın Tarihsel Geçmişi

Hint okyanusunda Hindistan'ın güneyinde 31 km mesafesi olan 65,610 km² yüz ölçümüne sahip bir adadır ve yaklaşık 21 milyon kişinin yaşadığı bilinmektedir. Resmi ismi "Sri Lanka Demokratik Halk Cumhuriyet"tir. Ana adayla birlikte etrafındaki küçük adalardan oluşur. 1972'ye kadar Seylan şeklinde tanınmaktadır. Antik dönemlerde Yunanlılar'ın bu adaya Yunancada "bakir renkli toprak" anlamını taşıyan Toporubane ismini koyduklarını da belirtmek gerekir. İslamiyet'in ortaya çıkması ile birlikte Araplar'ın kontrolüne geçen ada Arapça'da "beklenmedik olayların ülkesi" anlamına gelen "Serendip" ismi verilmiştir. Önceden pek ismi duyulmayan bu ülkenin 1983'den sonra hükümet güçleriyle birlikte ayrılıkçı "Tamil Elam Özgürlük Kaplanları (LTTE)"nin arasındaki çatışmaların başlamasıyla dünya kamuoyu tarafından tanınır hale gelmiştir. Esasen örgütün kurulma tarihinin 1976 yılının Mayıs ayı olduğu görülmektedir. Tamil Kaplanları ismiyle de bilinen bu

¹⁶⁷Kitabı Sebez, Uluslararası Siyasi Araştırmalar Merkezi Yayınları, sayı. 112, Tahran, 1999, s.13

¹⁶⁸Kitabı Sebez. a.g.e., s.13

¹⁶⁹Mahmudi, Hasan, "Kaplanların Bağımsızlık Haykırışı", *İslam Dünyası Dergisi*, Tahran, Kasım 1993, s.48

örgütün ülkenin kuzey bölgesinde bağımsız “Elam Tamil” isminde bir “Tamil devleti” oluşturabilmek için kanlı ve uzun bir savaşa girişmiştir. Zaman zaman bu bölgelerde hakimiyet oluşturduğu görülse de 18 Mayıs 2009 tarihinde hükümet güçleriyle girilen çatışmalarda ciddi zayıflar vermiş ve yenilerek silahlı mücadeleye son vermiştir¹⁷⁰. Kısaca tarihi geçmişe aşağıda değinilmiştir:

Sri Lanka'nın tarihin bakıldığında bugünden üç bin yıl kadar öncesine dayandığı görülmektedir. Ülke nüfusunun geneli Sinhali'ler oluşturur. Yer altı kaynakları açısından zengin sayılamaz, taşkömürü ve petrol madenleri yoktur. Demir cevheri, fosfat, değerli taş ve kireç taşı gibi madenlere rastlanmaktadır. Başkenti Kolombo (Colombo)'dır. Bunun dışında önemli şehirleri; Cafna, Gampaha, Kendi, Gal ve Kurangalar'dır. Limanları ise: Tirinkomali, Gal ve Kolombo şehirlerindedir. Sri Lanka bağımsızlığından önce Hollandalılar, Portekizliler ile İngilizlerin egemenliğinde yaşamıştır. 1505'te, Portekizli denizcilerin işgal ettiği ada, 1657'de Hollandalılar tarafından ele geçirmiştir. 1815 yılının ardından İngiltere'nin resmen sömürgesi olmuştur. Ülkenin 4 Şubat 1948 tarihinde Pakistan ve Hindistan ile beraber bağımsızlığını kazandığını görülmektedir. Bağımsızlığını kazanmasının ardından uluslararası alanda saygın bir üye olduğu görülen ülkenin, “Bağlantısızlar Hareketi”nin kurucularının arasında yerini almıştır ve “İngiliz Milletler” üyesi olmuştur.¹⁷¹

1959'da Başbakan olan “Solomon Bandıranayke” nin siyasi suikasta yaşamını kaybetmesinin üzerine yerini eşi almıştır. 1960'da iktidara gelmiş olan ve 1977'ye kadar hükümetin başında kalan ülkenin ilk kadın başbakanıdır. İsmi Simrav Bandıranayke'dir ve sosyalist ideolojiyi benimsemiştir. Sol iktidar kurmuş dış politikalarda Sosyalist Blok'a yakın bir siyasi yol izlemiştir. İçerideyse devletçi ve merkezi ekonomik sistemlere öncelik vermiştir. 1978'de “Milli Birlik Partisi iktidara” gelmiştir. Yapılan halk oylamasıyla birlikte Anayasa'da yapılan değişiklikler beraberinde ülkeye Başkanlık sistemi gelmiştir. Cumhurbaşkanlığı makamı oluşturularak, milletvekilliği süreleri 6 yıla kadar yükseltilmiştir. İktidara gelen yeni hükümetin eski başbakanın tersine batı yanlısı bir siyaset izlenmiştir. Ülkede ilk Cumhurbaşkanı olan Pirima Daşa, 1988'de Tamil Kaplanları'nın düzenlemiş olduğu suikast sonucunda hayatını kaybetmesiyle birlikte ülkenin büyük bir toplumsal, siyasal ve ekonomik krize doğru sürüklendiğini de belirtmek gerekir.

Bu dönemlerde etnik çatışmaların geniş çaplı silahlı çatışmalara dönüşmüştür. Önceden tabiatı güzel, çayları lezzetli, egzotik yaşam tarzıyla, Hindu

¹⁷⁰Karaağaçlı, a.g.e. s. 30.

¹⁷¹ Karaağaçlı, a.g.e. s. 31.

ve Budist tapınaklarının olduğu, fillerin halkın hayatında oynadığı önemli rollerle, tropikal meyveleri ve iklimiyle kendisinden söz ettiren cennet ülkenin, baskınlar, siyasi suikastlar, kanlı çatışmalar, faili meçhul ölümler, idamlar ve toplu katliamlarla anılır olmuştur. Hükümet güçleri ile “Tamil Gerillaları” arasında çıkan çatışmalar başta ülkenin yakın komşularından biri olan Hindistan başta olmak üzere bölge devletleri ve uluslararası camianın yakından izlediği görülmektedir. Uluslararası kuruluşların çatışmaların durdurulması ve barışın sağlanabilmesi için büyük çaba harcamıştır. Bununla birlikte Norveç’in girişimleri ile tarafların arasında geçici ateşkes anlaşmasının da imzalandığı ancak kalıcı olmadığı görülmektedir.¹⁷²

3.2.2. Sri Lanka'nın Yönetim Biçimleri ve Hükümetlerin Durumu

Kuzey Hindistan'dan tahmini olarak 2000 yıl önce bir göç dalgası ile gelen Sinhalalar, Sri Lanka adasına yerleşmiştir. Aryan olduklarına inanılan Sinhalaların simgesi aslandır. Sinhala mitolojisi bu kavramı Kral Vijaya'ya dayandırır. Bu dönemde Sinhalalar Tanrı Sumana'ya inanmaktadır. Ancak 3. yüzyılda Budizm'in adaya gelmesi ile birlikte, Sinhalalar Budizm inancını seçmiştir. Bugün Sri Lanka nüfusunun %70'i Budist'tir. Budizm inancında mucizevi destanlar önemli bir yere sahiptir. Sinhalaların simgesi olan aslanın da böyle bir inanışla ortaya çıktığı sanılmaktadır. Tamil Kaplanları'nın kullandığı kaplan simgesi ise Tamil mitolojisinde Tanrı'yı ifade etmektedir.¹⁷³

Bugün sayıları 70 milyonu aşan Tamiller, ağırlıklı olarak Hindistan (63 milyon), Sri Lanka (3,6 milyon) ve Malezya'da (1,5 milyon) yaşamaktadır. Bu anlamda, Tamiller'in büyük kısmı Hindu olsa da Müslüman ve Hıristiyan olanları da vardır. Bu bakımdan, Tamiller hem coğrafi orijin hem de inanç olarak, Budist Sinhalalardan farklıdır. Tamil ve Sinhalalar arasındaki ilk temasın, Chola Krallığı zamanında olduğu sanılmaktadır. Chola Krallığı, Tamiller tarafından Hindistan'da kurulmuş bir krallıktır. Tamiller'in adaya gelişi de Chola Krallığı döneminde olmuştur. Sinhalaları vergiye bağlayan Chola Krallığı, Budist tapınaklarını yıkmış ve böylece Budizm'in etkisini zayıflatmaya çalışmıştır. Budizm'in adada tekrar canlanması ise ancak 12. yüzyılda olmuştur. Bu tarihten sonra Budizm adada kök salmış ve günümüze kadar gelmiştir. Sinhala kimliğinde, Budizm önemli bir yere sahiptir. Sinhala milliyetçiliğinin önemli isimlerinden olan Janatha Vimukthi Peramuna

¹⁷² Karaağaçlı, a.g.m.s.31

¹⁷³Arena, Michael ve Arrigo, Bruce, *The terrorist Identity Explaining the Terrorists Threat.Newyork and London*, New York University Press., 2006, s. 184

(JVP), Sinhhalaların Budist kimliğine vurgu yapmakta ve Tamilleri işgalci olarak tanımlamaktadır.¹⁷⁴

Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları (LTTE) veya kısaca “Tamil Kaplanları”, Sri Lanka’da Tamil etnik grubunun yaşadığı bölgenin yani Lanka adasının kuzeyi ve doğusunun bağımsızlığı için mücadele eden ve kısa sürede Tamil gençleri arasında örgütlenerek çok sayıda militanı da bünyesine alarak gelişen bir örgüttür. Tamil Kaplanları örgütünün kuruluş aşamasının alt yapısı Sri Lanka’daki iç savaşa dayanır. Sri Lanka’da temel olarak iki etnik grup vardır. Bunlar Sinhaleseler ve Tamillerdir. Bu iki etnik grup arasında çatışma yaşanmasına sebep olan etmen, demokrasidir. Bu amaç için oluşturulan Donoughmore Komisyonu,1931 yılında bir anayasa hazırlamıştır. Bu anayasayla Sri Lanka bağımsızlığa kavuşmuştur. Bağımsızlık sonrasında Sinhaleselerin “Sinhaleseonlybill” yasasını çıkarması ve Sinhale dilinin resmi dil olmasına karşı Tamil milletvekillerinden büyük tepki gelmiştir. 1972’de çıkarılan diğer bir anayasayla Sri Lanka’nın “Seylan” olan adı “Sri Lanka” olarak değiştirilmiştir. Bu isim değişikliği Sinhaleselerde Sri Lanka’nın kendilerine ait olduğu inancını güçlendirmiştir. Sri Lanka’nın kendilerine ait olduğu inancına da dayanarak Sri Lanka Hükümeti, parlamentonun verdiği imtiyazlarla Tamil gençlerini devlet kademelerinden uzaklaştırmıştır. Böylece eğitilmiş Tamil gençleri işsiz kalmıştır. Bu esnada Sinhalese paralı milis milliyetçi grupları Tamillere saldırmıştır. Bu saldırı sonucunda da Tamil milliyetçi grupları gençler arasında örgütlenmiştir ve böylelikle Tamil Kaplanları’nın temelleri atılmıştır. Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları örgütünün liderliğini Velupulai Prabhakaran yapmıştır. Sinhaleselerin Tamillere karşı saldırılarının yoğunlaşmasıyla silahlı mücadele kararı almıştır. İlk eylemini 1983 yılında gerçekleştiren Tamil Kaplanları, Sri Lanka ordusuna ait bir askeri konvoyu saldırarak 13 askeri öldürmüştür. Ancak bu saldırı, Sri Lanka devletinin Tamillere yönelik korkunç bir katliam seferberliği başlatmasına yol açmıştır. Birkaç gün içinde 3.000 Tamil öldürülmüş ve böylece göçler başlamıştır. 1983 yılından 2009 yılına kadar sürecek olan iç savaş böylelikle başlamıştır.¹⁷⁵

¹⁷⁴Bailey David Paul ve Rampant Lions, The Buddhist Response to Violence In Sri Lanka, *Lampda Alpha*, Journal.Volume: 37, 2007, ss. 12-22., s. 16.

¹⁷⁵Gülbahar Ertan, Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları, <http://www.uiodergisi.com/wp-content/uploads/2016/05/TAM%C4%B0L-ELAM-KURTULU%C5%9E-KAPLANLARI.pdf> (Erişim Tarihi: 11.05.2017).

3.3. SRİ LANKA'DA TERÖR EYLEMLERİNİN GELİŞİMİ

Modern anlamda intihar saldırılarına başvuran örgütlerden biri de, Sri Lanka'da faaliyet gösteren Marksist kökenli Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları (LTTE) örgütüdür. Pape'ın (2005: 4) belirttiği gibi, Marksist-Leninist bir grup olan bu örgüt, intihar saldırılarının önde gelen kışkırtıcılarından biridir. Örgüt, 1980'den 2003'e kadarki dönemde gerçekleştirilen 315 intihar eyleminden 76 tanesini işlemiştir ki bu, dinî bir grup olan Hamas'ın eylemlerinden daha fazladır. Sri Lanka'daki intihar saldırılarına başarılı bir şekilde ilham veren ve ülkedeki en ölümcül grup olan Tamil Kaplanları, intihar saldırıları aracılığıyla iki dünya liderine suikast düzenleyen tek örgüttür. Hindistan Başbakanı Rajiy Gandhi ile Sri Lanka Devlet Başkanı Prendesa suikastlarından sorumlu tutulan bu örgüt, Mayıs 2009'da Sri Lanka hükümetine bağlı ordu birliklerinin düzenlediği geniş kapsamlı bir operasyonla fiilen ortadan kalkmıştır. Bu örgütün Hizbullah örgütünden en önemli farkı, askerî birimlerin yanı sıra sivil unsurları da hedef seçmesidir.¹⁷⁶

Kuzey Hindistan'dan tahmini olarak 2000 yıl önce bir göç dalgası ile gelen Sinhalalar, Sri Lanka adasına yerleşmiştir. Aryan olduklarına inanılan Sinhalaların simgesi aslandır. Sinhala mitolojisi bu kavramı Kral Vijaya'ya dayandırır. Bu dönemde Sinhalalar Tanrı Sumana'ya inanmaktadır. Ancak 3. yüzyılda Budizm'in adaya gelmesi ile birlikte, Sinhalalar Budizm inancını seçmiştir. Bugün Sri Lanka nüfusunun %70'i Budist'tir. Budizm inancında mucizevi destanlar önemli bir yere sahiptir. Sinhalaların simgesi olan aslanın da böyle bir inanışla ortaya çıktığı sanılmaktadır. Tamil Kaplanları'nın kullandığı kaplan simgesi ise Tamil mitolojisinde Tanrı'yı ifade etmektedir (Arena, Arrigo, Bruce, 2006: 184). Bugün sayıları 70 milyonu aşan Tamiller, ağırlıklı olarak Hindistan (63 milyon), Sri Lanka (3,6 milyon) ve Malezya'da (1,5 milyon) yaşamaktadır. Bu anlamda, Tamiller'in büyük kısmı Hindu olsa da Müslüman ve Hristiyan olanları da vardır. Bu bakımdan, Tamiller hem coğrafi orijin hem de inanç olarak, Budist Sinhalalardan farklıdır.¹⁷⁷

Etnisitelerin siyasallaşması, iç politika dinamiklerinin ötesine geçerek dış güçlerin politikalarına konu olan çok yönlü bir sürece işaret etmektedir. Siyasallaşma süreci yalnızca etnik gruplarla ulus devletlerarasındaki ilişkiyi değil, verdikleri destekle etnik grupların mobilizasyonunda kritik bir öneme sahip olan dış güçlerle etnik gruplar arasındaki etkileşimi de ilgilendirmektedir.¹⁷⁸ Güç politikaları

¹⁷⁶Reşat Açıkgöz, İntihar Saldırıları ve Terörizm İlişkisi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme (Filistin Örneği), *Mukaddime*, 2016, 7(2), ss. 321-340, s. 331.

¹⁷⁷Çınar, a.g.e., s. 6.

¹⁷⁸Övgü Kalkan Küçüksolak, "Siyasallaşma Sürecindeki Etnisitelerin Bölgesel Güçlere Bakışı: Tamil Etnisitesi-Hindistan Örneği", *21. Yüzyılda Sosyal Bilimler*, 2012, s.1, s.123

çerçevesinde, etnisitenin politizasyonu sürecinde liderlik rolünü üstlenen Sri Lanka'daki Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları'nın bölgede şekillenen ilişkileri buna örnek olarak gösterilebilir.

Bağımsızlığın ardından Sinhalalar'ın devlet yönetimindeki Tamilleri görmezden gelen politikaların izlemesi, Tamillerin tepkisine sebep olarak, ayrımcılık algılarını da güçlendirmiştir. Bağımsızlığı izleyen senelerde, iki etnik grup arasında artan kutuplaşmayla ardından uzun yıllar süreceği görülen bir çatışmanın zemini hazırlanmıştır. "Velupillai Prabhakaran"ın 1976'da kurulan ve "Tamil Kaplanları" olarak ifade edilen "Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE)", Sri Lanka'da Tamillerin ayrımcılığa uğradığını gerekçe göstermiş ve ortaya çıkmıştır. Ülkenin kuzeydoğusunda 1500 km² alanı kontrolüne alan örgütün, başta devlet başkanlarına suikastler olmak üzere birçok kanlı eylem yapmıştır. Bazı eylemlerde uçak kullanabilecek düzeyde bölgesel kontrolü ele geçirdiklerini belirtmek gerekir. Sri Lanka'da 1982 ile 2009 yılları arasında çıkan iç savaşta, 80 ile 100 bin arasında insanın yaşamını yitirdiği kayıtlara geçmiştir. Sri Lanka hükümetinin, Norveç'in koordinatörlüğünde 2002'den sonra yürütmüş olduğu barış görüşmelerinden herhangi bir sonuç alamadığı ve uygulanan ateşkesin de 2006'da sonlandırıldığı görülmektedir. Hükümetin, 11 Eylül 2001 tarihinde terör eylemlerinin sonrasında olduğu görülen terör karşıtı uluslararası atmosferi değerlendirip, 2006'dan sonra stratejilerinde önemli değişikliklere gittiği görülmüştür. Bu stratejide, öncelikle LTTE'nin bir örgütü olarak tanınmıştır.

Böylelikle küresel ve bölgesel güçlerin desteğini aldığı görülen Sri Lanka hükümetinin, LTTE'ye kapsamlı askeri operasyonlar düzenlemeye başlamıştır. 2009'da örgütü yok ettiğini söylemek mümkündür. 2002 ile 2005 yılı arasındaki ateşkes döneminde 513 kişi, çatışmaların hiddetlendiği 2006 ile 2009 yılı arasındaki dönemde de yaklaşık olarak 13000 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu rakamlar üç sene için oldukça yüksektir. Bu süreç içinde orantısız güç kullandığı görülen Sri Lanka hükümetinin, birçok insan hakkı ihlali yaptığı, uluslararası gözlemci ve basın mensuplarının bölgeye girmelerini engellemiştir. LTTE'nin eylem kapasitesini ortadan kaldırabilmek için neredeyse bütün militanları öldürülmüştür. LTTE'ye destekleyen Tamil halkının yoğun baskı altında olduğu görülmektedir. Birçok insanın fişlenmişti. Çok sayıda tutuklamalar yapılarak önemli sayıda faili meçhul cinayetlerin yaşandığını da belirtmek gerekir. Bu çatışma süreci içerisinde, 50 bine yakını çocuk 300 binden fazlası da insan yerinden edilmiştir. İnsan hakları ihlallerine karşın Sri Lanka devleti, en başta Birleşmiş Milletler (BM) sonra uluslararası örgütlerden neredeyse hiç yaptırım görmemişlerdir. 2009'dan bu yana çatışmaların yaşanmadığı

görülen ülkede, bazı demokratik reformların karşısında dini ve etnik grupların arasında ayrımcılıklar halen daha devam etmektedir. Grupların arasında toplumsal barışı tesis etme ve güvensizliği ortaya koymaktadır.¹⁷⁹

3.4. SRİ LANKA TERÖRİZMLE MÜCADELE UYGULAMALARI

Sri Lanka'nın terör ile ilgili sorunlarının en temel nedeni etnik ayrımcılıktır. Örnek alınan diğer ülkelerden farkının uzun dönem İngiliz sömürgesinde yaşamasıdır. Ayrıca İngiltere'nin adadan ayrılırken de bu ayrımcılığı tetiklediği görülen bir anayasa yapılmasının da önemli etkisi vardır. Mukayese yapıldığında diğer ülkelerden en önemli farkının daha totaliter oluşudur. Sri Lanka birçok insan tarafından bilinmeyen fakat yaklaşık olarak 30 yıldır terörle mücadele eden ve bu süreç içinde 70 ile 100 bin arasında insanın hayatını kaybettiği bir ülkedir.¹⁸⁰ 1948'li yıllara kadar İngiliz sömürgesinde varlığını sürdüren bu yılın ardından bağımsızlığını kazanan ülkenin, 1980'lere gelindiğinde de etnik ayrılıkçı terör olayları ile mücadele etmeye başlamıştır. "Tamil Anayurdu Özgürlük Kaplanları (LTTE)" olarak tanınan bu terör örgütünün, Tamillerin bağımsızlığını istediğini belirtmek gerekir.¹⁸¹ Terör sorunlarının sebeplerinin tam anlamıyla anlamak için ülkelerdeki tarihsel, etnik, dini, kültürel ve siyasi yapının incelenmesi gerekir. Sinhalaların ve Tamillerin arasındaki terör olayları aşağıda açıklanmaktadır:

3.4.1. Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları Terör Örgütü

Sri Lanka'da hayatını devam ettiren etnik grupların arasında olan Tamiller'in, sömürge yönetiminin sona ermesinin ardından birçok silahlı örgüt kurulmuştur. Bunlardan olan ve Yeni Tamil Kaplanları'nın yerine geçen "LTTE", zaman içinde diğer grupları pasifize etmiştir, böylece en etkin örgüt olmuştur.¹⁸² Örgüt, Sri Lanka'nın kuzey ve doğusunda sosyalist ve bağımsız Tamil devleti kurma amacıyla kurulmuştur. Kuruluşunu 1976 yılında ilan ettiği görülen LTTE'nin yaşam evrelerini aşağıdaki tabloda görmek mümkündür. Örgütün doğma evresindeki düşük yoğunluğu olan eylemler yaptığı, bu dönemlerde küçük gruplar halinde olduğu, iç disiplini sağlamaya çalıştığı ve eğitime önem verdiği görülmektedir. Bu dönem içinde örgütün temel hedefi, farklı düşünceleri olan Tamilleri kendi yanlarına çekip, örgüt

¹⁷⁹Çınar, a.g.e., ss. 1-2.

¹⁸⁰Akşam, <http://www.aksam.com.tr/guncel/sri-lanka-turkiye-icin-iyi-biornnek/haber-161852> (Erişim Tarihi 11.12.2017).

¹⁸¹Oğan Özdaş, "Tamil Kaplanları ve Terörle Mücadelenin Zaferi", <http://www.turksam.org/tr/a1929.html> (Erişim Tarihi 13.12.2017).

¹⁸²See Selvadurai and Miller Smith, "Black Tigers, Bronze Lotus: The Evolution and Dynamics of Sri Lanka's Strategies of Dirty War", *Studies in Conflict & Terrorism*, 36 (3), 2013, p. 554.

yapısını sağlamlaştırabilmektedir¹⁸³. Bununla birlikte bu evre kapsamında Tamillerin ayrılıkçılık düşüncelerinin yanında olan “Birleşik Tamil Özgürlük Cephesi” isimli siyasi partinin Sri Lanka parlamentosunda olduğunu belirtmek gerekir.¹⁸⁴

Tablo 5. LTTE'nin Yaşam Evreleri

	Eylem Yoğunluğu	Eylem Şiddeti
Doğuş (1976-1982)	0,43	0,29
Büyüme (1983-2001)	59,42	558,42
Değişim (2002-2005)	34	31
Etkisiz Hale Gelme (2006-2013)	45,88	186,63

20. yüzyılda yaygınlaşan etnik ayrılıkçı temelli terör olaylarının Sri Lanka'da da kendini göstermiştir. Ülke, zor ve uzun süren terörle mücadele süreci yaşamıştır. Sinhalar şeklinde bilinen ülkedeki çoğunlukla en büyük azınlığı temsil eden Tamiller'in arasında 1980'li yıllarda şiddet eylemlerinin artışıyla terör olayları gündeme gelmiştir. İngiltere bütün sömürgelerindeki taktiğini Sri Lanka'da da uygulamıştır. Bu taktik de azınlıkların çoğunluğa karşı desteklenmesidir. Hindistan'dan işçi olarak getirdikleri Tamiller'in nüfusunu arttırmak ilk işleri olmuştur. Bölgede çay ve kahvenin üretildiği alanlarda Sinhalar ve Hindistan'dan getirilen Tamiller çalıştırılmaya başlanır. Bu durumdan hoşnut olmayan ve ülkenin kuzey bölgesinde yaşayan etnik Tamiller de İngiliz misyonerleri tarafından açılan okullara yönelmişlerdir. Bir süre sonra da kamu yönetiminde, sağlık, ticaret, hukuk ve banka gibi alanlarda çalışmaya başlamışlardır. Müslümanların, Tamillerin ve Hintlilerin ülkede önemli görülen işlerde çalışmaları ve Sinhalaların da bu işlere ulaşamama durumları yabancıların karşısında sert tutum sergilemelerine sebep olmuştur.¹⁸⁵ Yaklaşık 450 senelik sömürgecilikten 1948'de bağımsızlığına kavuşup kurtulan

¹⁸³Ömer Yılmaz, *Aslan'ın Kaplanla Mücadelesi: Sri Lanka ve Tamil Anayurdu Özgürlük Kaplanları (LTTE) Örgütü; Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele*, USAK Yayınları, Ankara, 2012, s. 192.

¹⁸⁴Narayan Swamy, *Tigers of Sri Lanka, from Boys to Guerillas, Vijitha Yapa Bookshop*, Colombo, 1996, ss. 33-36

¹⁸⁵Ömer Yılmaz, *Aslan'ın Kaplanla Mücadelesi: Sri Lanka ve Tamil Anayurdu Özgürlük Kaplanları (LTTE) Terör Örgütü, Uzakdoğu'dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele*, USAK Yayınları, Ankara, 2009, ss. 49- 98.

ülkenin bu yılın ardından değişen birçok şey olmuştur¹⁸⁶ . Bu değişimin esasen Sri Lanka'daki terör belasının temelini oluşturan en önemli faktördür. Bağımsızlığın öncesinde İngilizlerin Tamillere karşılık olumlu tavırları Sinhalaların etkisizleştirilmesi gibi olayların sonrasında Sinhalalar da Tamil karşıtlığına başlamışlardır.¹⁸⁷

Hindistan'ın güney bölgesinde bulunan Sri Lanka'da ülke nüfusunun % 70'i Sinhalalar, % 20'si Tamiller, % 7'sini Müslüman olan Sri Lanka Mur'ları, geri kalanı da diğer etnik kesim oluşturur. İngiliz sömürgecilerin 19. yüzyıl ortalarında adaya getirdikleri Tamiller de "Hint Tamilleri" olarak isimlendirilmektedir. Sinhala ve Tamiller'in yüzyıllar boyunca din, dil ve ekonomik olarak birbirlerinden ayrı Krallıklar olarak yaşadıkları görülmektedir. Tamiller ülkenin doğu ve kuzeyinde, Sinhallar da orta ve güneyinde yaşamışlardır. Bununla birlikte İngiliz sömürgeciliğiyle bir tek yönetimin altında birleştirildikleri görülmektedir. Sri Lanka, Hollanda, Portekiz ve Britanya'nın sömürgesi halinde uzun dönem sömürge devleti olmasından sonra 1948'de bağımsızlığına kavuştuğunu belirtmek gerekir. Bağımsızlığını aldığı dönemden 1972'ye kadar geçen süre içinde bu topraklara "Seylan" adı verilmiştir. Ülkede hala var olan İngiliz emperyalizmin iktidarı Sinhala burjuva partisi olduğu görülen Birleşik Ulusal Partisiyle Tamil burjuvazisinin partisi "Tamil Kongresi"nin arasında paylaşmıştır. Tamil Kongresi partisinin, siyasi çıkarları uğruna Hint Tamilleri'nin oy verme haklarını elinden aldığı görülmektedir.¹⁸⁸

1956 seçimlerini Sinhala milliyetçiliğini savunan Sri Lanka Özgürlük Partisinin kazanması sonucu, ülkede Tamil azınlığı siyasal ve kamu yaşamından dışlamaya yönelik hukuki düzenlemelere girişildi.¹⁸⁹ İktidarı tamamen ellerine geçiren Sinhalalar, İngiltere'nin Tamillere verdiği hakları geri almaya başlamıştır. Budizm'in resmi din olması, Sinhalala dilinin resmi dil olması ve diğer resmi dil olan Tamilce'nin kaldırılması, kamu kurumlarında kadrolaşmaya gidilmesi gibi birçok uygulama ile ayrılık temelleri atılmaya başlanmıştır.¹⁹⁰¹⁹¹

¹⁸⁶Garbis Altınoğlu, Tamil Kaplanlarının Akıbeti ve PKK, <http://www.teorivepolitika.net/index.php/okunabilir-yazilar/item/258-tamilkaplanlarinin-akibeti-ve-pkk> (Erişim Tarihi: 13.12.2017)

¹⁸⁷ Yılmaz, a.g.m., s. 57.

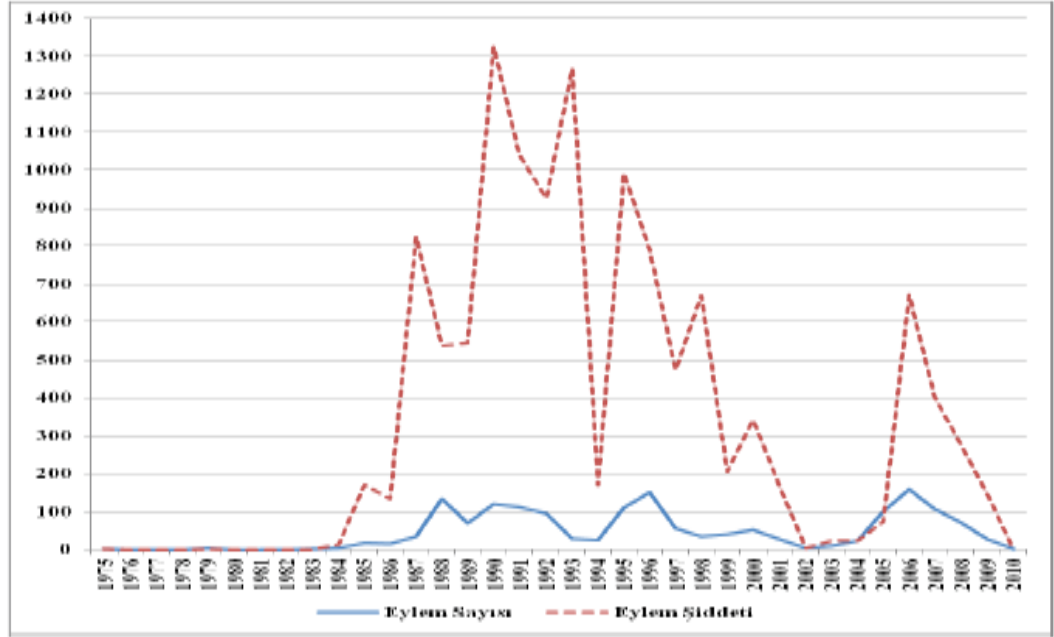
¹⁸⁸ Altınoğlu, a.g.m.

¹⁸⁹ Altınoğlu, a.g.m.

¹⁹⁰Abbas Karaağaçlı, "Sri Lanka ve Tamil

Kaplanları", http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=1805:sri-lanka-ve-tamil-kaplanlar-&catid=177:analizler-hindistan (Erişim Tarihi 13.12.2017)

¹⁹¹Celalettin Yavuz ve Muhittin Şahin, **Terör ve Terörizmle Mücadele**, Berikan Yayınevi, Ankara, 2011, s. 108.

Şekil 6. LTTE'nin Eylem Sayısı ve Şiddeti¹⁹²

Sri Lanka hükümeti 1964'de Tamilleri Hindistan'a geri gönderebilmek için Hindistan hükümetiyle bir anlaşma yapmıştır. Bu anlaşma sonucunda yaklaşık 600 bin Tamilli sürülerek baskılara direnenler adada bırakılmıştır.¹⁹³ Sri Lanka sınırları içinde devlet terörü şeklinde isimlendirilen terörün 1956-1958-1961-1974-1977-1979-1981-1983 yıllarında yoğunlaştığı görülmektedir. 1958'de başladığı görülen terör olaylarıyla 300 Tamilin ölmesi toplumda ciddi kırılmalara sebep olmuştur. 1970'de çıkarılan yasa ile birlikte Tamillilerin üniversiteye girişiyle ilgili bazı zorluklar yaşanmış ve Tamillerin yaşadıkları bölgelere Sinhalaların yerleştirilmesi süreciyle devletin sert uygulamalarıyla karşılaşmışlardır. 1972'de Seylan adını taşıyan ülkenin sonradan Sri Lanka ismini aldığı daha önceden belirtilmiştir. Burada Tamillerin yaşadığı sorunlar, görmezlikten gelinmesi ve Sinhala milliyetçiliğinin kanıtlanmaya çalışılması ciddi olaylara sebep olmuştur. Bu olaylar sonrasında Tamil teşkilatları ve partilerde birleşmeler yaşanmıştır. Haklarını demokratik yöntemlerle aramaya başlayabilen Tamiller'e karşı giderek artan şiddet, bazı Tamil grupları bağımsızlık istediklerini de beraberinde getirmiştir. Bu dönemlerde başlayan öğrenci hareketleri ve ardından oluşan terör eylemleri ve silahlanmaların temelini oluşturduğunu

¹⁹²Cenker Korhan Demir, "Terörizmle Mücadelede Görüşmeler", *Uluslararası İlişkiler*, 2013, Cilt 10, Sayı 38, ss. 29-54, s. 45.

¹⁹³Yavuz ve Şahin, a.g.e., s. 108.

söylemek mümkündür.¹⁹⁴ 1990'larda Tamil Beşlisi şeklinde isimlendirilen grupların da bu dönemlerde oluştuğunu belirtmek gerekir:

“1974 yılında S. Thangathurai tarafından kurulan Tamil Eelam Özgürlük Örgütü (İngilizce kısaltması TELO), 1975 yılında V. Balakumar tarafından kurulan Eelam Devrimci Öğrenci Örgütü (EROS), 1979 yılında U. Mahaswaran tarafından kurulan Halkın Özgürlük Örgütü (PLOTE), 1980 yılında K. Padmanabha tarafından kurulan Eelam Halkı Devrimci Özgürlük Cephesi (EPRLF) ve 1976 yılında Vellupillai Prabhakaran tarafından kurulan Tamil Anayurdu Özgürlük Kaplanları (LTTE) isimli militan örgütlerden oluşmaktadır¹⁹⁵”.

“Tamil Anayurdu Özgürlük Kaplanları” isimli örgütün diğer örgütleri kendi bünyesine aldığı ve tek sözcü durumuna geldiği daha önceden aktarılmıştı. Örgütün temel amacı, hukuki, siyasi, kültürel açılardan ezilen halkının, siyasi ve zor kullanıp Maocu ilkelere güvenerek bağımsızlığına kavuşmaktır. 1983’de gerçekleştirilen silahlı saldırıyla LTTE, on üç asker hayatını kaybetmiştir. Bunun yanında devletin karşı saldırıya geçtiği ve yüzlerce militanı öldürdüğü görülürken; yaklaşık olarak on beş bin Tamil’i de göçe zorlamıştır. Ayrılıkçı olan Tamiller birleşmişler ve LTTE’ye katılmışlardır. Örgütün sayısı 1983 yılından önce 600’ken yılın sonunda 10 bini aşmıştır¹⁹⁶. Terör örgütleri içinde teknolojiyi en iyi kullanan ve savaş uçakları dahil her çeşit silahı kullanan iyi eğitilmiş bir yapısı olan örgütün, intihar saldırılarında kadın militanla kullanması ilk olarak kabul edilmektedir.¹⁹⁷ Örgütün 16 yaşından küçük olan çocukları kamplara alıp fiziksel, ideolojik ve silah eğitimlere alınıp on altı yaşını geçince köy basma kapasiteye kadar getirildiği görülmektedir. Davanın yaygınlaşabilmesi konusunda şehitlik kavramının sıklıkla dile getirilip kadın ve erkekleri örgüte katmak hedeflenmiştir.¹⁹⁸

3.4.2. Sri Lanka’nın Terörle Mücadelede İzlediği Yol

Sri Lanka Hükümetinin, Tamil milliyetçi örgütleriyle 1985’den itibaren müzakere yapmak için biraraya geldiği görülmektedir. Bu görüşmelerine devam edildiği sırada güvenlik güçleri ve sivillere yönelik olarak yapılan eylemlerine ara verilmemiştir. Bu ilk görüşmenin, “Birinci Barış Görüşmesi” olarak adlandırıldığı

¹⁹⁴Özdaş, a.g.e. s. 39

¹⁹⁵Yılmaz, a.g.e., s. 61

¹⁹⁶Yılmaz, a.g.e., s. 62.

¹⁹⁷Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (GASAM), Tamil Örneği, Kürt Sorunu İçin Fırsat Mı?, <http://www.gasam.org.tr/Post.aspx?PostId=101> (Erişim Tarihi:07.04.2017).

¹⁹⁸ Yavuz ve Şahin, a.g.e., s.110.

görülmektedir. “Birinci Barış Görüşmesi”ne Sri Lanka Hükümeti’ni temsilen Dr. H W Jayawadena, LTTE temsilen de L. Thilikar katılmıştır. Görüşmeler 13 Temmuz 1985’de başlamıştır ve 12 Ağustos 1985 yılına kadar sürmüştür. Burada en önemli noktanın, Birinci Barış Görüşmeleri’ne Tamil Anayurdu Özgürlük Kaplanları(LTTE) ile beraber diğer Halkın Özgürlük Örgütü (PLOTE), Tamil Birleşik Özgürlük Cephesi (TULF), Eelam Devrimci Öğrenci Örgütü (EROS) ve Eelam Halkı Devrimci Özgürlük Cephesi (EPRLF) gibi Tamil milliyetçi gruplarının iştirak etme durumudur. Bu görüşmelerin dört temel unsurun üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir:

1. “*Tamillerin bölgesel milliyetlerinin tanınması*”,
2. “*Tamillerin yaşadığı yerlerin “Tamil Yurdu” olarak tanınması*”,
3. “*Tamil milletinin kendi kaderini tayin hakkının tanınması*”
4. “*Sri Lanka’da yaşayan bütün Tamillere vatandaşlık verilmesi*”¹⁹⁹.

Birinci Barış Görüşmeleri’de gündeme gelen bu maddeler yoğun tartışmalara neden olmuştur. Ancak, Birinci Barış Görüşmeleri’nin sonuca bağlanamamasının en önemli nedeni, Tamil temsilcilerinin Sri Lanka’da yaşayan herkese vatandaşlık verilmesi isteği olmuştur.²⁰⁰

¹⁹⁹Yusuf Çınar, “Barışa Giden Yolda Başarısız Müzakere Örneği: Sri Lanka Hükümeti - LTTE Görüşmeleri”, *Liberal Düşünce* 2014, Yıl 19, Sayı 75, ss. 31-50, s. 36.

²⁰⁰Humanitarian Operation Factual Analysis, *Ministry of Defence Democratic Socialist Republic of Sri Lanka*. July 2006- May 2009, July 2011, s. 30.

Tablo 6. Sri Lanka Hükümeti ve LTTE temsilcileri arasında Yapılan Müzakereler²⁰¹

AŞAMA	TARİH	YER	SRI LANKA HÜKÜMET TEMSİLCİSİ	LTTE TEMSİLCİSİ
BARIŞ GÖRÜŞMELERİ-I				
	13.Tem.85			
	12.Ağu.85	Bhutan: Thimpu ğehri	Dr. H W Jayawardena	L Thilakar
HİNDİSTAN LANKA GÖRÜŞMELERİ				
	Tem.87	Sri Lanka: Colombo	Hindistan ve Sri Lanka Hükümet Yetkilileri	
BARIŞ GÖRÜŞMELERİ-II				
	3.May.89			
	6.Mar.90	Sri Lanka: Colombo - Jaffna	Bakan, A. C. S. Hameed	A Balasingham
BARIŞ GÖRÜŞMELERİ-III				
1. Tur	13.Eki.94	Sri Lanka: Jaffna	K Balapatabandhi	Karikalan
2. Tur	2.Oca.95			
3. Tur	14.Oca.95		Bishop K. Fernando	S P Tamilselvam
4. Tur	10.Nis.95			
BARIŞ GÖRÜŞMELERİ-IV				
1. Tur	16.Eyl.02	Thailand: Sattahip Naval, Chonburi	Bakan, G. L. Pieris	
	18.Eyl.02			A Balasingham
2. Tur	31.Eki.02	Thailand: Rose Garden Oteli		
	3.Kas.02			
3. Tur	2.Ara.02	Norveç: Oslo		
	5.Ara.02			
4. tur	6.Oca.03	Thailand: Nakhorn Pathom		
	9.Oca.03			
5. tur	7.Şub.03	Almanya: Norveç Büyükelçiliği		
	8.Şub.03			
6. tur	18.Mar.03	Japonya: Kanagawa		
	21.Mar.03			
YENİDEN BAŞLAYAN BARIŞ GÖRÜŞMELERİ				
Geneva	22.Şub.06			

²⁰¹Humanitarian, a.g.m., s. 29.

	Switzerland: Geneva	Bakan, N S de Silva	A Balasingham
23.Şub.06			
8.Haz.06	Norway: Oslo	Dr. P Kohona	LTTE Oslo'ya geldi fakat görüşmelere katılmadılar
Oslo			
9.Haz.06			
28.Eki.06	Switzerland: Geneva	Minister N S de Silva	S P Tamilselvam
29.Eki.06			

Örgüt ile devletin arasında giderek artan çatışmalarda Hindistan'ın arabuluculuk yaptığını da belirtmek gerekir. Örgütün 1987'de ülkenin başkenti olan Kolombo'da otobüs durağına yapmış olduğu saldırı sırasında 113 kişi yaşamını kaybetmiştir. Bu saldırının sonrasında devletim topyekün saldırıya geçtiği görülmüştür. Ancak Hindistan'la bir uzlaşma zeminin hazırlanmasına çalışılmıştır. 1987 yılının sonlarına doğru Sri Lanka ile Hindistan'ın arasında imzalandığı görülen anlaşma neticesinde Hindistan Sri Lanka'ya Barış Koruma Gücü (HBKG) göndermiştir. Örgütün, Hintli birliklerin adaya gelmesi ile iyi niyetin bir göstergesi olarak silahları HBKG'ye teslim ettiğini belirtmek gerekir. Ancak LTTE'nin, kendine karşı yapmış olduğu eylemlerin sonrasında HBKG'ye karşı eylemlere başlamıştır. HBKG oluşumunun binden fazla askeri kaybetmesi, oluşumun kendi sınırlarına çekilme kararı almasına neden olmuştur.²⁰²

Barış görüşmesinin ikincisi 1989 yılının Mayıs ayında Sri Lanka'nın Başkenti olan Colombo'da yapılmıştır. Yeni başkan olan Ranasinghe Premadasa, seçimin ardından görüşmelere başlamıştır. Yapılan bu görüşmelerde LTTE temsilcilerinin, "Hindistan Barış Gücü"nden duydukları sıkıntıları gündeme getirmişlerdir. Barış görüşmelerinden herhangi bir sonucun çıkmaması, daha ziyade LTTE dışında bulunan Tamil milliyetçi gruplarının aleyhinedir. Bunun nedeni de EPRLF ve TULF'nin lider kadrosunda bulunan isimler bu süreç içinde LTTE tarafından öldürülmüştür. Böylelikle bir anlamda, LTTE müzakereler sırasında kendinin dışında müzakerelere gelecek bir temsilci bırakmadığı görülmüştür. Müzakerelerden olumsuz bir neticeyle ayrıldığı görülen LTTE'nin özellikle de intihar saldırıları aracılığıyla eylemlere başladığını belirtmek gerekir.²⁰³

²⁰²Yılmaz, a.g.e., ss. 62-65.

²⁰³Çınar, a.g.m., s. 37.

1991- 1993 yıllarının arasında şiddetli çatışmaların yaşandığı Sri Lanka'da, 1994'de yeni seçilen devlet başkanıyla yeni bir döneme girilmiştir. 1995 yılının Ocak ayı içinde ateşkes sağlanmıştır ancak fazla sürmemiştir. En kapsamlı çözüm süreci olduğu görülen 1995'de devlet başkanının yalnızca silahlı karşı koymayla terörün çözülemeyeceğini açıklamasıyla Tamillere hakların verileceği gündeme gelmiştir. Bu haklarsa;

- *“Tamillere ayrıcalıklar verilerek özerklikleri tanınacaktır”*,
- *“Sri Lanka'nın federal bir devlete / yönetime kavuşturulması”*,
- *“Kuzey ve Kuzeydoğu 8 eyalet yönetimi Tamillere verilecektir”*

olarak ifade edilebilir. Ancak ciddi tepkilere neden olan bu çözüm önerisinin devlet başkanının başarısız suikast girişimi nedeniyle gerçekleştirilememiştir.²⁰⁴

Uluslararası Kuruluşların Sri Lanka'daki çatışmaların bitmesi ve barışın sağlanabilmesi için büyük çabalar harcamışlardır. Hükümet güçleri ile Tamil Kaplanları'nın arasında yaşanan çatışmalar en başta ülkenin yakın komşusu olan Hindistan ardından bölgedeki devletler ve uluslararası camianın yakından izlediği bir durum halini almıştır. Bununla birlikte, Çin ve Pakistan'ın Sri Lanka Hükümeti'nin yanında bir tavır sergilemesi 2000 itibarıyla “TEKK”, savaştıkları düşmanın azminin karşısında önemli kayıplar almaya başladıkları görülmektedir. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de gerçekleşmiş olan terör olaylarının ardından, uluslararası arenada terör ve terör saldırılarına karşılık önemli konsensüs meydana geldiğini belirtmek gerekir. Dünya kamuoyu çerçevesinde terörle mücadele duygularının pekişmiştir. Uluslararası basının etkisi ile birlikte dünyada genel olarak terör ve teröristlerin karşısında büyük bir kin ve nefret duyguları hakim olmaya başlamıştır. Bu yeni ortamda Sri Lanka Devleti'nin güçlü konuma getirerek olumlu etkilendiği görülürken, Tamil militanlarının güçsüz duruma sokulup olumsuz olarak etkilendiğini görülmüştür. Sri Lanka Devleti'nin oluşan bu yenedünya düzeni kapsamında ilgili devletlerle uluslararası kuruluşlardan “Tamil Özgürlük Kaplanları Örgütü”nün terör örgütü şeklinde tanımlamaları, hareket kabiliyetlerini kısıtlamaları, örgütü yasaklayarak mal varlıklarına el konulması talep ettiği görülmüştür. Terörle ilgili gelişen olumlu havadan istifadeyle Colombo Hükümeti'nin, Tamillerin İngiltere'den örgüt bürolarının, özellikle de Londra'da bulunan örgütün uluslararası ilişkilerinin yürütüldüğü bürosunun kapatılması istediği görülmektedir. İngiltere Devleti'nin daha önceden Tamillere özerklik tanıdığı görülen planı desteklediğini açıkladığını

²⁰⁴ Karaağaçlı, a.g.m.

belirtmek gerekir.²⁰⁵ Ülkenin yoğun diplomasi trafiği sonucunda ABD ve İngiltere tarafından örgütü terörist örgütler listelerine alınmıştır.

LTTE'nin değişim dönemi 2002 ile 2005 yıllarının arasını kapsadığı görülmektedir. Bu dönemin başlarında çatışmalar durdurulmuştur ve Sri Lanka hükümetiyle Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Bu süreci izleyebilmek için uluslararası katılımlı Sri Lanka İzleme Birimi oluşturulmuştur. Bu evrede, LTTE strateji değiştirmiş ve ayrı bir devletin yerine bölgesel özerkliği savunmaya başladığı açıklanmıştır. Örgütün bu dönem içinde uluslararası ortamlarda terörizmin karşısın oluşan havanın etkisiyle birlikte elindekileri muhafaza etme düşüncesine sahipti. Bu çatışmasızlık sürecinde 2005'in sonlarına kadar güçlükle sürdürülmeye çalışılmıştır.²⁰⁶

Sri Lanka, askeri tedbirlerle birlikte görüşmeleri kullanıp terörizmle mücadele etmeye çabalamıştır. Ancak bunların pek başarılı olduğu görülmemiştir. Görüşmelerle kısıtlı istihbarat toplamış ancak kısa dönemlerde şiddeti azaltılabilmmiştir. Askeri güçlerin kullanımı da beklenen sonuçları vermemiştir. Bunun nedenleri arasında terör örgütünün gelişmiş askeri örgütlenişi, örgütün Tamil nüfus üzerinde görülen etkisi ve Kuzey Amerika ile Avrupa'daki Tamil topluluklarından alınan destekler sayılabilmektedir. Bunlar Sri Lanka güvenlik güçlerinin insan gücü ve yetenek yetersizliğiyle bilgi toplama ve koordinasyon konusundaki zafiyetleri de eklenebilmektedir.²⁰⁷

Sri Lanka'daki seçimlerle birlikte iktidara sertlik yanlıların gelişi, çatışmasızlık ortamlarının 2006 yılında bitmesine sebep olmuştur. Beklenmeyen şekillerde Sri Lanka ordusunun LTTE'ye ciddi yenilgilere başladığı görülmüştür. LTTE'nin bu saldırılara bir misilleme yapmış ve sivillere karşı eylemleri artırmıştır. Hatta bazı yerleşim bölümlerinin temel su kaynaklarını bile kesmiştir. LTTE etkisiz hale geldiği evrede yani son dönemlerde gerek terör örgütünün sivillere karşı yaptığı misilleme eylemlerinin, gerekse de gözaltındaki kayıp ve göçler sebebiyle şiddet yoğunluğunun arttığı döneme girildiğini görülmektedir.²⁰⁸ Bu sürecin ardından, başlatılan geniş çaplı askeri hareketle Sri Lanka ordusunun LTTE'yi 2009 yılında etkisiz hale getirdiğini belirtmek gerekir. Sri Lanka'nın terörizm ile mücadele çabalarının ilk dönemlerinde askeri, siyasi ve yasal tedbirlerin uygulandığı

²⁰⁵ Kitabı Sebez, a.g.e., s. 13

²⁰⁶ Demir, a.g.m., s. 155.

²⁰⁷ Demir, a.g.m., s. 46.

²⁰⁸ Chris Smith, "The Eelam Endgame?", *International Affairs*, 83 (1), 2007, pp. 69-75.

görülmektedir. Bu dönemlerde uygulanan mücadele politikası baskı ve yatıştırma şeklinde isimlendirilmektedir.²⁰⁹

Sonuçta, ABD'de 2001'deki terör saldırılarından sonra dünyanın teröre bakış açısının değişmesinden yararlanan Sri Lanka'nın, bu dönemin ardından daha fazla güçlenip, daha çok destekçi bulma çabasına girdiği görülmektedir. 2002'de Norveç'in arabuluculuğuyla Sri Lanka ve LTTE arasında mutabakat zaptı imzalanmıştır. Ancak 2003'de LTTE görüşmelere katılmamıştır. Bundan sonra yaşanan süreç içinde Sri Lanka hükümetinin kapsamlı askeri bir harekâta başlama kararı aldığı görülmektedir. 2004'de şiddetli çatışmaların neticesinde binlerce Tamil öldürülmüştür. Devletin ilk kez bu denli kararlı operasyonlar yaptığı görülmektedir. 2006'da saldırıların devam etmesiyle bine yakın sivil, güvenlik görevlisi ile iki bin beş yüz kadar da terörist ölmüştür. Bu süreç 2007'de de devam etmiştir. 2007'de üç bin beş yüz teröristle bin kadar sivil ve güvenlik görevlisinin hayatına son verilmiştir. 2008'in Sri Lanka için önemli olduğunu söylemek mümkündür. Bunun nedeni ise Sri Lanka devletinin, LTTE'nin üslerini ele geçirmesi ve örgütü köşeye sıkıştırmasıdır. Ülkede, 2009'da yalnızca Ocak ve Şubat aylarında yedi bin kişinin öldürüldüğü açıklanmıştır. Terör örgütünün, Mayıs ayının sonlarına doğru yenildiği ve silahlarını indirdiği beyan edilmiştir.²¹⁰

3.4.3. Sri Lanka'nın Terörle Mücadele Politikasının İngiltere ile Karşılaştırılması

19. yüzyılın sonlarından itibaren İrlanda sorunuyla başladığı görülen tarihsel süreç içinde İngiltere ayrılıkçı terör örgütü olduğu kabul edilen İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu (IRA) ile mücadelesi başlamıştır. 11 Eylül 2011'de ABD'de EL – Kaide terör örgütünün düzenlediği ve terörizm tarihine sofistike saldırı şeklinde geçen eylemler ile İngiltere'de dini kullanan ve dini referans aldığını belirtilen radikal grupları, ülke ve ülke dışındaki İngiliz vatandaşlarıyla İngiltere'nin çıkarlarının karşısında önemli tehdit oluşturmaktadır. İngiltere'nin tehdit değerlendirmelerinin IRA'dan ziyade EL - Kaide bağlantılı gruplarla ve bu kapsamda radikalleşme üzerine yaptığı görülmektedir.²¹¹

İngiltere, giderek artan şiddet olaylarını engellemek için, Kuzey İrlanda'da bulunan güvenlik güçlerinin sayılarını artırmıştır. Ancak 1969 - 1970'lerde, IRA'nın uyguladığı şiddet ile İngiltere'nin bölgeye asker gönderme olayının birbirlerini

²⁰⁹ Cenker Korhan Demir, "Terörizmle Mücadelede Örgütsel Yaşam Evreleri Yaklaşımı", **Güvenlik Stratejileri** Yıl: 11 Sayı: 22, ss. 131- 167, s. 155-156.

²¹⁰ Timeturk, <http://www.timeturk.com/tr/2013/01/24/sri-lanka-terorlemucadelede-turkiye-icin-iyi-bir-ornek.html> (Erişim Tarihi: 08.04.2017)

²¹¹ Süleyman Özeren ve Süleyman Demirci, **İngiltere'nin Ayrılıkçı IRA ve Dine Karşı Terörle Mücadele Politikası**, Dünya'dan Örneklerle Terörle Mücadele, Derleyen: İhsan Bal, Süleyman Özeren, Ankara 2010, s. 238

devamlı tetiklediği görülmüştür. Özellikle de 1969 yılı sonrasında bu sayının birden artış gösterdiğini belirtmek gerekir. 1969 yılında Kuzey İrlanda'daki asker sayısı 300'ken, 1970 yılında 13.000, 1972 yılında 21.000'e yükseltilmiştir²¹². İngiltere'nin terörle mücadele için özel birlikler kurduğu görülmektedir. 1941'de kurularak, 1945'de lağvedilmesinin ardından, 1952'de tekrar kurulan "SAS" bu birliklerden bir tanesidir. Tamamen askerlerden oluşturulmuştur.²¹³

İngiltere'nin çıkardığı Terör Önleme Yasası'nın IRA'yı etkilediğini belirtmek gerekir. Bu uygulamalar sebebiyle İngiliz hükümeti ile IRA görüşmelere başlamıştır ve 1974'de IRA ateşkes ilan edilmiştir. Ateşkes sonrasındaki görüşmelere bakıldığında, hapishanelerdeki IRA militanlarına diğer mahkumlardan ayrı tavizlerin verilmesi, Katolik mahallelerinin IRA'nın Olay Merkezi kurması gibi bazı hakların tanındığını da belirtmek gerekir²¹⁴. Yapılan ateşkesin 1975'de bozulmasının ardından, Katolik mahallelerinde yüksek seviyelerde korunaklı karakolların inşa edildiği görülmektedir.²¹⁵ Bunların yanında Londra Hükümetinin 1976 yılının başlarından sonra Kuzey İrlanda'da askeri birliklere takviye amacıyla SAS'a ait askerleri bu bölgeye gönderdiği görülmüştür. Bu birliklerin Armagh eyaletinde, öncelikle devriye, gözetleme ve istihbarat faaliyetleriyle görevlendirilmiştir. Bunların yanında diğer güvenlik güçlerinden ihtiyaç duyulması, talep edilmesi ve eğitilmesi için kullanıldığını belirtmek gerekir. Ancak bir yıl geçmeden SAS, aktif askeri görevlerde ve Armagh dışında operasyonlara başlamıştır. 1980'lerde siyasi çözüm arayışlarının devam ettiği ve IRA örgütüne karşı politik süreçlerle ateşkes ilan edildiği görülmektedir. 1981 yılında Katolik İrlandalı Bobby Sands, cezaevi şartlarını protesto etmek için açlık grevine başlamış. Sinn Fein o zamanlarda İngiliz Parlamentosu Kuzey İrlanda için ayrılan sandalyenin boşalması fırsat bilerek Bobby Sands'ı seçimlere aday gösterilerek; milletvekilliğini kazanmasını sağlamıştır. Bobby Sands de milletvekili olmuş ancak açlık grevi neticesinde cezaevinde hayatını kaybetmiştir. Ardından Bobby Sands'le birlikte açlık grevine giren dokuz protestocunun da hayatını kaybetmesinin üzerine IRA ve Sinn Fein bu olayı propaganda hareketine dönüştürerek harekete geçmiştir. Bu olayın ardından IRA'nın

²¹²Sedat Laçiner, İngiltere, *Terör Kuzey İrlanda Sorunu ve İnsan Hakları*, Avrasya Bir Vakfı Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ankara, 2001, s. 16.

²¹³Osman Metin Öztürk, "Avrupa Ve Ortadoğu Ülkelerinin Terör Karşısındaki Konumları", Ü. Özdağ Ve O.M. Öztürk (Ed.), *Terörizm İncelemeleri Teori Örgütler Olaylar*, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara, 10, *Jeopolitik-Stratejik-Terör Dizisi*: 3, 2000, 134 – 175, s. 151.

²¹⁴Şenocak, a.g.e., ss. 82-84.

²¹⁵Hasan Emre Şenocak, *Avrupa Terör Örgütleri ve Ülke Politikalarına Yansımaları*, Ankara, Platin Yayınları, 2006, s. 83.

intikam almak için hızla eylemsel sürece girmiştir. Sin Fein de takip eden seçimlerde yüzde 15 oy almış ve büyük bir zafere imza atmıştır.²¹⁶

İngiltere Terörü Önleme Yasası ile Kuzey İrlanda Olağanüstü Koşullar Yasa'larını çıkartarak uygulamaya koymuştur. Bu uygulamalar sebebiyle uluslararası kamuoyundan ciddi tepkiler almıştır. AİHM'nin özellikle de, gözaltı sürelerinin hakim veya savcı kararı olmaksızın uzatılmasının uygun olmadığı şeklindeki kararları vardır.²¹⁷ Terörizmle mücadele konusunda demokratik ilkelere uyulmamasının siyasal tahribatlara neden olması, uzun süren olumsuz etkilerin meydana gelmesini sağlamıştır.²¹⁸

Son olarak IRA, 1972'de Libya'yla kurulan ilişki ve 1974'de SSCB ile kurulan irtibatla, SSCB silahlarının bölgeye getirdiğini de aktarmak gerekir. Kıtık olaylarının ardından gerçekleşen göçler sebebiyle Avusturalya ve ABD'de İrlanda lobileri kurulmuştur. Bu devletlerin de Kuzey İrlanda'nın sorununda taraf oldukları görülmüştür. ABD'de kurulan Kuzey İrlanda Yardım Derneği'nin 1969 ile 1981 yıllarının arasında 5 milyon dolar kadar yardım ettiği görülmektedir.²¹⁹ İngiltere hükümeti, ABD'yle görüşüp, bu derneğin IRA'ya yardımı engelleme, Libya'ya karşılık, uluslararası girişimlerde bulunup baskı oluşturulmasını sağlamaya çalıştığı söylenebilir.²²⁰ Kuzey İrlanda sorunu gerek güvenlik uygulamalarında gerekse de hukuki uygulamalar sebebiyle uluslararası kamuoyundan sıklıkla tepki aldığı görülen İngiltere'nin, barış süreci içinde, taraf olmayan devletlerden arabulucu görevlendirilmesiyle, uluslararası ortamda yürütmüş olduğu politikanın meşruluğu ve desteği sağlanmıştır.²²¹

Sri Lanka Hükümeti "*etnik ayrılıkçı örgüte karşı, şiddet kullanarak şiddet unsurunu yok etme metodu*" kaynaklara Sri Lanka modeli şeklinde geçmiştir. 2009 yılının sonrasında Tamillerin genellikle bulunduğu adanın kuzeyinde tam kontrolü sağlayabilen Hükümet Güçleri'nin, LTTE'nin eskiden hakim olduğu bölgelere giriş ve çıkışlara izin vermediklerini belirtmek gerekir. Buradaki Tamillere hükümet güçleri baskıyı arttırdığı görülmüştür. Bununla birlikte bu bölgedeki siyasetçi ve

²¹⁶Hamit Emrah Eriş, "IRA(İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu)", Terörizm İncelemeleri, Derleyen: Ümit Özdağ, Osman Metin Öztürk, Asam Yayınları, Ankara 2000, s. 352.

²¹⁷Cenker Korhan Demir, Sebeplerinden Mücadele Yöntemlerine Avrupa'da Etnik Ayrılıkçı Terörizmin Analizi; PIRA, ETA, PKK, Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, 2010, s. 189. **(Yayımlanmış Doktora Tezi).**

²¹⁸Taner Tavas, "Terörizm: Psikolojisi ve Hedefleri", Ü.Özdağ Ve O.M. Öztürk (Ed.), Terörizm İncelemeleri Teori Örgütler Olaylar, Ankara, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, **Jeopolitik-Stratejik-Terör Dizisi**: 3, 2000, 16-28., s. 25.

²¹⁹Şenocak, a.g.e., s. 102.

²²⁰Öztürk, a.g.e., s. 157.

²²¹Ergün Deligöz, IRA Terör Örgütünün Dil Politikası, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, 2015, s. 84, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).**

gazetecilerin zor koşullarda yaşadığı belirtilmiştir.²²² Demokrasi bağlamındaysa, sorunların öncül nedenlerinden olduğu görülen temsil sorununun, Sri Lanka'da hala çözülmüş değildirler. Sri Lanka'nın 1972'de başkanlık sistemine geçmesiyle beraber, yüzde 30 oy kapasitesi olduğu görülen Tamiller'in, Sinhaleselerin sayısal çokluğuna boyun eğmeyi zorunda kılmıştır. Mahinda Rajapaksa başkan olduğu 2005'den bu tarafa, devlet kademelerinde bulunan akrabaları arttırmıştır. Devlet kademesinde bulunan önemli 94 kuruluşta Rajapaksa'nın akrabaları vardır. Rajapaksa'nın üç kardeşiye savunma bakanlığı sekreterliği, parlamento sözcülüğü ve ekonomi bakanlığı görevlerini yürütmektedir²²³. Anlaşıldığı üzere, Sri Lanka Hükümeti'nin çatışmanın siyasal ekonomik ve kültürel nedenlerinin dönüşümüyle ilgili eylemlerin olmadığı iddia edilmektedir. Son olarak 11 Eylül'ün ardından Tamil Sorunu'nun şiddet boyutunun ortadan kaldırıldığı görölse de Tamil Sorunu'nun ekonomik, siyasal ve kültürel nedenleri dönüştürülemediğidir.²²⁴

Önceden örgüt ile her şekilde görüşmeye karşı çıktığı görülen Ranil Vikran Singhe öncülüğünde Milli Birlik Partisi'nin, 5 Aralık 2001 tarihinde yapılan seçimler esnasında, sorunları diyalog ve müzakereyle çözeceğiyle ilgili seçim beyannamesi yayınlamıştır. Sri Lanka hükümeti sorunu barışçıl yöntemlerle çözüme isteğinin bir neticesi olarak, 2002'de Norveç'in arabuluculuğuyla LTTE ile Sri Lanka hükümetinin arasında ateşkes antlaşması yapılmıştır. Ateşkesin ardından barış görüşmeleri başlamıştır. Hükümet tarafından Tamillerin yaşamış olduğu bölgelere uygulandığı görülen ekonomik ambargo kaldırılmıştır. Hükümet, bununla birlikte yerinden edilen Tamillerin geri dönmesi için bazı politikalar geliřtirmişlerdir²²⁵. Görüşmelerin neticesinde tarafların, ülkede federal yapının oluşturulabilme konusunda anlaşmıştır. Bununla birlikte tarafların arasında ilk defa tutsak değişimleri yaşanmıştır ve hükümetin kuruma uyguladığı ambargo da kaldırılmıştır. Bu antlaşma, muhalefet ve cumhurbaşkanı partilerinin tepkisine sebep olmuştur. Muhalefetin, ateşkesin imzalanmasını eleştirdiğini de belirtmek gerekir. LTTE de hükümetin atmış olduğu adımları yeterli bulmamış ve bu adımların yirmi senedir devam eden savaşın yıkıcı etkisini telafi edebilecek düzeylerde olmadığını belirtmişlerdir. Barış görüşmelerinin tarafların katı tutumlarından dolayı tıkanığı ve Tamil temsilcilerinin, 2003'te görüşmelerden çekildiğini belirtmek gerekir. Tarafların katı tutumları, Norveç'in

²²²Ganguly, Meenakshi, Sri Lanka Takes the Wrong Road to Peace, <http://www.hrw.org/news/2011/05/17/sri-lanka-takes-wrong-road-peace>, (Erişim tarihi: 12.11.2011),

²²³McFarland, Maria, "Opinion: Wikileaks and US frustrations in Sri Lanka", <http://www.hrw.org/news/2010/12/16/opinion-wikileaks-and-us-frustrations-sri-lanka>, (Erişim tarihi: 12.11.2011).

²²⁴Çınar, a.g.m., s. 54.

²²⁵Josh Linden, "After the Tigers: Moving Beyond the Legacy Violence in Sri Lanka". **Michigan Journal of Public Affairs**, 2009, Volume: 6, ss. 1-30, s. 12.

arabuluculuk görevlerini askıya alışı ve çatışmaların yeniden başlamasına sebep olmuştur. Tamil Kaplanları'nın, 1 Kasım 2003 tarihinde bir bildirge yayınlayarak kalıcı barışın sağlanabilmesi için nelerin yapılması gerektiğini aşağıdaki gibi açıklamıştır.²²⁶

“1. Örgütün hâkim olduğu bölgelerde Tamiller tarafından geçici bir devlet kurulacak”.

“2. Geçiş döneminde kuzeydoğu bölgelerinde özerk bir yönetim oluşturulacak”.

“3. Geçiş dönemi 5 yıl sürecek, sürecin sonunda bölgede genel seçimler yapılacak ve bağımsız insan hakları komisyonu oluşturulacak”.

Örgütün bu önerisinin hükümet tarafından kabul edilmediğini belirtmek gerekir. Bunun neticesinde iki tarafın arasında yaşanan çatışmalar hiddetlenerek devam etmiştir. Hükümet güçleri ve LTTE arasında çatışmalar devam ederken, 2004 yılının Aralık ayı içinde Güney Asya ülkelerinde büyük kayıplara sebebiyet veren bir tsunami felaketi yaşamıştır. Felaket neticesinde 35 bin kişi ölmüştür, 600 bin kişi de yerinden olmuştur ve milyarlarca dolarlık maddi kayıplar yaşanmıştır. Tamil gerillaları kontrolünde bulunan kuzeydoğu bölgelerinde 20 bin kişi ölmüştür. Binlerce insanın yaralandığı ve büyük maddi bir yıkımın yaşandığı görülmüştür. Dolayısıyla 2004'deki tsunami felaketinin, LTTE'yi zayıflattığını da belirtmek gerekir. 2005 yılının Ocak ayına gelindiğinde, örgütte fikir ayrılıklarının yaşanmaya başladığı görülmüştür. Sri Lanka hükümetiyle devam ettirilen görüşmelerden sonuç alınamamasından dolayı, doğu bölgesi komutanı Albay Karuna Amman, emrinde bulunan yaklaşık 6.000 militanı ile beraber örgütten ayrılmıştır. Yaşanılan bölünmeler, örgütün hem insan gücü hem de motivasyon bakımından olumsuz olarak etkilediği görülmüştür. Bununla birlikte 2005'de, Sri Lanka dışişleri bakanı Lakshman Kadirganar suikast sonucunda öldürülmüştür. LTTE bu saldırıda sorumluluğu üstlenmemiştir²²⁷.

Bununla birlikte Sri Lanka hükümetinin, yapılan her çeşit şiddet faaliyetlerini LTTE'nin yaptığını iddia etmiştir ve uluslararası toplumu arkasına almayı başarmıştır. 17 Kasım 2005 tarihinde cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılmıştır. Bu seçimleri Mahinda Rajapaksa kazanmıştır. Tamiller'in, bu seçimi boykot ettiğini belirtmek gerekir. Bölünmenin ardından zayıflayan örgüte karşı Sri Lanka hükümetinin, her çeşit uzlaşma girişimini rafa kaldırıp, LTTE'yi yok edebilecek bir

²²⁶Yusuf Çınar, *Kimlik ve Etnik Çatışma: Tamil Örneği*, Uluslararası Kültürel Araştırmalar Merkezi, Ukam Yayınları, 2015, ss. 10-11.

²²⁷ Research Paper, *War and Peace in Sri Lanka*, 09/51 (5 June 2009). ss. 1-80, s. 13.

dizi politika izlediği görülmüştür. LTTE'yi izole etmek ve şiddete dayanan Sri Lanka politikasının, çok sayıda insan hakları ihlalini de beraberinde getirdiğini belirtmek gerekir. Sri Lanka hükümetinin öncelikli olarak 2006 yılı sonu itibariyle ateşkese resmen son verdiği görülmektedir. Çatışmaların şiddetlenmesi sonucunda, ülkedeki birçok sivil toplum kuruluşu ve demokratik kitle hareketleri bir araya gelerek I.P.R.S. isminde bir barış inisiyatifi oluşturulmuştur. Şiddetin bitmesi, anayasanın hemen değiştirilmesi, azınlık haklarının korunması gibi talepleri dile getiren bu girişimin, aşırı milliyetçilerin propaganda ve baskıları sonucunda başarısızlıkla sonuçlandığı görülmektedir.²²⁸

²²⁸ Çınar, a.g.e., s. 11.

SONUÇ

Küreselleşme ve güvenlik anlayışını arasında yakın bir etkileşim ve ilişki vardır. Küreselleşme kapsamında değişen koşullar ve bunun neticesinde meydana gelen istikrarsızlık ve belirsizlikler güvenlik çalışmaları alanındaki öncelikli araştırma konularından olmuştur. Güvenliğin artan şekilde küresel şebekelerde yapılanmaya başlaması ile beraber, güvenlik kavramının genişlemesi ve yeniden kavramsallaştırılmasının gerektiği fikri, küresel ve küreselleşme değişim süreçlerinin etkilerini açık duruma getirmiştir. Bu kapsamda uzun süredir küreselleşme süreçlerinin düşünsel planlarda göz ardı edilmesine neden olan geleneksel güvenlik anlayışının ileri gelenlerinin bile, bugün küreselleşmenin günümüzde ve gelecekte güvenlik meselelerinde büyük etkilerinin olduğunu kabul edilmektedir.

Güvenlik kavramı egemen bir alanda hayati çıkarların korunması şeklinde ifade edilmektedir. Ülkesellikle güvenliğin arasında yakın bağın kurulduğunu söylemek mümkündür. Ancak söz konusu bu ülkesellik boyutunun küreselleşmeyle birlikte açıkça sorgulanmaya başladığı ve geleneksel anlamda farklı kurum/kuruluşların sorumluluk alanı olarak görülen dış ve iç güvenlik arasında görülen ayrımın tartışmalı bir konuya dönüştüğünü söylemek mümkündür. Küreselleşme dış ve iç sorunların iç içe geçmişliği sağlayarak devletlerin dış ve iç güvenlik sorunlarının kesiştiği bir alanda faaliyet göstermelerine sebep olmuştur. Küreselleşmenin etkisiyle dış ve iç güvenliğin arasında etkileşimin arttığı görülürken, ordu ile polis arasındaki ayrım çizgisinin belirsiz duruma gelmesi ve bu kapsamda devletin yasal sınırlarının sembolik bir anlam taşıması örnek olarak verilebilir. Güvenliğin dış ve iç sınırlarının arasında ayrım çizgilerinin belirsizleşmesi, güvenlikle küreselleşmenin arasındaki ilişkinin anlaşılmasında önemli bir nokta olmuştur.

Ülkelerin arasındaki sınırların politik, teknolojik, kültürel ve ekonomik olarak aşınmasını kapsayan küreselleşme sürecinin, geleneksel toplumlarda bireyci ve ben merkezci piyasa kültürünün olumsuz etkilerine neden olduğu görülmüştür. Küreselleşme, değerleri, dili ve yaşam biçimlerinin değiştirip yerel kültürel özellikleri dönüştürmektedir. Bu kültürler, kendilerini tekrar üretme yeteneğini negatif olarak etkilemektedir. Böylelikle küreselleşme ve homojenleştirici eğilimleri kapsamında mevcut olan kimlikler istikrarsızlaştırmıştır. Ayrıca yerel kimliklerin direnişlerini de teşvik etmiştir. Yerel kimliklerin güçlenmeleri, gücün geleneksel merkezi olarak devlete yönelik giderek artan eleştirel duruş ile de yakından bağlantılıdır. Böylece ulus devlet, kendini hem aşağıdan hem yukarıdan zorlayan küreselleştiren ve yerelleştiren baskılara maruz kalmıştır.

Güvenliğin çerçevesinde genişlemesini yalnızca Soğuk Savaş'ın rekabetinin bitmesiyle ilişkilendirmek doğru değildir. Terörizmin, ulus aşırı suç ve çevresel bozulmalar gibi tehditlerin küreselleşme sebebiyle yoğunluk kazandığı görülmektedir. Küreselleşmenin etkisi ile güvenlik kavramının genişleme durumu, güvenlik tanımı ve güvenlik arayışlarının savaş alanlarından ziyade, geleneksel olmayan güvenlik tehditlerinin karşısında geleneksel olmayan alanlarda olacağı anlamını taşımaktadır. Öyle ki devletlerin güvenlik kavramını nasıl algıladığı ve Soğuk Savaş'ın ardından gelen dönemde nelerin güvenlik altına alınmasının gerektiğinin nasıl belirleneceğinin ulusal düzeyde askeri güvenliğin ötesine genişlediğini belirtmek gerekir.

Güvenlik olgusu, insanların hayatında bir ihtiyaç olarak ortaya çıktığı görülmektedir. İnsanların sosyal hayata yönelme sonucunda farklılaşan ve sonrasında kapsamı genişleyen bir olguya dönüşmüştür. Soğuk Savaş'ın sona ermesi neticesinde oluşturduğu görülen sistemik kırılmaların, güvenlik kavramının anlamını genişletmiştir. Güvenliğin boyutları ve kapsamının genişlemesinin yanında aktörlerin de çeşitlendiği görülmektedir. Klasik güvenlik paradigmasında askeri güce öncelik verilme durumunun, güvenlik alanındaki dönüşüm ve değişimi açıklamada başarılı olamadıkları görülmüştür. Güvenlik olgusunun dönüşüm ve değişimi, yeni güvenlik çalışmalarını gündeme getirmiştir. Klasik askeri odaklı güvenlik paradigmasının göz ardı ettiği sorunlara odaklanan yeni güvenlik yaklaşımları, güvenlik olgusunun konu ve aktör nezdindeki tekeli kırmıştır. Liberalizm devletin görevinin insanların can ve mallarını koruyabilmek için güvenli bir ortam hazırlamak olduğunu savunmaktadır.

Güvenlik olgusunda oluşan dönüşümlerle beraber yalnızca askeri ve siyasi konuları güvenliğin merkezine yerleştirdiği görülen realist akımın sorgulamaya açıldığını belirtmek gerekir. Yeni güvenlik yaklaşımları kapsamında kültürel, toplumsal, ekolojik ve ekonomik güvenlik hatta biyogüvenlik ve temelde insan güvenliğinin bir norm olarak dünya gündemine yerleştiğini belirtmek gerekir. Çok boyutlu hale gelen yeni güvenlik olgusundaki kavramsallaştırma uygulamaları artmıştır. BM evrensel bir örgütlenme şeklinde değişim ve dönüşümü yakalamıştır. Olanakları zamanla sınırlı kaldığı görülse de 1992'de açıkladığı yeni güvenlik algısını söylem ve eylemlerine yansıtmıştır. Bu anlamda BM, norm bir girişimcisi şeklinde hareket etmektedir. Dünya kamuoyunun da böylelikle dikkatini çekebilmiştir. Güvenliğin küresel anlamda farklı boyutları ile tartışma ve küresel yönetimle küresel sivil toplumun öncelenmesinin önemli gelişmeler olduğunu söylemek mümkündür. Devamlı bahsi geçen, yeni ve eskiyi aynı anda kapsayan

yeni dünya düzeninin salt devlet eksenli düşünülmesinin toplum ve insan güvenliği ön plana çıkarılıp analiz edilme durumu bu paradigma dönüşümünün insanlık için önemli artışı olmuştur. BM'nin rolünün bu anlamda oldukça önemli olduğu ve küresel güvenliğin sağlanması konusunda bir dönüm noktası yarattığı görülmüştür.

Sri Lanka, Hint Okyanusu'nun incisi şeklinde isimlendirilen yeşil bir çay adasıdır. Doğu Afrika, Batı Asya ile Güneydoğu Asya'nın arasında bulunan antik İpek Yolu üzerinde oluşu, eski tarihlerden bu güne stratejik konumunu muhafaza ettirmesine katkı sağlamıştır. Dini ve etnik yapısıyla da bir mozaik niteliği taşımaktadır ve bu özellikleriyle Türkiye'yle ortak noktası çoktur. Sri Lanka'daki etnik çatışmalar, bağımsızlığın ardından devlet mekanizmalarındaki Sinhala ağırlığının artmasıyla başlamıştır. Sinhalalar, Tamillerin önemli yerlere gelmesi ve devlet kademelerindeki çalışmaları engellemesi, Sri Lanka'nın iç savaşa sürüklenmesine neden olmuştur.

Sri Lanka Hükümeti, Tamillerin kültürel farklılıklarını kabul etmemiştir. Sinhala üst kimliğinde bazı kurallar dayatmışlardır. Sinhala toplumunun Mahavamsa mitinden fazlasıyla etkilenmesi neticesinde Tamilleri kendi topraklarını işgal eden işgalciler şeklinde görüşü, Sinhalalar ve Tamillerde toplumsal kinin temelini oluşturmuştur. Sinhalalar Budizm'i kutsarken, Hindu olan Tamilleri işgalci olarak görüşü, iki etnik grubun arasında toplumsal kinin canlı kalmasına neden olmuştur. Mahavamsa gibi dinsel mekanizmaların, geçmişte yaşanan istenmeyen olayların kuşaktan kuşağa aktarılışına neden olmuştur. Böylelikle, Mahavamsa her iki etnik grubun birbirine karşı kinlerini, canlı tutmalarına neden olmuştur. Sri Lanka'da devlet güçlerinin, ülkenin doğusu ve kuzeyini kontrol ettiği görülen dünyanın en azılı terör örgütlerinden biri olarak tanınan ayrılıkçı Tamil Kaplanları ile 26 sene mücadele etmiştir. Her iki tarafın saldırılarında okullar, hastaneler, pazar ve yerleşim yerleri bombalanmıştır, yıkılmış, yakılmıştır, ekonomi bozulmuştur. Ülkenin en önemli geçim kaynağı olduğu görülen turizm olumsuz olarak etkilenmiştir. Etnik grupların siyasallaşma süreci içinde dış güçlerin sağladığı desteğin önemli bir faktör olduğu görülmektedir.

Değişen konjonktür, amaçlardaki belirsizlik ile kullanılan terör yöntemleri sebebiyle, Hindistan gibi dış güçlerin desteklemediği TEKK'le bölgesel güçlerin arasında kurulan ilişkilerin koşullarına göre değiştiğini ve kırılğan bir zeminde yapıldığı görülmektedir. 2009 yılının başlarında, yenedünya düzeninin ortaya çıkması Sri Lanka Hükümeti'nin hız kazandırdığı operasyonlardan sonra çatışmalar, hükümetin kesin zaferiyle sona ermiştir. Sri Lanka'nın diğer ülkelerin erişebilmek için çabaladığı amaca ulaşmayı başarmıştır. Kısacası uzun vadeli ve ölümcül bir

terörizm ile ayaklanmayı birleştiren ve etkin yarı konvansiyonel askeri kabiliyetlere erişildiğinde daha tehlikeli olabilecek bir grubun karşısında zafer kazanmıştır.

Batı çatışma yönetimi metodu, çatışmaların dönüştürülmesinin kişilerin eğitimle mevcut olacağını belirtmiştir. Ancak, Sri Lanka'da Tamil Sorunu müzakereleri aracılığı ile çözülemediğini belirtmek gerekir. Bunun en temel nedeni Sri Lanka Hükümeti'nin vatandaşı olanlara fırsat eşitliği sağlamamasıdır. Eğitim konusunda hükümetin üniversitelere giriş sistemini 1974'da değiştirerek bölgesel kota sistemini getirmiş ve bölgelere belirli öğrenci kotaları koyulmuştur. Bu eğitim sisteminden en fazla yararlananlar ise Sinhaleseler olmuştur. Sinhaleseler'in nüfusun genelini oluşturma ve kuzey bölgelerin dışında bulunan bölgelerde çoğunluk olmaları nedeniyle, üniversiteye en fazla öğrenci gönderenin de Sinhaleselerin olması için sistem ayarlanmıştır. Çünkü bu sistemde başarı veya öğrencilerin çalışkan oluşunun temel alınmasından ziyade, öğrencilerin etnik gruplara göre ödüllendirilme sistemine dönüşmüştür. Bu sistem, başarılı olan Tamil kökenli öğrencilerin çoğunun eğitimini yarıda kalmasına ve kotaya takılmaları nedeniyle birçok Tamil okuldan atılmasına neden olmuştur. Bu fırsat eşitsizliğinin Tamil Sorunu'nun daha fazla derinleşmesine neden olduğu görülmektedir. Tamil Kaplanları'nın kendilerine katılacak isyancı sıkıntısı çekmeme durumu, müzakerelerin sıklıkla silahlı çatışmalar aracılığıyla kesilmesi ve müzakerelerin başarısız olmasında Sri Lanka Hükümeti'nin yanlış politikaları sonucu işsiz ve eğitimsiz kalan Tamil gençleri büyük rol oynamıştır.

Sri Lanka Hükümeti'nin, LTTE'yi ortadan kaldırabilmek için sivillere zarar vermeyi bile göze aldığı görülmektedir. Bu hususta bölge ülkeler ve uluslararası toplumun, Sri Lanka'yı uyarmakla yetinmesi de eleştirilmesi gereken bir konudur. Başka bir ifadeyle, ulus devlet anlayışının, 11 Eylül terör eylemlerinin intikamını Afganistan'daki Taliban ya da El Kaide'den değil de Sri Lanka'da bulunan LTTE'den aldığını ve bu görevleri Sri Lanka ulus devleti başarıyla yerine getirdiğini söylemek mümkündür. 11 Eylül sonrasında yaşanan gelişmelerin, Sri Lanka ile LTTE arasında süren müzakere sürecini sonlandırıp Sri Lanka Devleti'nin orantısız güç kullanımını kolaylaştırmakta yardımcı olmuştur. 11 Eylül sonrasında ulus devletin güçlenmesinin müzakereler sırasında Sri Lanka devletinin lehine olduğu görülmüştür. Hükümet askeri gücünü ön plana çıkarmıştır. LTTE'nin bağımsızlık söylemlerine ağırlık verdiği ve bunun neticesinde Hükümet temsilcilerinin, sorunu müzakere etmekten ziyade, LTTE'nin bir terör örgütü olduğu dış dünyaya ispatlanmaya çalışılmıştır. Tamil Sorunu'nun müzakareyle çözülememesinin önemli nedeni, tarafların müzakere süreçlerini iç kamuoyunun beklentileriyle beraber yürütmeye çalışmasıyla

müzakerelerin her iki taraftan suistimal edilmesidir. Diğer bir deyişle müzakerelerin tarafları olduğu görülen Sri Lanka Hükümeti ile LTTE temsilcilerinin, müzakereleri militarist zihniyet ile yönlendirdiklerini söylemek mümkündür. Bunun neticesinde müzakerelerin tıkandığı zamanlarda her iki tarafın da güçlerini silaha sarılıp gösterme yarışına girişilmiştir. Uluslararası örgütlerin müzakerelerin devam etmesiyle ilgili baskılarının yetersiz kalışı, çatışmaların olumlu sonuçlanması engellenmiştir.

Sri Lanka'da yaşanan etnik çatışma, bağımsızlığın ardından devlet mekanizmalarındaki Sinhalese ağırlığının artmasıyla başladığı görülmüştür. Sinhaleselerin, Tamillerin önemli yerlere gelmesi ve devlete ait kurumlarda çalışmalarına engel olması, Sri Lanka'nın iç savaşa sürüklenmesinin en önemli nedenidir. Sri Lanka Hükümeti, Tamillerin özellikle kültürel farklılıklarını kabul etmemiştir. Sinhalese üst kimliği kapsamında bazı kurallara tabi tutmuştur. Sinhalese toplumu Mahavamsa mitinden etkilenmesinin sonucunda, Tamilleri işgalciler olarak görme durumları, Sinhaleseler ve Tamillerde toplumsal kinin temelini oluşturmuştur. İki etnik grubun arasında toplumsal kin canlılığını uzun süre korumuştur. Mahavamsa gibi dinsel mekanizmaların, geçmişte yaşanan istenmeyen olayların kuşaktan kuşağa aktarılmasına neden olduğu görülmektedir. Böylelikle, Mahavamsa her iki etnik grubun birbirlerine karşı olan kinlerini, canlı tutmalarına neden olmuştur. Sonuç olarak Sri Lanka'daki iki önemli etnik grubun arasında hiçbir zaman birliktelik sağlanamamıştır. Özellikle İngilizlerin, sömürgecilik döneminde merkezi bir hükümet oluşturdukları görülse de Tamiller ile Sinhalaları birleşik bir yönetimin altında bir araya getirmekte başarısız olmuşlardır.

Edinilen bilgiler neticesinde Sri Lanka'nın terörle uzun yıllar savaşmasının temel nedenlerini aşağıdaki gibi sıralayarak araştırma sorusu da cevaplanmış olacaktır:

1. Bir Ada ülkesi olduğu görülen Sri Lanka'da Tamiller'in güvenli bölgesinin olmaması ve konum olarak denize bakması halkın bir anlamda sıkışmasına neden olmuştur.
2. Belli bir coğrafi bölgede devlet olarak davranma, yeterince askeri güç bulundurmadan yerleşik yaşama geçip; coğrafyayı savunmaya başlamaları, gerilla olmadan kaynaklanan avantajın yitmesine sebep olmuştur.
3. Sri Lanka'nın sürekli stratejik hatalar yapan liderleri olmuştur.

4. ABD'de yaşanan 11 Eylül saldırılarının sonrasında Sri Lanka ordusuna yaptığı teçhizat, eğitim ve teknik yardımla Tamillerin finans kaynaklarının kurutulma durumu söz konusudur.
5. Sri Lanka'da hırslı ve güçlü siyasi liderlik beraberinde otonomi kabul eden hükümeti getirmiştir. Bu hükümetle barış görüşmelerinin tıkanma durumu ve hükümetin askeri operasyonlar için güçlü bir meşruiyet kazanması durumu karmaşıklştırmıştır.

Bugün gelinen noktada şiddetin durduğunu söylemek mümkündür. Bunun sadece görüntüden ibaret olduğunu düşünenler vardır. Sri Lanka devleti hala zaferi yaşamaktadır; oysa askeri zaferin çatışmanın çözümlendiği anlamını taşımadığını belirtmek gerekir. Sri Lanka vatandaşlarının büyük operasyon esnasında kaybettikleri demokratik haklarına şiddetin bitmesinin karşısında ulaşmış değildirlir. Şiddet dursa bile Tamillerin tamamen pes etmediğiyle ilgili inançların sürdüğü görülmektedir. Bir dönem devlet için müzakereleri yürüten eski Bakan Austin Fernando'nun savaş bitmedi şeklindeki söylemini de gözardı etmemek gerekir. Ülkede halen vatandaşlık verilmediği görülen Tamillerin olması ve oy dahi kullanamayan Tamiller'in gelecekleri konusunda tedirginlik yaşamaları söz konusudur. Tamil Kaplanları'nın yok edilmesinin karşısında Tamiller bugün geçmişten daha rahat değillerdir. Anayasal eşitsizliğin devam etmesi bunun en büyük nedenidir.

Tamil halkının anadilini kullanamaması, fırsat eşitliğinden faydalanamaması önemli ayrılıkçı politikalarındandır. Bu yönüyle Sri Lanka'nın ilerleyen dönemlerde yeni isyancı bir hareketle karşılaşması muhtemeldir. Kutuplaşmanın sona ermesinin en önemli şartı toplumsal uzlaşmadır. Ülke dışında örgütlenme yapısının sağlam olduğu görülen Tamil diasporasının da, varlığının sebebi olan davalardan vazgeçecek gibi görünmediğini belirtmek gerekir. Yeni yetişen Tamil gençlerinin kulaktan kulağa baba ve abilerinin devlet güçlerinin karşısında efsaneleşen ve kahramanlık hikayeleriyle büyüdükleri göz ardı edilmemelidir. Bu gençlerin iletişim çağının imkanlarını kullanıp kendi tarihleri ve kendileri tarafından meşru bir kurtuluş ve bağımsızlık savaşı olarak niteledikleri Özgürlük Kaplanları'nın mücadele tarihini benimseyecekleri gün gibi ortadadır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ACAR Ünal ve URHAL Ömer, *Devlet Güvenliği İstihbarat ve Terörizm*, Adalet Yayınları, Ankara, 2007.

ACAR Ünal, *A'dan Z'ye Terörizm*, Kripto Yayınları, Ankara, 2010.

AĞCA Fehmi, *AB'nin Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye'nin Konumu*, Papatya Yayıncılık, İstanbul, 2010.

ALKAN Necati, *Gençlik ve Terörizm*, Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi Şube Müdürlüğü, Ankara, 2002.

ARENA Michael ve ARRIGO Bruce, *The terrorist Identity Explaining the Terrorists Threat. Newyork and London*, New York University Press., 2006.

ARI Tayyar, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, MKM Yayıncılık, Bursa, 2010.

BAL İdris, *21.Yüzyılda Türk Dış Politikası*, Nobel Yayınevi, Ankara, 2004.

BAL İdris, *Değişen Dünyada Uluslararası İlişkiler*, Lalezar Yayınları, Ankara, 2008.

BEŞE Ertan, *Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.

BİLGİÇ Sadi, *Terör ve Terörle Mücadele*. Türkiye'nin Vizyonu içinde, der. Atilla Sandıklı, ss. 91-122. BİLGESAM Yayınları, İstanbul, 2008.

BROWN Chris ve AINLEY Kirsten, *Uluslararası İlişkileri Anlamak*, Yayın Odası, İstanbul, 2007.

CAMPBELL Daivd, *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Manchester, Manchester University Press, 1992.

CAŞIN M. Hakkı, *Uluslararası Terörizm*, Birinci Basım, Nobel Yayınları, Ankara, Şubat 2008.

CAŞIN Mesut Hakkı, *Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi*, Nokta Kitap, İstanbul, 2007.

CAŞIN Mesut Hakkı, *Uluslararası Hukuk Açısından Terör ve Organize Suçlar, 21. Yüzyılda Türk Dış Politikası*, (ed. İdris Bal), Lalezar Kitabevi, Ankara, 2006.

CEBECİ Münevver, *Tehdit Algılamasında Yapısal ve Konjonktürel Nitelikler/İthal Tehditler. Türkiye'ye Yönelik Dış Kaynaklı Risk ve Tehditler*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 2007.

ÇINAR Yusuf, *Kimlik ve Etnik Çatışma: Tamil Örneği*, Ukam Yayınları, İstanbul, 2015.

ÇİTLİOĞLU Ercan, *Gri Tehdit Terörizm*, Ümit Yayınları, Ankara, 2005.

DAĞI İhsan, **İnsan Hakları, Küresel Siyaset ve Türkiye**, Boyut Kitapları, İstanbul, 2000.

DEDEOĞLU Beril, **Uluslararası Güvenlik ve Strateji**, Yenyüzyıl Yayınları, İstanbul 2008.

DİLMAÇ Sabri, **Terörizm Sorunu ve Türkiye**, EGMGDB Yayınları, Ankara, 1997, ss. 28-29.

DUNNE Tim, "Liberalism", içinde **The Globalization of World Politics**, ed. John Baylis, Steve Smith, Oxford University Press, London, 2001.

DÜNDAR Nihat, **Emniyet Teşkilatı ve Hizmetleri**, Yiğit Ofset, Ankara, 1998.

ERGÜL Ergin, **Küresel Köyde Suç ve Adalet**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008.

ERİŞ Hamit Emrah, **IRA (İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu)", Terörizm İncelemeleri**, Derleyen: Ümit Özdağ Osman Metin Öztürk, Asam Yayınları, Ankara 2000.

GEORGE Jim, **Discourses of Global Politics: A Critical (Re)Introduction to International Relations**, Lynne Rienner, Boulder, 1994.

HOFFMAN Bruce, **Inside Terrorism**, 2nd ed. Columbia University Press, New York, 2006.

İLHAN Suat, **Terör: Neden Türkiye?**, ASAM Yayınları, Ankara, 2002.

İzmir Ticaret Odası, **Sri Lanka Ülke Profili**, Dış Ekonomik İlişkiler Ve Uluslararası Organizasyonlar Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2014.

KAYA Ayhan ve GÖKSU Günay, **Sınır Tanımayan Sorunlar Uluslararası İlişkilerde**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2003.

KARAAĞAÇLI Abbas, **Sri Lanka ve Tamil Kaplanları**, BİLGEM Yayınları, İstanbul, 2009.

KARASAR Niyazi, **Araştırmada Rapor Hazırlama, Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Yayınları**, İstanbul, 1994.

KEPEL Gilles ve MILELLI Pierre, **Knights Under The Prophets**, Banner, 2008.

KONGAR Emre, **Küresel Terör ve Türkiye Küreselleşme**, Huntington, 11 Eylül, Dokuzuncu Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003.

KORKMAZ Gürol, **Terör ve Medya İlişkisi**, Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi, Ankara, 1999.

LAÇİNER Sedat, İngiltere, **Terör Kuzey İrlanda Sorunu ve İnsan Hakları**, Avrasya Bir Vakfı Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ankara, 2001.

MACHIAVELLI, Niccolo **Askerlik Sanatı**, (çev. Nazım Güvenç), Anahtar Kitapları Yayınevi, İstanbul 2002.

MORGAN Patrick M., *International Security Problems and Solutions*, Washington ,DC: CQ Pres, 2006.

MORGENTHAU Hans J., *Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi*, Cilt 1, çev. Baskın Oran, Ünsal Oskay, Türk Siyasi İlimler Derneği, Ankara, 1970.

ÖZCAN Mehmet ve BALCI Serkan, *Avrupa Birliği Ve Terörizmle Mücadele, Terörizm: Terör, Terörizm, Ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal Ve Bölgesel Deneyimler*, (Der.) İhsan Bal, USAK Yayınları, Ankara, 2006.

ÖZEREN Süleyman ve DEMİRCİ Süleyman, *İngiltere'nin Ayrılıkçı IRA ve Dine Karşı Terörle Mücadele Politikası*, Dünya'dan Örneklerle Terörle Mücadele, Derleyen: İhsan Bal, Süleyman Özeren, Ankara 2010.

Polis Akademisi, *İngiltere'nin Uluslararası Terörizmle Mücadele Stratejisi*, Utsam Yayını, Ankara, 2009.

SANDIKLI Atilla, *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış Ve Çatışma Çözümleri*, Bilgesam Yayınları, İstanbul, 2012.

SWAMY Narayan, *Tigers of Sri Lanka, from Boys to Guerillas, Vijitha Yapa Bookshop*, Colombo, 1996.

ŞENOCAK Hasan Emre, *Avrupa Terör Örgütleri ve Ülke Politikalarına Yansımaları*, Ankara, Platin Yayınları, 2006.

TAŞDEMİR Fatma, *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*, USAK Yayınları, Ankara, 2006.

TERRİFF Terry, *Security Studies Today, Malden*, Blackwell Publishers, Cambridge 1999.

VIGARI Mecit, *Asya (Asya Buhranları 7)*, Ebrar Uluslararası Araştırmalar Merkezi Yayınları, Tahran, 2004.

VIOTTI Paul ve KAUPPI Mark, *International Relations Theory*, United States: Pearson, 2012, ss. 161-162.

YAVUZ Celalettin ve ŞAHİN Muhittin, *Terör ve Terörizmle Mücadele*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2011.

YILMAZ Ömer, *Aslan'ın Kaplanla Mücadelesi: Sri Lanka ve Tamil Anayurdu Özgürlük Kaplanları (LTTE) Terör Örgütü, Uzakdoğu'dan Yeni Kıtaya Terörle Mücadele*, USAK Yayınları, Ankara, 2009, ss. 49- 98.

ZAFER Hamide, *Ceza Hukukunda Terörizm*, Beta Yayınları, İstanbul, 1998.

MAKALELER

TOPAL Ahmet Hamdi, "Uluslararası Terörizm ve Uluslararası Ceza Mahkemesi", *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 2005, Cilt: 1, No: 3, ss. 77-92.

AKTEL Mehmet ve GÜRKAYNAK Muharrem, "Muharrem, Küreselleşen Terörizm: Bir Etkileşim Çalışması", *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi*, 2010, ss. 77-88.

DEMİR Cenker Korhan, "Terörizmle Mücadelede Örgütsel Yaşam Evreleri Yaklaşımı", *Güvenlik Stratejileri* Yıl: 11 Sayı: 22, ss. 131-167.

KARABULUT Andaç ve DEĞER Filiz, "Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı ve Realist Yaklaşım'a Genel Bakış", *İGÜSBD* Cilt: 2 Sayı: 2 Ekim 2015, ss. 70-79.

ÖZCAN Arif Behiç, "Uluslararası Güvenlik Sorunları ve ABD'nin Güvenlik Stratejileri", *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 22, 2011, ss. 451-470.

BAKAN Ayşe Zerrin, "Soğuk Savaş Sonrasında Yeni Güvenlik Teorileri ve Türkiye'nin Güvenlik Algılamaları". *21. Yüzyıl Dergisi*, 2007, 3, ss. 35-50.

PAUL Bailey David ve LIONS Rampant, The Buddhist Response to Violence In Sri Lanka, *Lampda Alpha*, Journal. 2007, Volume: 37, ss. 12-22.

SAUL Ben, "Attempts to Define Terrorism in International Law", *Netherlands International Law Review*, 2005, V.52, N.1, pp. 57-83.

MİLLER Benjamin, "The Concept of Security: Should it be Redefined?", *The Journal of Strategic Studies*, 2001, Cilt: 24, Sayı: 2, ss. 16-17.

TANGÖR Burak ve SAYIN Sevinç, "Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Stratejisi: Yeni Bir Bütünleşme Alanı mı?", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 2012, Cilt: 11, No: 1, ss. 85-118.

AĞIR Bülent Sarper, "Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı", *Güvenlik Stratejileri* Yıl: 11 Sayı: 22, ss. 97-131.

DEMİR Cenker Korhan, "Terörizmle Mücadelede Görüşmeler", *Uluslararası İlişkiler*, 2013, Cilt 10, Sayı 38, ss. 29-54.

DEMİR Cenker Korhan, "Terörizmle Mücadelede Örgütsel Yaşam Evreleri Yaklaşımı", *Güvenlik Stratejileri* Yıl: 11 Sayı: 22, ss. 131- 167.

COM, "Delivering an Area of Freedom, Security and Justice for Europe's Citizens", *Action Plan Implementing the Stockholm Programme*, 20 April 2010, ss. 1-5. (19.02.2015).

SMITH Chris, "The Eelam Endgame?", *International Affairs*, 83 (1), 2007, pp. 69-75.

BALDWIN David, "Security Studies and the End of the Cold War", *World Politics*, C. 48, 1995, ss. 119-125.

SNYDER Jack, "One World, Rival Theories", **Foreign Policy**, 2004, C. 145, November-December.

ATEŞ Davut, "Uluslararası İlişkiler Disiplininin Oluşumu: İdealizm/ Realizm Tartışması ve Disiplinin Özerkliği", **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, (10), 17, 2009, ss. 11-25.

POLAT Doğan Şafak, "Uluslararası Terörizmle Mücadele Yaklaşımları", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2015, 6(1), ss. 117-131.

ERGİL Doğu, "Terörizmin Mantiği ve Hedefi", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 1991, XLVI, 1-2, ss. 171-181.

YALÇIN Emruhan, "Terör Ve Terörizmle Mücadelede Bir İç Savaşın Analizi: Sri Lanka Ve Tamil Kaplanları Örneği", **Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi**, 2016, Yıl:3 Sayı:5 Temmuz, ss. 143-183.

ÇİTLİOĞLU Ercan, "Küresel Terörün Kökleri", **Stratejik Analiz Dergisi**, 2005, Cilt 6, Sayı 64, Ağustos.

BİRDİŞLİ Fikret, "Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel Ve Düşünsel Temelleri", **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** Sayı: 31 Yıl:2011/2, ss.149-169.

BAŞOL Gülşah, "Bilimsel Araştırma Süreci Ve Yöntem", **Gaziosmanpaşa Üniversitesi Dergisi**, ss. 1-26.

BRAUCH Hans Günter, "Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü", **Uluslararası İlişkiler**, 2008, Cilt 5, Sayı 18, ss. 1- 47.

Humanitarian Operation Factual Analysis, **Ministry of Defence Democratic Socialist Republic of Sri Lanka**. July 2006- May 2009, July 2011.

İNAÇ Hüsamettin ve GÜNER Ümit, "Avrupa ve Amerikan Güvenlik Çatışmaları Bağlamında Türk Dış Politikası", **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi** 6 1, 2006.

KAYA İbrahim, "Uluslararası Terörizmin Yasaklanması Çabaları", **Türk Harb-İş**, 2004, S: 210, Ekim, ss. 27-40.

BAYLIS John, Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı, **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 5, Sayı 18 (Yaz 2008), ss. 69-85.

LİNDEN Josh, "After the Tigers: Moving Beyond the Legacy Violence in Sri Lanka". **Michigan Journal of Public Affairs**, 2009, Volume: 6, ss. 1-30.

SANCAK Kadir, "Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar Ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü", **Sosyal Bilimler Dergisi**, ss. 123-134.

KRAUSE Keith, "Critical Theory and Security Studies: The Research Programme of 'Critical Security Studies'", **Cooperation and Conflict**, 1998, Cilt: 33, Sayı: 3, ss. 298-333.

ARINÇ Kenan, "Siyasi ve Tarihi Coğrafya Perspektifiyle: Türkiye'nin Terör Sorununun Analizi ve Jeopolitik- Jeostratejik Açıdan Değerlendirilmesi", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2010 14 (2), ss. 1-34.

ERDOĞAN İbrahim, "Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı", **Akademik Bakış** Cilt 6 Sayı 12 Yaz 2013, ss. 265-292.

HAMILTON Lee, "Fighting Terrorism", **Indiana Journal of Global Legal Studies**, 2005, Vol. 12, No. 2, ss. 379-390.

KÜÇÜKSOLAK Övgü Kalkan, Siyasallaşma Sürecindeki Etnisitelerin Bölgesel Güçlere Bakışı: Tamil Etnisitesi-Hindistan Örneği", **21. Yüzyılda Sosyal Bilimler**, 2012, s.1.

HASAN Mahmudi, "Kaplanların Bağımsızlık Haykırışı", **İslam Dünyası Dergisi**, Tahran, Kasım 1993.

FINNEMORE Martha ve SIKKING Kathryn, "International Norm Dynamics and Political Change", **International Organization** 52 4 1998.

SARAÇLI Murat, "Uluslararası Hukukta Terörizm", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Haziran 2007, Cilt:11, ss.1049-1078.

İlişkilerinde", **Değişmeyen Güvenlik Paradoksu, Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, Temmuz, 2014, ss. 103-135.

AYDIN Mustafa, "Uluslararası İlişkilerin Gerçekçi Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği", **Uluslararası İlişkiler** 11, 2004.

YORULMAZ Murat, "Değişen" Bağlamında Türkiye-Yunanistan İlişkilerinde", **Değişmeyen Güvenlik Paradoksu, Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, Temmuz, 2014, ss. 103-135.

NATO, Terörizmle Mücadele, **Bilgilendirme**, 2011, ss. 1-15.

BENSAHEL Nora, "A Coalition of Coalitions: International Coperation Against Terrorism", **Studies in Conflict&Terrorism**, RAND, 2006, ss. 35-49.

ÖZTÜRK Osman Metin, "Avrupa Ve Ortadoğu Ülkelerinin Terör Karşısındaki Konumları", Ü. Özdağ Ve O.M. Öztürk (Ed.), Terörizm İncelemeleri Teori Örgütler Olaylar, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara, 10, **Jeopolitik-Stratejik-Terör Dizisi**: 3, 2000, 134 -175.

KÜÇÜKSOLAK Övgü Kalkan, "Güvenlik Kavramının Realizm, Neorealizm Ve Kopenhag Okulu Çerçevesinde Tartışılması", **Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi**, 2012, İlkbahar, Cilt: 4, Sayı: 14, ss. 202-208.

BİLGİN Pınar, "Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları", **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, 14, 2010, ss. 69-96.

RAUL Pillar, "The Diffusion of Terrorism", **Mediterranean Quarterly**, 2010, Vol. 21, Nbr 1, ss. 1-14.

Research Paper, **War and Peace in Sri Lanka**, 09/51 (5 June 2009). ss. 1-80.

AÇIKGÖZ Reşat, İntihar Saldırıları ve Terörizm İlişkisi Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme (Filistin Örneği), **Mukaddime**, 2016, 7(2), ss. 321-340.

CLARKE Richard ve B. Mccaffrey. "NATO's Role in Confronting International Terrorism", **Atlantic Council Policy Paper**, 2004, ss. 1-47.

KEOHANE Robert ve MARTİN Susan, "The Promise of Institutional Theory", **International Security**, 1995, Cilt 20, No 1.

KÖROĞLU Serdar Aytekin, "Literatür Taraması Üzerine Notlar Ve Bir Tarama Tekniği", **GİDB Dergi**, Sayı 1, 2015, ss. 61-69.

SELVADURAI See and SMITH Miller, "Black Tigers, Bronze Lotus: The Evolution and Dynamics of Sri Lanka's Strategies of Dirty War", **Studies in Conflict & Terrorism**, 36 (3), 2013, p. 554

ÇALIŞ Şaban ve ÖZLÜK Erdem, Uluslararası ilişkiler Tarihinin Yapısökümü: İdealizm-Realizm Tartışması", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (17), 230, 2007, ss. 225-243.

TAVAS Taner, "Terörizm: Psikolojisi ve Hedefleri", Ü.Özdağ Ve O.M. Öztürk (Ed.), Terörizm İncelemeleri Teori Örgütler Olaylar, Ankara, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, **Jeopolitik-Stratejik-Terör Dizisi**: 2000, 3, ss. 16-28.

GERAGHTY Thomas, "The Criminal-Enemy Distinction: Prosecuting a Limited War Against Terrorism Following the September 11, 2001 Terrorist Attacks", **McGeorge L. Rev.**, Vol. 33, 2002.

KEDİKLİ Umut, "Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Politikaları ve Hukuki Boyutu", **Uluslararası Hukuk ve Politika**, 2006, Cilt: 2, No: 7, ss. 54-79.

ÇINAR Yusuf, "Barışa Giden Yolda Başarısız Müzakere Örneği: Sri Lanka Hükümeti - LTTE Görüşmeleri", **Liberal Düşünce** 2014, Yıl 19, Sayı 75, ss. 31-50.

ERTEM Helin Sarı, "Kimlik ve Güvenlik İlişkisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: "Kimliğin Güvenliği" ve "Güvenliğin Kimliği", **Güvenlik Stratejileri**, Sayı: 16, 2008, ss. 177-237.

TEZLER

ALP Adem, 1979 İran İslam Devrimi Ve Terörizm (1979'daki İslam Devrimi Sonrasında İran Ve Terörizm), Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015. **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).**

ÇETİNKAYA İbrahim, Ekonomik Ve Politik Faktörlerin Uluslararası Terörizm Üzerine Olası Etkileri, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 2010, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).**

DELİGÖZ Ergün, IRA Terör Örgütünün Dil Politikası, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, 2015, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi).**

DEMİR Cenker Korhan, Sebeplerinden Mücadele Yöntemlerine Avrupa'da Etnik Ayrılıkçı Terörizmin Analizi; PIRA, ETA, PKK, Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, 2010. **(Yayımlanmış Doktora Tezi)**.

DÖNMEZ Suat, Güvenlik Anlayışının Dönüşümü: İttifak Kavramı ve NATO, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, **(Yayımlanmış Doktora Tezi)**.

EKİCİ Kübra Deren, Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadele Yöntemleri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans tezi)**.

İĞDELER Zeynep, Avrupa Birliği'nin Terörle Mücadele Politikalarının İncelenmesi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2015. **(Yayımlanmış Doktora Tezi)**.

KÖRPE Asiye, Güvenlik Algılamalarıyla Değişen Terörle Mücadele Politikalarının Türkiye'de Uygulanabilirliği, Yalova Üniversitesi SBE, 2013, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

OLCA Yusuf, Anayasal Hak Ve Özgürlükler Bağlamında Terörle Mücadele Ve Terör Örgütleri, Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep, 2014, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

Sönmez İbrahim, Terörizmle Mücadelede İstihbaratın Yeri Ve Önemi, Haliç Üniversitesi SBE, 2013, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

TEMEL Ülfet Çınar, Türkiye'ye Yönelik Terör Örgütleri Ve Türkiye'nin Terörizmle Mücadelesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010. **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

TOPAL Ahmet Hamdi, Uluslararası Hukukta Devlet Destekli Terörizme Karşı Kuvvet Kullanma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004, **(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)**.

RAPOR VE SEMPOZYUM

ÇALIK Zuhul, Yeni Güvenlik Kavramı, H. Çomak (Ed.), **Uluslararası Güvenlik Kongresi**, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli, 2014.

BÜYÜKANIT Yaşar, **Güvenliğin Yeni Boyutları ve Uluslararası Örgütler Sempozyumu Açış Konuşması**, Dördüncü Uluslararası Sempozyum Bildirileri, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, İstanbul, 2007.

KÜÇÜKŞAHİN Ahmet, **Sempozyum, Türkiye'nin Enerji Stratejisi Ne Olmalıdır?** (26-27 Ocak 2006), Harp Akademileri Komutanlığı Basımevi, İstanbul, 2006, ss.183-184.

GANOR Boaz, Soğuk Savaş Döneminden Geçiş ve Terörizm, **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu**, Genelkurmay Başkanlığı Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, Ankara, 2006, ss. 19-32.

SANDIKLI Atilla ve EMEKLİER Bilgehan, Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim Ve Dönüşüm, Uluslararası Balkan Kongresi'nde sunulan ve Ekim 2011'de **Uluslararası**

Balkan Kongresi: 21. Yüzyılda Uluslararası Örgütlerin Güvenlik Yaklaşımları ve Balkanlar'ın Güvenliği. 28-29 Nisan 2011.

EMEKLİER Bilgehan ve SANDIKLI Atilla, "21. Yüzyılda Yeni Güvenlik Anlayışları ve Yaklaşımları", H. Çomak (Ed.), **Uluslararası Balkan Kongresi Bildiriler**, Kocaeli, 2011.

DÖNMEZER Sulhi, "Tedhişçilik Üzerine". **Devir**. 11 Aralık 1972.

İNTERNET KAYNAKLARI

KARAAĞAÇLI Abbas, "Sri Lanka ve Tamil Kaplanları", http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=1805:sri-lanka-ve-tamil-kaplanlar-&catid=177:analizler-hindistan (07.Nisan.2017).

KÜÇÜKŞAHİN Ahmet, Güvenlik Bağlamında, Risk Ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir Ve Nasıl Belirlenmelidir?, <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/guvenlikstrjtj/article/viewFile/5000098939/5000092195> ss. 7-35. (Erişim Tarihi: 10.09.2017),

Akşam, <http://www.aksam.com.tr/guncel/sri-lanka-turkiye-icin-iyi-birornek/haber-161852> (Erişim Tarihi 08.04.2017).

Barry Buzan, "Security Concept" konulu mülakatı, Canadian International Policy, 6 Aralık 2004, <http://www.international.gc.ca/cippic/discussions/securitysecurite/video/buzan.aspx?lang=eng>, (Erişim Tarihi: 22.10.2017).

MEENAKSHI Ganguly, Sri Lanka Takes the Wrong Road to Peace, <http://www.hrw.org/news/2011/05/17/sri-lanka-takes-wrong-road-peace>, (Erişim Tarihi: 12.11.2017).

ALTINOĞLU Garbis, Tamil Kaplanlarının Akıbeti ve PKK, <http://www.teorivepolitika.net/index.php/okunabilir-yazilar/item/258-tamilkaplanlarinin-akibeti-ve-pkk> (Erişim Tarihi: 07.04.2017).

ERTAN Gülbahar, Tamil Elam Kurtuluş Kaplanları, <http://www.uiodergisi.com/wp-content/uploads/2016/05/TAM%C4%B0L-ELAM-KURTULU%C5%9E-KAPLANLARI.pdf> (Erişim Tarihi: 11.05.2017).

Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (GASAM), Tamil Örneği, Kürt Sorunu İçin Fırsat Mı?, <http://www.gasam.org.tr/Post.aspx?PostId=101> (Erişim Tarihi: 07 Nisan 2017).

ÇOMAK Hasret, "Avrupa Güvenlik Yapılanmasının Yeni Parametreleri ve Türkiye'nin Durumu", http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=113:avrupa-guvenlik-yaplanmasnn-yeni-parametrelerive-tuerkiyenin-durumu&catid=70:ab-analizler&Itemid=134, (Erişim tarihi: 08.12.2013).

<http://www.un.org/en/documents/charter/chapter7.shtml> (Erişim Tarihi 10.02.2017).

<https://earth.google.com/web/@7.8453072,80.70749919,101.72426198a,1406168.27121913d,35y,0h,0t,0r/data=CmkaZxJhCiUweDNhZT11OTNjZjY1YTFlOWQ6MhHIM>

TNkYTRiNDAwZTJkMzhjGTHCr5o8bR5AldMv_dlvLVRAKibgt4Hgt4rigl3gtrvgt5MK4La94LaC4Laa4LePCINyaSBMYW5rYRgCIAE, (Erişim Tarihi: 10.05.2017).

<https://www.lonelyplanet.com/maps/asia/sri-lanka/> (Erişim Tarihi: 10.11.2017).

MCFARLAND Maria, "Opinion: Wikileaks and US frustrations in Sri Lanka", <http://www.hrw.org/news/2010/12/16/opinion-wikileaks-and-us-frustrations-sri-lanka>, (Erişim Tarihi: 12.11.2017).

ÖZDAŞ Oğan, "Tamil Kaplanları ve Terörle Mücadelenin Zaferi", <http://www.turksam.org/tr/a1929.html> (Erişim Tarihi 08.04.2017).

TEKEL Suna, Birleşmiş Milletler Ve Uluslararası Terörizm, <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/TEKEL-Suna> ss. 1351-1368. (Erişim tarihi: 10.10.2017),

TED Üniversitesi, Öğrenme ve Geliştirme, <https://ctl.tedu.edu.tr/tr/ctl/gundem/etkinlikler/vaka-analizi-yontemi-ile-ogretme-ve-ogrenme> (Erişim Tarihi: 01.06.2017).

TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.589928fe099981.32779645 (Erişim Tarihi: 10.07.2017).

Terörle Mücadele Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf>, (Erişim Tarihi 12.04.2017).

Timeturk, <http://www.timeturk.com/tr/2013/01/24/sri-lanka-terorlemucadelede-turkiye-icin-iyi-bir-ornek.html> (Erişim Tarihi: 08.04.2017).

Türk Dil Kurumu (TDK), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58041935799333.17494660 (Erişim Tarihi: 10.03.2017).

GÖKBAŞ Seval, "Çok Kutuplu Yeni Uluslar arası Sistemde "Güvenlik" Algısı", <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/yeniguvenlikalgisi.pdf> ss. 1-6. (Erişim Tarihi: 10.10.2017),